

Autor **Rachela Kleiner**1941 – 1945

ur. ....

Spisano: [po 1961]

Tekst prot. ....

Miejsca pobytu autora relacji

 (autoryz.)Lwów, Warszawa, Ostrowiec
Świętokrzyski - getto; Gera

reEę relacji – abstract

Wspomnienia z okresu okupacji

Cz. I

Udział w grupie dywersyjnej po wybuchu wojny niemiecko-radzieckiej w 1941 r., nieudana próba przedostania się na wschód i powrót do Lwowa. Pogromy Żydów urządzone przez Ukraińców. Utworzenie getta we Lwowie. Autorka wyjechała do Warszawy, od stycznia 1942 r. pracowała w domu dziecka w getcie warszawskim. W sierpniu 1942 r. wyjechała do Ostrowca Świętokrzyskiego, po likwidacji tamtejszego getta musiała wracać do Warszawy, gdzie zgłosiła się na wyjazd do Niemiec.

Cz. II

Praca w fabryce zbrojeniowej w Gerze (Turyngia). Uwagi o postawach Niemców i przymusowych robotników. Wyzwolenie, powrót do kraju.

Osoby wspomniane w relacji

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-64, 1-22, format: 290 x 210 mm, jęz. polski

Odpis: maszynopis (dublet)

 rkp mnp

stron formatu

J'zyk relacji

Sortow

201

Nr **302/202**

Obejmuje lata od

Autor **Stefan Janusz**

1939 – 1944

ur. ....

Spisano: 1949

Tekst prot.

Pilzno

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

Pilzno

Treść relacji – abstract

Z Pilzna za kraj

Lista nazwisk Żydów zamordowanych przez Niemców w Pilźnie i okolicach (z okolicznościami śmierci). Informacja o utworzeniu getta i o wywózce Żydów z Pilzna do obozu zagłady

Sortow

202

Osoby wspomniane w relacji

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-20, format: 290 x 210 mm, jęz. polski

Odpis: maszynopis (dublet)

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Autor **Pola Glezer**1939 – 1945

ur. ur. 1919

Spisano: 1945

c. Dawida i Jochety

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

 (autoryz.)

Warszawa - getto: Gromnik - obóz

Treść relacji – abstract

Niezagojone rany

Zbeletryzowane wspomnienia w formie rozmowy dwóch przyjaciółek. Bohaterka opowieści (alter ego autorki) w początkach okupacji usiłowała przedostać się do ZSRR, była więziona w Lublinie. Później przebywała w getcie warszawskim, w 1942 r. wyjechała na wieś, ale po dwóch miesiącach wróciła. Po śmierci męża i narodzin martwego dziecka znów opuściła getto, ukrywała się po tzw. aryjskiej stronie, po powstaniu zatrzymała się w miasteczku 30 km od Warszawy. Stamtąd pojechała na Podkarpacie, gdzie Niemcy przez 3 tygodnie przetrzymywali ją w obozie, po zwolnieniu wróciła pod Warszawę.

Osoby wspomniane w relacji

Autorka była krawcową, przeżyła okupację pod nazwiskiem Aneta Królak

Opis archiwalny

Oryginał: rękopis, s. 1-79, format: 210 x 150 mm (zeszyt), jęz. polski

Odpis: maszynopis, s. 1-23, format: 290 x 210 mm, jęz. polski (2 egzemplarze)

 rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Sortow

203

Nr **302/204**

Obejmuje lata od

Autor **Anatol Weksztejn**

1874 – 1945

ur. ur. 24 I 1874 Łowicz

s. Michała i Marii z Wodzisławskich

Spisano: 1956

[Warszawa]

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

Łowicz; Warszawa - getto,
tzw. aryjska strona

(autoryz.)

Treść relacji – abstract

bez tytułu

Osoby wspomniane w relacji

Dzieje rodziny autora (pionierów asymilacji). Młodość autora, lata szkolne w Charkowie, praca w przemyśle ceramicznym. Pierwsza wojna światowa w Łowiczu i Warszawie, autor pracował w Towarzystwie Pomocy Żydom Ofiarom Wojny. Internowanie w Niemczech. Okres międzywojenny - ogólne rozważania o syjonizmie, o chrztach Żydów. Sytuacja gospodarcza Polski międzywojennej, rola Żydów w gospodarce polskiej. Ucieczka autora do Łucka podczas kampanii wrześniowej i powrót do Warszawy. Sytuacja w getcie warszawskim, krytyka Żydowskiej Służby Porządkowej. Pobyt po tzw. aryjskiej stronie, pomoc życzliwych Polaków, szantaże, częste zmiany schronienia. Wyzwolenie, powrót do Łowicza.

Sortow

204

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-204, format: 290 x 210 mm, jęz. polski

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Nr 302/205

Obejmuje lata od

Autor **Jakub Stendig**

1940 – 1945

ur. ur. 1891

Spisano: 1945-1946

Kraków, Sztokholm

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

Kraków; Płaszów - obóz

Treść relacji – abstract

bez tytułu

Cz. I Stary podgórski cmentarz

Budowa obozu koncentracyjnego w Płaszowie przez więźniów pod nadzorem żydowskich inżynierów. Terror niemiecki, rozstrzeliwanie za próbę ucieczki i przemyt żywności.

Cz. II Obóz koncentracyjny w Płaszowie

Funkcjonowanie obozu koncentracyjnego i jego ciągła rozbudowa. Organizacja pracy, terror wobec inżynierów i robotników pracujących przy budowie. Opis kuchni obozowej.

Cz. III Bauleitung

Działalność niemieckiej administracji obozu. Znęcanie się nad inżynierami za rzekomo zbyt wolne tempo robót.

Cz. IV Elektryfikacja obozu płaszowskiego

Cz. V bez tytułu

Osoby wspomniane w relacji

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-31, 1-34, 1-37, 1-7, 1-2, rękopis, s. 1-4; format: 290 x 210 mm, jęz. polski

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Sortow

205

Nr 302/206

Obejmuje lata od

Autor **Binem Motyl**

1939 – 1943

ur.

Spisano: 1943

Tekst prot.

[Warszawa]

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

Warszawa - getto

Treść relacji – abstract

Do moich ewentualnych czytelników

Ewakuacja z Warszawy na wschód podczas kampanii wrześniowej 1939 r. i powrót do domu. Pobyt w getcie warszawskim, szmugiel żywności i ludzi przez mury getta. Autor wysłał żonę na tzw. aryjską stronę w styczniu 1942 r., ale wróciła ona do getta nie mogąc znaleźć tam schronienia. Warunki życia w getcie, wielka akcja likwidacyjna latem 1942 r. (autor stracił córeczkę), budowa schronów. Pobyt w schronie podczas powstania w getcie, ucieczka przed niemieckimi obławami.

Autor przed wojną pracował w Związku Spółdzielni Kredytowych. Nie wiemy, jak dotrwał do końca wojny. Po wojnie przekazał pamiętnik do Żydowskiej Komisji Historycznej i wyjechał do Belgii.

Osoby wspomniane w relacji

Sortow

206

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-146, format: 290 x 210 mm, jęz. polski

Odpis: maszynopis (dublet)

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Autor **Moszek Goldblatt**1941 – 1944

ur. ur. 1914 Otwock

Spisano: [po 1946]

[Kamienna Góra]

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

 (autoryz.)

Kowno - getto: Pieńczykowo

Treść relacji – abstrakt

Jak przeżyłem okupację niemiecką

Losy autora od 1939 r. do wybuchu wojny niemiecko-radzieckiej. Pogrom Żydów urządzony w Kownie przez Litwinów. Utworzenie getta w Kownie. Autor z żoną uciekł z Kowna, wędrując w kierunku Warszawy, znaleźli schronienie u życzliwych Polaków w Pieńczykowie k. Grajewa. Likwidacja getta w Grajewie. Roboty przymusowe przy budowie umocnień, wyzwolenie.

Autor był fryzjerem w Otwocku, podczas kampanii wrześniowej ewakuował się na wschód, dotarł do Wilna, a stamtąd do Kowna, gdzie pracował w fabryce. Po wojnie wyjechał z Grajewa do Kamiennej Góry.

Osoby wspomniane w relacji

Sortow

207

Opis archiwalny

Oryginał, rękopis, s. 1-43, format: 210 x 170 mm (zeszyt), jęz. polski

 rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Nr 302/208

Obejmuje lata od

Autor **Józef Gitler (Barski)**

1939 – 1945

ur. 1898-1991

Spisano:

[Warszawa]

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

Warszawa - getto, tzw.
aryjska strona; Bergen-Belsen
- obóz

Treść relacji – abstract

Odpowiedź na pytania prof. Marka dotyczące przeżyć w
czasie okupacji (1940-1945)

Informacje o działalności Centosu i innych organizacji
społecznych w getcie warszawskim, o okolicznościach
zgłoszenia się przez autora do Hotelu Polskiego w
Warszawie w 1943 r. oraz o jego przeżyciach w obozie
koncentracyjnym Bergen-Belsen.

Sortow

208

Osoby wspomniane w relacji

Opis archiwalny

Oryginał, rękopis, s. 1-31, format: 235 x 195 i 210 x 150 mm, jęz. polski

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Autor **Adolf Berman, Basia Berman**1940 – 1942

ur. 1906-1977, 1907-1953

Spisano: 1942

Tekst prot.

Warszawa

Miejsca pobytu autora relacji

Warszawa - getto, tzw.
aryjska strona (autoryz.)

Treść relacji – abstract

Zagłada getta żydowskiego w Warszawie (szkic
kronikarski)Sytuacja w getcie warszawskim w 1942 roku. Wieści o
zagładzie z Kresów i z Kraju Warty. Zabójstwa działaczy
społecznych w nocy z 17 na 18 maja 1942 roku. Początek
wielkiej akcji wysiedleńczej, samobójstwo Adama
Czerniakowa. Wysiedlenie uchodźców i sierot do obozu
zagłady. Dalsze wywózki i selekcje. A. Berman przechodzi
na tzw. aryjską stronę, jest prześladowany przez
szantażystów.Relacja o wielkiej akcji eksterminacyjnej w getcie
warszawskim została spisana przez A. i B. Berman w
październiku 1942 r., wkrótce po przedostaniu się na tzw.
aryjską stronę. W 1962 r. została przekazana przez A.
Bermana do ŻIH. Do tekstu załączono: wstęp A. Bermana

Osoby wspomniane w relacji

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-21, format: 290 x 210 mm, jez. polski

Odpis: maszynopis, s. 1-24, format: 290 x 210 mm

 rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Sortow

209

Nr **302/210**

Obejmuje lata od

Autor **Hela Ken**

1942 – 1944

ur.

Spisano: [po 1945]

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

Łuck - getto, tzw. aryjska

Treść relacji – **abstract**

strona

Opatrzność boska

Zbeletryzowana opowieść o przygodach młodej dziewczyny z Łucka. Życie w getcie, akcja likwidacyjna. Hela przeczekała akcję w ukryciu, później ukrywała się w mieście, korzystając z pomocy znajomych. Największej pomocy udzielił jej zakochany w niej Polak Marian i jego rodzina. Po wyzwoleniu Hela wróciła do Polski. Wobec niechęci rodziny Mariana zdecydowała się z nim zerwać.

Sortow

210

Osoby wspomniane w relacji

Opis archiwalny

Oryginał: rękopis, s. 1-220, format: 300 x 110 mm, jez. polski

Odpis: maszynopis, s. 1-96, format: 290 x 210 mm (2 egzemplarze)

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Nr **302/211**

Obejmuje lata od

Autor **Michał Subocz**

1939 – 1942

ur. ....

Spisano: 1962

Tekst prot.

[Wolbrom]

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

Wolbrom

Treść relacji – abstract

Martyrologia Żydów. W XX rocznicę wysiedlenia Żydów z Wolbromia

Losy Żydów w Wolbromiu podczas okupacji niemieckiej. Przepisy antyżydowskie, wysiedlenia do obozów zagłady, grabież mienia, rozstrzelywanie ukrywających się. Przypadki udzielania pomocy Żydom przez Polaków.

Opracowanie sporządzone przez polskiego autora. Załączone fotografie z Wolbromia.

Osoby wspomniane w relacji

Sortow

211

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-60, format: 290 x 210 mm (księga oprawna), jęz. polski

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Nr **302/212**

Obejmuje lata od

Autor **Henryk Ryszewski**

1942 – 1944

ur. 1900-1972

Spisano: 1961

Tekst prot.

[Warszawa]

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

Warszawa

Treść relacji – abstract

Nikt nie chce dobrowolnie umierać

Pomoc udzielana Żydom przez autora i jego żonę. W 1942 r. autor ukrył w swoim mieszkaniu przy ul. Nowy Zjazd w Warszawie znajomego sprzed wojny (redaktora dziennika "Chwila"), później ukrywało się tam 13 osób. Położenie materialne ukrywających i ukrywanych, próby szantażu.

Osoby wspomniane w relacji

Autor był przed wojną dziennikarzem, sprawozdawcą parlamentarnym "Dziennika Bydgoskiego", sympatykiem Narodowej Demokracji i antysemitą. Podczas wojny przewartościował swe poglądy. Pamiętnik został przekazany do ZIH w 1961 roku. Autor został pośmiertnie odznaczony przez instytut Jad Waszem w 1985 roku.

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-61, format: 290 x 210 mm, jęz. polski

Publikacja: Pamiętniki z getta warszawskiego. Warszawa 1993, s. 232-235, 251-252

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Sortow

212

Autor **Zenon Drzewiecki**1939 – 1945

ur. ur. 26 III 1905 Warszawa

s. Hipolita i Franciszki z d. Jaworskiej

Spisano: 1946

Skierniewice

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

 (autoryz.)

Skierniewice

Treść relacji – abstract

Wspomnienia - relacje - dokumenty z dziejów ludności żydowskiej podczas okupacji hitlerowskiej w latach 1939-1945 w Skierniewicach.

Sortow

Cz. I

Położenie Żydów w Skierniewicach pod okupacją niemiecką. Powołanie Judenratu, przymusowe roboty. Pomoc udzielana Żydom przez autora (fikcyjne zatrudnienie, wyrabianie tzw. aryjskich papierów). Wysiedlenie Żydów skierniewickich do getta warszawskiego. Losy Żydów ukrywających się w okolicach Skierniewic.

213

Osoby wspomniane w relacji

Cz. II W naturze nic nie ginie

Zbeletryzowana opowieść o rolniku Stanisławie Gabrysiu z okolic Skierniewic, który podczas okupacji przechował Żyda.

Cz. III Dokumenty

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-171, 1-2, format: 290 x 210 mm (księga oprawna), jęz. polski

Odpis: maszynopis (dublet): maszynopis, s. 123-137, format: 290 x 210 mm (część III)

 rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Autor **Ludwik Tyborowski**1939 – 1945

ur. ur. 19 XI 1911 Kowal

s. Stanisława i Zofii z Łyńskich

Spisano: [Warszawa]

1963

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

Warszawa - więzienie

Pawiak, Stutthof - obóz

Osoby wspomniane w relacji

Treść relacji – abstract

Fragmenty wspomnień z okresu okupacji hitlerowskiej w Polsce

Ucieczka z Warszawy na wschód podczas kampanii wrześniowej 1939 roku. Działalność organizacji konspiracyjnej "Unia". Pobyt autora w więzieniu na Pawiaku, losy Żydów - więźniów Pawiaka. Transport do obozu koncentracyjnego Stutthof w maju 1944 r., warunki życia w Stutthofie, ewakuacja obozu w marcu 1945 roku.

Autor był prawnikiem, działaczem katolickiej organizacji konspiracyjnej "Unia". Pamiętnik został złożony w ZIH w 1963 roku.

 (autoryz.)

Sortow

214

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-47, format: 290 x 210 mm, jęz. polski

Odpis: maszynopis (dublet)

 rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Autor **Chana Gorodecka**1939 – 1945

ur. 1892-1975

Spisano: .....

Tekst prot. ....

Miejsca pobytu autora relacji

Janów Poleski, Rutki
 Zambrów; Warszawa -
 więzienie Pawiak, getto, tzw.
 aryjska strona; Góra Kalwaria

 (autoryz.)

Treść relacji – abstract

bez tytułu

Ucieczka z Warszawy do Janowa Poleskiego podczas kampanii wrześniowej. Pobyt w Rutkach k. Zambrowa, początek okupacji niemieckiej. Wyprawa do Warszawy, zatrzymanie przez Niemców i pobyt w więzieniu na Pawiaku. Pobyt w getcie warszawskim i po tzw. aryjskiej stronie, powstanie warszawskie. Po powstaniu autorka znalazła się w szpitalu na Okęciu, a następnie w domu starców w Górze Kalwarii.

Autorka była żoną przemysłowca branży drzewnej. Podczas okupacji uratowała się dzięki pomocy swoich dzieci. W 1962 r. wyjechała z córką do Izraela. Przekładu na jęz. polski dokonała druga córka, Krystyna Drozdowicz.

Osoby wspomniane w relacji

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-284, format: 290 x 210 mm, jęz. jidysz

Odpis: maszynopis, s. 1-200, format: 290 x 210 mm (kserokopia)

Załączono przekład na jęz. polski (maszynopis, s. 1-151)

 rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Sortow

215

Autor **Herta Lustiger**1939 – 1945

ur. ok. 1924 Częstochowa

Spisano: 1955

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

 (autoryz.)

Częstochowa - getto:

Częstochowa (Hasag)

Buchenwald, Flossenburg -

obóz

Treść relacji – abstract

bez tytułu

Położenie Żydów w Częstochowie przed wojną. Bombardowanie miasta podczas kampanii wrześniowej 1939 roku. Początek okupacji, powołanie Judenratu i Żydowskiej Straży Porządkowej, łapanki do robót przymusowych, przesiedlenie Żydów z okolicznych miejscowości oraz z Płocka do Częstochowy. Wywózki do obozów zagłady, próby stawienia oporu przez młodzież żydowską. Organizacja obozu pracy "Hasag". Ewakuacja więźniów w styczniu 1945 r. do Buchenwaldu, dalsza ewakuacja do Flossenburga.

Pamiętnik dostarczony do ŻIH w 1960 r. przez redakcję tygodnika "Polityka".

Osoby wspomniane w relacji

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-321, format: 290 x 210 mm, jęz. polski

 rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Sortow

216

Nr 302/217

Obejmuje lata od

Autor **Kazimiera Poraj**

1941 – 1944

ur. ....

Spisano: 1941-1944

Tekst prot.

Lwów

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

Lwów

Treść relacji – abstract

bez tytułu

Okupacja niemiecka we Lwowie. Pogrom Żydów dokonany przez Ukraińców, rozstrzelanie polskich profesorów, wysiedlenia Żydów do obozu zagłady, utworzenie getta. Autorka wydestała swego męża z getta i ukrywała go aż do wyzwolenia. Likwidacja getta, rozstrzeliwanie Żydów próbujących się ukryć. Bombardowania przez lotnictwo radzieckie, wyzwolenie Lwowa.

Autorka była Ukrainką, jej mąż - Żydem. Maszynopis został przekazany przez autorkę do ZIH w początkach lat sześćdziesiątych. Na marginesie zanotowane nazwisko autorki Poraj (Łozińska).

Osoby wspomniane w relacji

Sortow

217

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-65, 1-45, format: 290 x 210 mm, jęz. polski

Odpis: maszynopis, s. 1-45, format: 290 x 210 mm

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Nr 302/218

Obejmuje lata od

Autor **Chaim Kaplan**

1936 – 1941

ur. 1882- 1942 lub 1943

Spisano: 1936-1941

Tekst prot.

Warszawa

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

Warszawa - getto

Treść relacji – abstract

bez tytułu

Dziennik z lat 1936-1939 i 1940-1941. Jego wojenna część daje dokładny obraz życia codziennego w getcie warszawskim.

Sortow

218

Osoby wspomniane w relacji

Autor mieszkał w Warszawie od 1902, był nauczycielem języka hebrajskiego, autorem podręczników, esejów i artykułów. W 1942 r. przekazał dziennik poza teren getta. W grudniu 1942 r. lub w styczniu 1943 r. zginął w obozie zagłady w Treblince. Dziennik został przechowany przez mieszkańca Liwa, który w 1952 r. przekazał go do ZIH. Zachowane zeszyty stanowią IV-VI i VIII-X część całości dziennika.

Opis archiwalny

Manuskrypt, s. 1-384, 7-392, 1-393, 1-310, 1-337, 1-312, format: 150 x 195 mm (6 zeszytów), język hebrajski

Odbiór (maszynopis), s. 1-102 (2 egzemplarze), 1-165, format: 290 x 210 mm (zeszyty VIII-X)

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Nr 302/219

Obejmuje lata od

Autor **Hersz Berliński**

1942 – 1943

ur. 1908-1944

Spisano: 1944

Tekst prot.

Warszawa

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

Warszawa - getto

Treść relacji – abstract

Zichroines [Wspomnienia]

Opis konspiracyjnych zebrań międzypartyjnych w getcie warszawskim (od marca 1942 r. do stycznia 1943 r.) w sprawie organizacji samoobrony getta. W naradach brali udział delegaci Bundu, Poalej Syjon Lewicy, Poalej Syjon Prawicy, organizacji Hechaluc i Haszomer Hacair.

Autor był jednym z przywódców Poalej Syjon Lewicy w getcie warszawskim. Walczył w powstaniu w getcie, później w partyzantce, poległ w powstaniu warszawskim.

Osoby wspomniane w relacji

Opis archiwalny

Oryginał rękopis, s. 1-34, format: 290 x 210 mm

Publikacja: Hersz Berliński. Z dziennika członka komendy ŻOB. "Biuletyn ŻIH" nr 2 (50). 1964.

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Sortow

219

Autor NN

1942 – 1944

ur. ....

Spisano: [1945]

Tekst prot.

[Cichmiana]

Miejsca pobytu autora relacji

 (autoryz.)

Cichmiana

Treść relacji – abstract

Pieńko Chełmna

Działalność obozu zagłady w Chełmnie widziana oczami mieszkańca sąsiedniej wsi. Transporty Żydów, groby pomordowanych w lesie rzuchowskim. Wywiad z ocalałymi więźniami Chełmna: Szymonem Srebnikiem i Mordechajem "Maksem" Zurawskim.

Osoby wspomniane w relacji

Autor podczas okupacji zbiegł z robót przymusowych i ukrywał się we wsi Cichmiana. Z więźniami rozmawiał krótko po wyzwoleniu. Pamiętnik według zapisu na pierwszej stronie stanowi IV część większej całości. Przekazał go do ŻIH w 1965 r. Leonard Łączny, urzędnik Wojewódzkiej Rady Narodowej w Poznaniu.

Sortow

220

Opis archiwalny

Oryginał, rękopis, s. 1-66, format: 210 x 150 mm, jęz. polski

 rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Autor **Janusz Peter**1939 – 1944

ur. ....

Spisano: [po 1945]

[Tomaszów Lubelski]

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

 (autoryz.)

Tomaszów Lubelski

Treść relacji – abstract

bez tytułu

Walki pod Tomaszowem Lubelskim we wrześniu 1939 roku. Początek okupacji niemieckiej na Lubelszczyźnie. Pierwsze komórki Związku Walki Zbrojnej. Funkcjonowanie obozu pracy dla Żydów i Cyganów w Bełżcu, budowa umocnień. Budowa obozu zagłady, codzienne transporty Żydów do Bełżca, ucieczki z transportów, palenie zwłok. Autor dowiadywał się o funkcjonowaniu obozu zagłady od strażników, których leczył. Działalność siatki konspiracyjnej Armii Krajowej w Bełżcu, walki polsko-ukraińskie w okolicach Tomaszowa.

Autor był lekarzem w szpitalu w Tomaszowie Lubelskim. Przy nazwisku podał konspiracyjny pseudonim "Kordian". Pamiętnik nadesłano do ŻIH w 1963 roku.

Osoby wspomniane w relacji

Opis archiwalny

Oryginał, rękopis, s. 1-43, format: 290 x 210 mm, jęz. polski

 rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Sortow

221

Nr **302/222**

Obejmuje lata od

1939 – 1944

Autor **Irena Libman z d. Aronowicz**

ur. ur. 1925

c. Zygmunta i Estery z d. Jonas

Spisano: .....

Tekst prot. ....

Miejsca pobytu autora relacji

Łódź - getto
.....
.....
.....
.....

(autoryz.)

Treść relacji – abstract

W kalejdoskopie wspomnień
.....
Początek okupacji niemieckiej w Łodzi. Antyżydowskie zarządzenie, utworzenie getta. Warunki życia w getcie: głód, epidemie, ciasnota, brak opału. Rodzice autorki zmarli w 1942 roku. Zamknięcie szkół, praca w warsztatach. System przydziału kart żywnościowych. Działalność młodzieżowych grup konspiracyjnych. Likwidacja getta, wywózka do Auschwitz.
.....
Autorka prawdopodobnie uratowała się skacząc z pociągu. W 1963 r. nadesłała pamiątnik do ZIH z Izraela.
.....
.....
.....

Sortow

222

Osoby wspomniane w relacji

.....
.....
.....
.....
.....
.....

Opis archiwalny

Oryginał, rękopis, s. 1-157, format: 195 x 160 mm (3 zeszyty), jęz. polski

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Autor **Lazarz Menes**1942 – 1944

ur. 1910-1979

Spisano: 1964

Tekst prot.

[Warszawa]

Miejsca pobytu autora relacji

 (autoryz.)

Warszawa - getto: Grzędy k.

Tarczyna

Treść relacji – abstract

Wspomnienia

Przebieg wysiedlenia z getta warszawskiego do obozu zagłady w 1942 roku. System kart pracy, które miały gwarantować przeżycie, ale nie były honorowane. Próby ukrywania się w schronach. Akcje wysiedleńcze w styczniu i kwietniu 1943 roku. Przeżycia mieszkańców schronów po wybuchu powstania.

Autor ukrywał się w schronach do sierpnia 1943 r., następnie przedostał się na tzw. aryjską stronę, gdzie korzystał z pomocy żony-katoliczki. Po wojnie został adwokatem w Warszawie.

Osoby wspomniane w relacji

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-19, format: 290 x 210 mm, jęz. polski

 rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Sortow

223

Autor Jerzy Królikowski

1942 – 1943

ur. ....

Spisano: .....

Tekst prot.

[Warszawa].....

Miejsca pobytu autora relacji

 (autoryz.)

Małkinia.....

Treść relacji – abstract

Wspomnienia z okolic Trebłinki w czasie okupacji.....

Obserwacje dokonane w pobliżu obozu zagłady w
Treblinie. Usytuowanie obozu, przybywające transporty
Żydów, próby ucieczek, deprawacja okolicznej ludności
(handel mieniem żydowskim z załogą obozu).

Osoby wspomniane w relacji

Autor był inżynierem, pracował przy budowie mostów
kolejowych w Małkini (w sąsiedztwie obozu we Treblinie).

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-34, format: 290 x 210 mm, jęz. polski

Publikacja: Jerzy Królikowski. Budowałem most kolejowy w pobliżu Trebłinki. "Biuletyn ŻIH" nr

 rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Sortow

224

Autor **Basia Berman z d. Temkin**1942 – 1945

ur. 21.VIII.1907 Warszawa -30.IV.1953 Tel. Awiw.

Spisano: 1944-1945

Tekst prot.

Warszawa

Miejsca pobytu autora relacji

Warszawa - getto, tzw.
aryjska strona (autoryz.)

Treść relacji – abstract

bez tytułu

Opis życia autorki w Warszawie po tzw. aryjskiej stronie. Autorka opuściła getto we wrześniu 1942 r., w pamiętniku rozpoczętym w maju 1944 r. opisuje przeżycia z lat 1942-44 na przemian z bieżącymi wydarzeniami. Autorka wraz z mężem, Adolfem Bermanem, organizowała pomoc dla ukrywających się Żydów. Powstanie warszawskie, wysiedlenie z Warszawy po powstaniu. Losy znajomych autorki podczas powstania i po powstaniu.

Oryginał pamiętnika znajduje się w archiwum kibucu Lochamej Hagetaot (Bohaterów Gett) w Izraelu. Odpis przechowywany w ŻIH również pochodzi z Lochamej Hagetaot.

Osoby wspomniane w relacji

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-173, format: 290 x 210 mm, jęz. polski

Publikacja: B. Temkin-Bermanowa. Akcja pomocy Żydom w okresie okupacji hitlerowskiej.

 rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Sortow

225

Autor **Julia Muszkatowa**1941 – 1944

ur. ....

Spisano: [po 1945]

Tekst prot. ....

Miejsca pobytu autora relacji

 (autoryz.)

Kleck - getto

Treść relacji – abstract

Koszmary

Zbeletryzowane wspomnienia o losach Żydów w Klecku pod okupacją niemiecką. Masowe egzekucje. Likwidacja getta w lipcu 1942 r., samoobrona (Żydzi stawili opór przy próbie wysiedlenia), spalenie getta. Rozstrzeliwanie Żydów zbiegłych z getta w Baranowiczach.

Osoby wspomniane w relacji

Sortow

226

Opis archiwalny

Oryginał: rękopis, s. 1-65, format: 210 x 145 mm, jęz. polski

Odpis: maszynopis, s. 1-24, format: 290 x 210 mm (2 egzemplarze)

 rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Nr 302/227

Obejmuje lata od

Autor **Fania Laufer z d. Zorne**

1941 – 1944

ur. ur. ok. 1929

Spisano: 1966

Haifa

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

Dubie; Brody - getto

Treść relacji – abstract

bez tytułu

Wkroczenie Niemców w 1941 r., konfiskata majątku rolników żydowskich, przymusowa praca na folwarku. Przesiedlenie do getta w Brodach, warunki życia w getcie. Ucieczka autorki i jej matki z getta podczas jego likwidacji w maju 1943 roku. Załączone wiersze pisane w latach 1942-1943.

Autorka była córką żydowskiego rolnika ze wsi Dubie. Po ucieczce z getta ukrywała się wraz z matką w lasach do wyzwolenia. Po wojnie zamieszkała w Izraelu. W 1966 r. przysłała do Polski odpis swojego dziennika z lat wojny, zapowiedziała przysłanie dalszego ciągu, obejmującego lata 1943-1944.

Osoby wspomniane w relacji

Sortow

227

Opis archiwalny

Oryginał: rękopis, s. 1-72, format: 200 x 160 mm (zeszyt), jęz. polski

Odpis: maszynopis, s. 1-24, format: 290 x 210 mm (2 egzemplarze)

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Nr **302/228**

Obejmuje lata od

Autor **NN**

1943

ur.

Spisano: 1943

Tekst prot.

[Warszawa]

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

Warszawa - getto

Treść relacji – abstract

Noc na dzień z 18 maja

Sytuacja w getcie warszawskim podczas powstania. Ataki bojowców ZOB, działania wojsk niemieckich podpalających getto. Wykrycie schronu i odprowadzenie ukrywających się na Umschlagplatz. Morderstwa dokonywane przez ukraińskich i łotewskich strażników.

Osoby wspomniane w relacji

Autor był uczestnikiem I powstania śląskiego. Ukrywał się w schronie przy ul. Zamenhafa 35. Na okładce pamiętnika widnieje nazwisko Andrzej Rakowski.

Opis archiwalny

Oryginał, rękopis, s. 1-20, format: 200 x 160 mm (zeszyt), jęz. polski

Odpis, maszynopis, s. 1-7, format: 290 x 210 mm (2 egzemplarze)

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Sortow

228

Nr 302/229

Obejmuje lata od

1942 – 1943

Autor NN

ur.

Spisano: 1943

Tekst prot.

(autoryz.)

Miejsca pobytu autora relacji

Warszawa - getto

Treść relacji – abstract

Fragment pamiętnika Żydówki

Sytuacja w getcie warszawskim po wysiedleniach 1942 roku. Powroty do getta ludzi ukrywających się po tzw. aryjskiej stronie (skutek szantaży). Praca w szopach, selekcje wśród mieszkańców szopów. Wieczór autorski Władysława Szlengła. Relacje uciekinierów z Trebłinki. Przeżycia w schronie podczas powstania w kwietniu 1943 roku.

Fragmenty pamiętnika nieznanej mieszkanki Warszawy (całość znajduje się w Państwowym Muzeum na Majdanku w Lublinie).

Osoby wspomniane w relacji

Sortow

229

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-30, format: 290 x 210 mm, jęz. polski
Odpis: maszynopis (dublet)

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Nr **302/230**

Obejmuje lata od

_____
_____

Autor **brak**.....

ur. ....

Spisano: .....

Tekst prot. ....

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

Treść relacji – abstrakt

Sortow

230

Osoby wspomniane w relacji

Opis archiwalny

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Autor Sophie Goetzel-Leviathan

1939 – 1945

ur. ur. Wiesbaden

Spisano: 1945

St. Maur k. Paryża

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

 (autoryz.)

Warszawa - getto:

Konstancin, Milanówek:

Bergen-Belsen - obóz:

Treść relacji – abstract

Der Krieg von innen [Wojna od wewnątrz]

Początek okupacji niemieckiej w Warszawie, rozporządzenia antyżydowskie (mąż autorki był więziony za brak żydowskiej opaski). Życie w getcie warszawskim, praca w szopie Schulza. W styczniu 1943 r. autorka opuściła getto, ukrywała się w Konstancinie i Milanówku, była prześladowana przez szantażystów. Mąż i córka ukrywali się oddzielnie. W lipcu 1943 r. cała rodzina zgłosiła się do Hotelu Polskiego w Warszawie, po czym zostali wywiezieni do obozu koncentracyjnego w Bergen-Belsen. Opis warunków życia w obozie, ewakuacja obozu w kwietniu 1945 r., wyzwolenie i wyjazd do Paryża.

Autorka pochodziła z rodziny polskich Żydów mieszkających przez pewien czas w Niemczech. Przed wojną studiowała w Paryżu. Po wojnie wjechała do

Osoby wspomniane w relacji

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-107, format: 335 x 210 mm, jęz. niemiecki

Publikacja: Sophie Goetzel-Leviathan. The War From Within. Berkeley 1987

 rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Sortow

231

Nr 302/232

Obejmuje lata od

Autor NN

1939

ur. ur. 1905

Spisano: 1939

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

Łódź - getto

Treść relacji – abstract

bez tytułu

Dziennik mieszkańca Łodzi. Początek okupacji - zżecanie się nad Żydami, palenie synagog. Przesiedlenie Żydów do getta.

Sortow

232

Osoby wspomniane w relacji

Autor był przemysłowcem branży włókienniczej. Pamiętnik przekazany do ZIH w 1967 r. przez Markiewicza.

Opis archiwalny

Oryginał, rękopis, s. 1-363, format: 155 x 100 mm (11 zeszytów), jęz. jidysz

rkp mnp

stron formatu

J'zyk relacji

Nr **302/233**

Obejmuje lata od

Autor **Helena Drobner**

1942 – 1944

ur.

Spisano: 1946

Tekst prot.

Łódź

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

Złoczów - getto: Warszawa,
Milanówek, Dęblin, Komorów,
Chotomów, Choszczówka,
Łowicz

Treść relacji – abstract

bez tytułu

Autorka ukrywała się w schronie po likwidacji getta w Złoczowie. Dzięki pomocy Polaków zdołała przedostać się do Warszawy, ukrywała się po tzw. aryjskiej stronie w Warszawie i okolicach pod nazwiskiem Sawicka. Pomoc życzliwych Polaków, działalność szantażystów. Ewakuacja ludności z terenów przyfrontowych podczas ofensywy radzieckiej. Wyzwolenie.

Wspomnienia spisane przez Klarę Mirską w Żydowskiej Komisji Historycznej w Łodzi

Osoby wspomniane w relacji

Sortow

233

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 9-66, format: 290 x 210 mm, jęz. polski

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Autor **Szymon Wulkan**1939 – 1946

ur. ur. 1910

s. Salomona i Chany

Spisano: 1965-1966

Jelenia Góra

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

Lwów, Woroszyłowgrad,
Bujnask, Machaczkała,
Derbent, Astrachan,
Nowosybirsk (autoryz.)

Treść relacji – abstract

bez tytułu

Cz. I Am Ufer der Kaspisee [Na brzegu Morza
Kaspijskiego]Autor brał udział w kampanii wrześniowej 1939 r., po jej
zakończeniu znalazł się we Lwowie. W 1941 r. wyjechał
dobrowolnie do pracy do Woroszyłowgradu. Po wybuchu
wojny niemiecko-radzieckiej został ewakuowany do
Dagestanu. Praca w fabryce konserw w Dagestanie,
mobilizacja, budowa umocnień.Cz. II Putynia am Kaspisee [Sezon połowu ryb na Morzu
Kaspijskim]Służba w roboczej jednostce Armii Czerwonej. Praca w
przetwórni ryb w Derbencie.

Cz. III An den Ufern der Wolga [Nad brzegami Wołgi]

Praca przy przeładunku ropy naftowej koło Astrachania.
Demobilizacja, pobyt w Nowosybirsku, nieudany wyjazd do

Osoby wspomniane w relacji

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-35, 1-14, 1-24, format: 290 x 210 mm, jęz. niemiecki

 rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Sortow

234

Nr 302/235

Obejmuje lata od

Autor NN

1939 – 1944

ur.

Spisano:

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

Lublin - getto, tzw. aryjska strona

Treść relacji – abstract

Lublin

Dziennik nieznanego mieszkańca Lublina. Transporty Żydów niemieckich przesiedlonych do Lublina. Obóz jeniecki dla żołnierzy żydowskich przy ul. Lipowej 7 (później także dla rzemieślników). Zamknięcie getta, epidemia tyfusu, wywózki do obozów zagłady. Przesiedlenie Żydów na Majdan Tatarski w kwietniu 1943 roku. Likwidacja getta w listopadzie 1943 r., autor przeskoczył przez płot i ukrywał się po tzw. aryjskiej stronie.

Osoby wspomniane w relacji

Opis archiwalny

Oryginał, rękopis, s. 1-92, format: 290 x 210 mm, jęz. jidysz

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Sortow

235

Nr 302/236

Obejmuje lata od

Autor NN

1918 – 1939

ur.

Spisano: 1944

Tekst prot.

Kijów

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

Treść relacji – abstract

Miszpat iber pojliszer faszistischer antisemitischer terminologie [Sąd nad polską faszystowską antysemitką terminologią]

Rozważania dotyczące antysemityzmu w Polsce międzywojennej oraz źródeł hitleryzmu

Tekst przekazany do ŻIH w 1970 roku

Sortow

236

Osoby wspomniane w relacji

Opis archiwalny

Oryginał rękopis, s. 1-48, format: 280 x 200 mm (zeszyt), jęz. jidysz

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Nr **302/237**

Obejmuje lata od

Autor **NN**.....

1939 – 1940

ur. ....

Spisano: [1939-1940].....

Tekst prot.

Warszawa.....

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

Warszawa - getto.....

Treść relacji – abstract

bez tytułu.....

Opis położenia mieszkańców getta warszawskiego. Krytyka działalności Judenratu. Rozważania o powojennej organizacji stosunków międzynarodowych (po zwycięstwie nad Niemcami) i o możliwościach rozwiązania kwestii żydowskiej.....

Sortow

237

Osoby wspomniane w relacji

Opis archiwalny

Oryginał rękopis, s. 1-18, format: 290 x 210 mm, jęz. jidysz.....

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Nr 302/238

Obejmuje lata od

Autor **Józef Cyrankiewicz**

1944

ur. 1911-1989

Spisano: 1944

Tekst prot.

Auschwitz

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

Auschwitz - obóz

Treść relacji – abstract

bez tytułu

Raport dla organizacji konspiracyjnej o tragicznym losie Żydów w obozie Auschwitz-Birkenau. Masowe transporty Żydów z Węgier. Grabież majątku ofiar.

Osoby wspomniane w relacji

Autor był działaczem PPS i PZPR, w latach 1947-52 i 1954-70 był premierem Polski.

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-5, format: 290 x 210 mm, jęz. polski

Odpis: maszynopis, s. 1-2 (1 egzemplarz), s. 1-3 (2 egzemplarze), format: 290 x 210 mm

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Sortow

238

Nr **302/239**

Obejmuje lata od

Autor **NN**.....

1941 – 1942

ur. ....

Spisano: 1942.....

Tekst prot.

Warszawa.....

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

Warszawa - getto.....

Treść relacji – abstract

Sprawa "specjalnych" domów w dzielnicy żydowskiej.....

Memoriał z apelem o pomoc dla mieszkańców tzw. domów specjalnych w getcie warszawskim. Wegetowali oni w beznadziejnych warunkach, umierając masowo wskutek głodu i epidemii.....

Sortow

239

Osoby wspomniane w relacji

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-8, format: 290 x 210 mm, jęz. polski.....

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Nr **302/240**

Obejmuje lata od

Autor **NN**.....

1940 – 1942

ur. ....

Spisano: .....

Tekst prot.

[Warszawa].....

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

Warszawa - getto.....

Treść relacji – abstract

bez tytułu.....

Analiza sytuacji gospodarczej getta warszawskiego. Masowa konfiskata przedsiębiorstw żydowskich w pierwszym okresie okupacji. Polacy jako zarządcy mienia żydowskiego: Izba Przemysłowo-Handlowa i Stowarzyszenie Kupców Polskich wykazały się lojalnością w stosunku do Żydów, natomiast Związek Drobno- Kupuictwa Chrześcijańskiego zajął postawę antyżydowską. Działalność produkcyjna mieszkańców getta, rozliczenia finansowe między Żydowskim Bankiem Spółdzielczym a bankami po tzw. aryjskiej stronie za pośrednictwem Izby Rozrachunkowej.....

Tekst nosi adnotację "Materiały bundowskie".....

Osoby wspomniane w relacji

Sortow

240

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-14, format: 290 x 210 mm, jęz. polski.....

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Nr 302/241

Obejmuje lata od

Autor **Guta Wilner**

1939 – 1945

ur. ur. 1912

Spisano: 1956

Tel. Awiw

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

Warszawa

Treść relacji – abstract

Wspomnienia z getta i z "strony aryjskiej"

Wspomnienia o Jurku Wilnerze, bracie autorki, działaczu syjonistycznej organizacji Haszomer Hacair. Wilner przebywał we Lwowie i Wilnie pod nazwiskiem Jerzy Borowski, w 1942 r. przyjechał do Warszawy, był odpowiedzialny za zakup broni i jej dostarczanie do getta. Zginął w powstaniu w getcie warszawskim.

Sortow

241

Osoby wspomniane w relacji

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-7, format: 290 x 210 mm, jęz. polski

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

_____ — _____

Autor **brak**.....

ur. ....

Spisano: .....

Tekst prot. ....

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

Treść relacji — abstract

.....
.....
.....
.....
.....

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Sortow

242

Osoby wspomniane w relacji

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Opis archiwalny

.....
.....

rkp mnp

stron formatu

Jzyk relacji

Nr **302/243**

Obejmuje lata od

Autor **Adolf Berman, Basia Berman**

ur. ....

_____

_____

Spisano: .....

Tekst prot. ....

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

Treść relacji – abstract

zob. 302/209

Sortow

243

Osoby wspomniane w relacji

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 4-56, format: 290 x 210 mm, jęz. polski

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Nr 302/244

Obejmuje lata od

Autor **Michał Gewisenheit**

1941 – 1945

ur. ur. 5 XII 1925 Tomaszów Lubelski

Spisano: 1947

s. Szaj

Swidnica

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

Treść relacji – abstract

bez tytułu

Przebieg służby wojskowej autora. W sierpniu 1941 r. zgłosił się na ochotnika do Armii Czerwonej, walczył pod Moskwą, Stalingradem, pod Charkowem, uczestniczył w forsowaniu Dniepru. W marcu 1944 r. został przeniesiony do Wojska Polskiego (4. Dywizja Piechoty). Brał udział w walkach o Lublin, Warszawę, Wał Pomorski i Berlin. W szeregach KBW walczył ze zbrojnym podziemiem, w 1946 r. został zdemobilizowany i osiedlił się w Swidnicy.

Osoby wspomniane w relacji

Sortow

244

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-13, format: 290 x 210 mm, jęz. polski

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Autor **Aleksandra Mandel**

ur. ....

Spisano: 1945

Przemyśl

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

Przemyśl - getto

Treść relacji — abstract

Krzyk w niebo

Warunki życia Żydów w Przemyślu pod okupacją niemiecką. Przesiedlenie do getta w dzielnicy Garbarze w lipcu 1942 roku. Selekcja mieszkańców getta. Posiadacze ostemplowanych kart pracy zostają przy życiu, pozostałych (w tym rodziców i brata autorki) wywieziono do obozu zagłady.

Sortow

245

Osoby wspomniane w relacji

Opis archiwalny

Oryginał, maszynopis, s. 1-36, format: 290 x 210 mm, jęz. polski

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Nr 302/246

Obejmuje lata od

Autor **Zelman Gradowski**

1943 – 1944

ur. 1909 Suwałki - 1944 Auschwitz

Spisano: 1944

Tekst prot.

Auschwitz

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

Kielbasin, Auschwitz - obóz

Treść relacji – abstract

bez tytułu

Pobyt w obozie przejściowym w Kielbasinie, transport do Auschwitz, przeżycia w obozie w Auschwitz

Autor mieszkał w miasteczku Łuna k. Grodna. W obozie Auschwitz był członkiem Sonderkommando, zginął podczas buntu w październiku 1944 roku. Jego pamiętnik, umieszczony w manierce aluminiowej, został odnaleziony po wojnie i znajduje się w muzeum w Auschwitz.

Osoby wspomniane w relacji

Sortow

246

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-9, 1-59, format: 290 x 210 mm, jęz. polski

Publikacja: Zelman Gradowski. Pamiętnik. "Biuletyn ŻIH" nr 3-4 (71-72), 1969, s. 172-204

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Autor **Samuel Willenberg**1939 – 1945

ur. ur. 1923 Częstochowa

Spisano: 1948

Łódź

Tekst prot.

Klara Mirska

 (autoryz.)

Miejsca pobytu autora relacji

Radość, Opatów, Treblinka -
obóz, Warszawa, Kopytów

Treść relacji – abstract

bez tytułu

Wojenne losy autora: udział w kampanii wrześniowej, powrót do Radości, wyjazd z rodziną do Opatowa, wywózka z Opatowa do Treblinki (październik 1942). Pobyt w obozie zagłady w Treblince. Powstanie więźniów Treblinki (2 sierpnia 1943 r.) i ucieczka autora do Warszawy. W Warszawie autor przystąpił do konspiracyjnej Polskiej Armii Ludowej, brał udział w powstaniu warszawskim, po powstaniu doczekał wyzwolenia na wsi niedaleko Warszawy.

Autor był z zawodu kreślارzem, przed wojną mieszkał w Częstochowie (w momencie wybuchu wojny przebywał w Radości k. Warszawy). Po wyzwoleniu służył do 1950 r. w Wojsku Polskim. Jego relacja została spisana przez Klarę Mirską z Żydowskiej Komisji Historycznej (w zbiorach ŻIH

Osoby wspomniane w relacji

Opis archiwalny

Oryginał, rękopis, s. 1-101, format: 290 x 210 mm, jez. polski

Odpis: maszynopis, s. 1-87, format: 290 x 210 mm (2 egzemplarze)

 rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Sortow

247

Autor **Jechel Rozenberg**1939 – 1943

ur. ....

Spisano: .....

Tekst prot. ....

Miejsca pobytu autora relacji

 (autoryz.)

Lublin - getto .....

Treść relacji – abstract

Lublin .....

Okupacja niemiecka w Lublinie. Kampania wrześniowa, losy jeńców żydowskich uwięzionych w obozie przy ul. Lipowej. Warunki życia w getcie, kontrybucje, rozstrzelanie członków Judenratu, przesiedlenie Żydów na Majdan Tatarski. Likwidacja getta na Majdanie Tatarskim.

Dodatki:

sylwetki nauczycieli żydowskich (w jęz. polskim)

A bletl. geschichte fun der umlegaler jidischer jugntbewegung in Lublin [Kartka z historii nielegalnego żydowskiego ruchu młodzieżowego w Lublinie]

Di jidisze sport-bawegung in farmilchomdickn Lublin

[Żydowski ruch sportowy w przedwojennym Lublinie]

Autor był z zawodu szewcem .....

Osoby wspomniane w relacji

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-104, format: 290 x 210 mm, jęz. jidysz, s. 1-4, format: 290 x 210 mm, jęz. polski

 rkp mnp

stron formatu

J'zyk relacji

Sortow

248

Nr **302/249**

Obejmuje lata od

Autor **Mosze Maik**.....

1943 – 1944

ur. ....

Spisano: .....

Tekst prot. ....

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

Treść relacji – abstract

odpis pamiętnika nr 302/92

Sortow

249

Osoby wspomniane w relacji

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-39, format: 290 x 210 mm, jęz. jidysz

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Nr **302/250**

Obejmuje lata od

Autor **Otto Wolken**

1938 – 1945

ur. 27 IV. 1903 - 1 II. 1975

Spisano: 1945

Tekst prot.

Kraków

Miejsca pobytu autora relacji

Mauthausen, Zweibrücken

Auschwitz - obóz

Treść relacji – abstract

bez tytułu

Okoliczności aresztowania autora, pobyt w obozach koncentracyjnych. Transport do Auschwitz. Rozplanowanie i organizacja obozu. Warunki życia więźniów.

Funkcjonowanie służby zdrowia, selekcje, eksterminacja chorych. Przyczyny zgonu więźniów. Okoliczności ewakuacji i wyzwolenia obozu.

Osoby wspomniane w relacji

Dokument stanowi protokół zeznań Otto Wolkena przed Główną Komisją Badania Zbrodni Niemieckich w Krakowie. Autor był Austriakiem żydowskiego pochodzenia, lekarzem w Sankt Polten. W 1938 r. został uwięziony pod sfigowanymi zarzutami natury kryminalnej i skazany na 6 lat pobytu w obozie koncentracyjnym. W 1943 r. został przeniesiony do Auschwitz, pełnił funkcję lekarza w ambulanse w obozie Auschwitz-Birkenau. Po wojnie

(autoryz.)

Sortow

250

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-184, format: 290 x 210 mm, jęz. niemiecki

Odpis: maszynopis (dublet)

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Nr **302/251**

Obejmuje lata od

Autor **Otto Wolken**

1943 – 1944

ur. 27 IV 1903 - 1 II 1975

Spisano: [1945]

Tekst prot.

[Kraków]

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

Auschwitz - obóz

Treść relacji – abstract

Kommentar zu den Kranken und toten Statistiken
[Komentarz do statystyki chorych i zmarłych]

Analiza statystyk więźniów obozu Auschwitz. Przyczyny
śmierci: z powodu pobicia i poranienia, głodu, chorób
(infekcja, tyfus, inne choroby zakaźne)

Sortow

251

Osoby wspomniane w relacji

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-9, format: 290 x 210 mm, jęz. niemiecki

Odpis: maszynopis, s. 1-8, format: 290 x 210 mm

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Nr **302/252**

Obejmuje lata od

Autor **Otto Wolken**

1943 – 1944

ur. 27 IV 1903 - 1 II 1975

Spisano: [1945]

Tekst prot.

[Kraków]

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

Auschwitz - obóz

Treść relacji – abstract

Frauen und Kinderschicksale in Auschwitz [Losy kobiet i dzieci w Auschwitz]

Eksterminacja osób niezdolnych do ciężkiej pracy (kobiet, dzieci i starców) w obozie Auschwitz. W 1943 r. selekcje następowały co 2 tygodnie.

Sortow

252

Osoby wspomniane w relacji

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-5, format: 290 x 210 mm, jęz. niemiecki

Odpis: maszynopis (dublet), 2 egzemplarze

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Nr **302/253**

Obejmuje lata od

Autor **Otto Wolken**

1943 – 1944

ur. 27 IV 1903 - 1 II 1975

Spisano: [1945]

Tekst prot.

[Kraków]

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

Auschwitz - obóz

Treść relacji – **abstract**

Lager Bilder [Obrazki z obozu]

Obrazy z życia więźniów obozu Auschwitz: przyjęcie transportu do obozu, obiad, dezynsekcja, selekcja, los Żydów węgierskich, zaopatrzenie w wodę, latryny, ambulans, pobieranie krwi.

Sortow

253

Osoby wspomniane w relacji

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-13, format: 290 x 210 mm, jęz. niemiecki

Odpis: maszynopis, s. 1-12, format: 290 x 210 mm (2 egzemplarze), s. 1-9 (trzeci egzemplarz niekompletny)

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Nr **302/254**

Obejmuje lata od

Autor **Otto Wolken**

1943 – 1944

ur. 27 IV 1903 - 1 II 1975

Spisano: [1945]

Tekst prot.

[Kraków]

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

Auschwitz - obóz

Treść relacji – abstract

Chronik des Lagers Auschwitz II (B IIa) [Kronika obozu
Auschwitz II (B IIa)]

Wydarzenia w obozie Auschwitz od lipca 1943 r. do lipca
1944 roku. Transporty przybywające do Auschwitz, losy
przybyłych więźniów. Nazwiska zamordowanych więźniów.

Sortow

254

Osoby wspomniane w relacji

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-12, format: 290 x 210 mm, jęz. niemiecki
Odpis: maszynopis (dublet), 3 egzemplarze

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Nr **302/255**

Obejmuje lata od

Autor **Kurt Hacker**.....

1943 – 1944

ur. ....

Spisano: 1945.....

Tekst prot.

Kraków.....

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

Auschwitz - obóz.....

Treść relacji – abstract

Gaskammer und krematorium in Auschwitz [Komora gazowa i krematorium w Auschwitz]

Budowa komór gazowych w obozie Auschwitz-Birkenau. Szczegóły konstrukcyjne, organizacja zagłady więźniów. Burzenie krematoriów w październiku 1944 roku.

Sortow

255

Osoby wspomniane w relacji

Autor był więźniem Auschwitz nr 130029, brał udział w pracach budowlanych w komorach gazowych i krematoriach. Po wojnie został prawnikiem, był m. in. dyrektorem miejsca pamięci Mauthausen i przewodniczącym Międzynarodowego Komitetu Oświęcimskiego.

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-2, format: 290 x 210 mm, jęz. niemiecki

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Nr **302/256**

Obejmuje lata od

Autor **Otto Wolken**

1942 —

ur. 27 IV 1903 - 1 II 1975

Spisano: [1945]

[Kraków]

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

Auschwitz - obóz

Treść relacji — abstract

Kommentar zu den Statistiken I und II betreffend 15
Judentransporte [Komentarz do statystyki I i II dotyczące
15 transportów Żydów]

Analiza informacji statystycznych, dotyczących transportów
przybyłych do Auschwitz od 17 kwietnia do 17 lipca 1942
roku. W transportach tych znajdowały się 9683 osoby, z
których wymordowano 6973 osoby.

Sortow

256

Osoby wspomniane w relacji

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-8, format: 290 x 210 mm, jęz. niemiecki

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Nr **302/256a**

Obejmuje lata od

Autor **Otto Wolken**

1945 —

ur. 27 IV 1903 - 1 II 1975

Spisano: [1945]

[Kraków]

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

Auschwitz - obóz

Treść relacji — abstract

Befreiung von Auschwitz-Birkenau [Wyzwolenie Auschwitz-Birkenau]

Ewakuacja obozu Auschwitz 17 stycznia 1945 roku. Rozstrzeliwanie pozostałych w obozie więźniów przez patrole esesmanów. Autor ukrywał się w worku ze słomą, następnie w cysternie. Wyzwolenie obozu 25 stycznia 1945 roku.

Osoby wspomniane w relacji

Sortow

256a

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-13, format: 290 x 210 mm, jęz. niemiecki

Odpis: maszynopis (dublet)

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Nr 302/258

Obejmuje lata od

Autor **Jacek Joterski**

1939 – 1945

ur.

Spisano: 1962

Tekst prot.

[Brzozów]

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

Brzozów

Treść relacji – abstract

Rodowody Żydów brzozowskich

Historia Żydów w Brzozowie. Losy Żydów brzozowskich pod okupacją niemiecką. Okoliczności wzniesienia pomnika pamięci pomordowanych Żydów (w XX rocznicę ich śmierci, w 1962 r.) Spis Żydów mieszkających w Brzozowie przed wojną.

Sortow

258

Osoby wspomniane w relacji

Praca wykonana przez polskiego dziennikarza dla upamiętnienia Żydów z Brzozowa.

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-105, format: 290 x 210 mm (księga oprawna), jęz. polski (załączone zdjęcia)

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Autor **Bronisław Elkana Anlen**1944 –

ur. ur. 9 V 1907 Warszawa

Spisano: 1967

Tekst prot.

[Warszawa]

Miejsca pobytu autora relacji

 (autoryz.)

Warszawa - więzienie

Pawiak; Brwinów

Treść relacji – abstract

O Żydach więźniach Pawiaka i Gęsiówki, ich sytuacji i udziale w Powstaniu Warszawskim 1944 r.

Ewakuacja więźniów Pawiaka do obozu przy ul. Gęsiej (31 lipca 1944 r.), wyzwolenie obozu przez powstańców, dalsze losy więźniów, ich udział w powstaniu. Autor pracował w szpitalu powstańczym. Losy Żydów po upadku powstania.

Osoby wspomniane w relacji

Autor był z zawodu technikiem dentystycznym, przebywał w warszawskim getcie, następnie ukrywał się po tzw. aryjskiej stronie, w listopadzie 1943 r. został ujęty i uwięziony na Pawiaku. W archiwum ZIH oprócz wspomnień znajduje się 8 jego relacji, jedna z nich, stanowiąca skróconą wersję wspomnień, została opublikowana w „Kwartalniku Historii Żydów”, nr 1 (205), 2003.

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-37, format: 290 x 210 mm, jęz. polski

 rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Sortow

259

Nr 302/260

Obejmuje lata od

Autor **Leokadia Bagińska**

1941 – 1944

ur. ur. 9 XII 1898 Zgierz

Spisano: [1944]

Tekst prot.

Pińsk

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

Pińsk

Treść relacji – abstract

Zamknięte miasto

Fragmenty powieści o losach Żydów z Pińska podczas okupacji (częściowo opartej na prawdziwych wydarzeniach). Wplecione w narrację rozważania o losie Żydów.

Sortow

260

Osoby wspomniane w relacji

Autorka podczas okupacji udzielała pomocy żywnościowej Żydom w getcie pińskim. Ułatwiał jej to strażnik, Ukrainiec Hołownia. Hołownię rozstrzelali Niemcy pod koniec okupacji, ponieważ zamierzał zdezerterować z zagrabionymi Żydomi kosztownościami. Autorka została w 1944 r. aresztowana przez radzieckie władze bezpieczeństwa, a jej powieść - skonfiskowana. Po powrocie do kraju w 1949 r. okazało się że urywki powieści ocalały. W 1974 r. autorka przysłała je do ZIH, wysłała też przy okazji kilka dłuższych listów zawierających m. in. jej

Opis archiwalny

Oryginał, rękopis, s. 1-329, format 225 x 210 mm; s. 1-60, format: 290 x 210 mm, jęz. polski

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Autor **Zofia Dufman**1939 – 1944

ur.

Spisano: 1945

Chełm

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

Maniewicze: Kowel - getto;
 Kleczkowicze, Adamówka,
 Zosin, Hrubieszów,
 Krasnymstaw

 (autoryz.)

Treść relacji – abstract

Rok 1939-1944. Epoka deptania godności ludzkiej

Ucieczka na wschód podczas kampanii wrześniowej 1939 roku. Pobyt z mężem i dzieckiem w Maniewiczach. Po wkroczeniu Niemców mąż autorki został zamordowany, a ona sama znalazła się w getcie w Kowlu. Pobyt na wsi na tzw. aryjskich papierach, ucieczka do lasu przed banderowcami. Wędrowka na Lubelszczyznę, praca na wsi i w szpitalu w Krasnymstawie. Wyzwolenie. Opis wyzwolonego obozu na Majdanku.

Wspomnienia spisane po wyzwoleniu, ponownie opracowane w Tel. Awiwie w 1959 roku.

Osoby wspomniane w relacji

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-25, format: 290 x 210 mm, jęz. polski

 rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Sortow

261

Nr 302/262

Obejmuje lata od

Autor **brak**

ur.

_____
_____

Spisano: _____

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

Treść relacji – abstract
kopia pamiętnika 302/30

Sortow

262

Osoby wspomniane w relacji

Opis archiwalny

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Nr 302/263

Obejmuje lata od

Autor **Ischak Rapowicz**

XIX w. – 1945

ur. ur. ok. 1901

Spisano: 1947-1950

Tekst prot.

Swidnica

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

Treść relacji – abstract

bez tytułu

Zarys dziejów przemysłu na Białostocczyźnie od połowy XIX w. do II wojny światowej (przemysł tekstylny, garbarski, tytoniowy). Rozwój ruchu robotniczego. Nazwiska działaczy lewicy i konfidentów policji w ruchu robotniczym.

Sortow

263

Osoby wspomniane w relacji

Autor podczas okupacji przebywał w ZSRR, pozostawił relację o swojej ucieczce z Białegostoku na wschód w czerwcu 1941 r. (301/3947).

Opis archiwalny

Oryginał, rękopis, s. 1-418, format: 210 x 150 mm (3 zeszyty), jęz. jidysz

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Autor **Dawid Gerszt**1939 – 1945

ur. ur. 1923 Warka

s. Zygmunta (Zeliga) i GoTidy Racheli

Spisano: 1950

Tekst prot.

Rehowot

Miejsca pobytu autora relacji

Warka, Warszawa
 Magnuszew, Kozienice -
 getto, Cmielów, Skarżysko-
 Kamienna, Buchenwald,
 Schluben, Flossenburg,
 Theresienstadt - obóz

 (autoryz.)

Treść relacji – abstract

Zichronot haszoa mehaszanim 1939-1945 [Wspomnienia o
 zagładzie w latach 1939-1945]

Autor z getta w Warce został wywieziony do getta
 warszawskiego, zbiegł stamtąd w rodzinne strony,
 przebywał w gettach w Magnuszewie i Kozienicach,
 następnie w obozach pracy w Cmielowie i Skarżysku-
 Kamiennej, w obozach koncentracyjnych Buchenwald,
 Schluben i Flossenburg, pod koniec wojny został
 ewakuowany do Theresienstadt.

Autor był synem stolarza, przed wojną studiował w szkole
 rabinackiej, po wojnie wyjechał do Izraela. Pamiętnik,
 spisany w 1950 r., przesłał do ZIH w 1987 roku.

Osoby wspomniane w relacji

.....
 .....
 .....
 .....
 .....
 .....
 .....

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-446, format: 290 x 210 mm (księga oprawna), jęz. jidysz

 rkp mnp

stron formatu

J'zyk relacji

Sortow

264

Autor **Helena Szereszewska z d. Szpilfogiel**1942 – 1943

ur. 1891-1978

Spisano: 1947

Tekst prot.

Rzym

Miejsca pobytu autora relacji

 (autoryz.)Warszawa - getto, tzw.
aryjska strona

Treść relacji – abstract

Wspomnienia z getta warszawskiego i strony aryjskiej

Trzy fragmenty wspomnień z getta warszawskiego.
Fragment drugi, dotyczy okresu masowych deportacji w r.
1942, fragment trzeci - warunków życia w getcie
szczątkowym, fragment pierwszy - akcji deportacyjnej w
styczniu 1943 roku.

Osoby wspomniane w relacji

Autorka była żoną Stanisława Szereszewskiego,
przemysłowca, szefa wydziału zaopatrzenia w
warszawskim Judenracie. W styczniu 1943 r. opuściła
getto, ocalała po tzw. aryjskiej stronie. W 1946 r. wyjechała
do Włoch, a następnie do Izraela.

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-25, format: 290 x 210 mm, jez. polski

Publikacja: Helena Szereszewska. Cwiszn celem un mezuzah. Buenos Aires 1959: Helena

 rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Sortow

265

Nr 302/266

Obejmuje lata od

Autor **Szymon Balicki**

1940 – 1945

ur.

Spisano: 1946-1948

Tekst prot.

Rychbach [Dzierżoniów]

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

Wustegiersdorf (Głuszyca) - obóz

Treść relacji – abstract

Am Israel Chaj! Cu der geschichte fun di jidn in di szlezisze lagern [Naród Izraela żyje! O dziejach Żydów w śląskich obozach]

Opracowanie o losach Żydów wywiezionych do obozów pracy na Śląsk, sporządzone na podstawie wspomnień własnych i innych więźniów.

Do pamiętnika załączono rękopis polskiego przekładu J. Korzeniowskiego.

Osoby wspomniane w relacji

Sortow

266

Opis archiwalny

Oryginał rękopis, s. 1-144, format: 210 x 150 mm (zeszyt), jęz. jidysz

Odpis: maszynopis, s. 3-90, format: 290 x 210 mm

rkp mnp

stron formatu

J'zyk relacji

Nr 302/267

Obejmuje lata od

Autor **Elza Binder (Eliszewa)**

1941 – 1942

ur. ur. 1920

Spisano: 1941-1942

Stanisławów

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

Stanisławów - getto

Treść relacji – abstract

bez tytułu

Dziennik z getta stanisławowskiego (od grudnia 1941 r. do lipca 1942 r.). Głód, egzekucje i wywózki do obozu zagłady. Śmierć dwóch siostr. Podczas akcji w kwietniu 1942 r. autorka ukryła się wraz z matką.

Sortow

267

Osoby wspomniane w relacji

Dziennik znaleziony w lipcu 1943 r. w gruzach getta w Stanisławowie. Przekazany do ZIH przez Adama Rubaszewskiego.

Opis archiwalny

Oryginał: rękopis, s. 1-116, format: 180 x 150 mm, jęz. polski

Odpis: maszynopis, s. 1-24, format: 290 x 210 mm

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Autor NN

1942 – 1944

ur. ....

Spisano: .....

Tekst prot. ....

Miejsca pobytu autora relacji

 (autoryz.)

Majdanek, Auschwitz - obóz

Treść relacji – abstract

bez tytułu

Fragmenty wspomnień Żydów słowackich. Pierwszy więzień, wywieziony na Majdanek w kwietniu 1942 r., uciekł w czerwcu 1942 roku. Drugi został wywieziony w czerwcu 1942 r. i po krótkim pobycie na Majdanku przeniesiony do Auschwitz. Obie relacje niekompletne.

Osoby wspomniane w relacji

Wspomnienia Żydów słowackich zostały zaczerpnięte z książki Livji Rotkirchen "Churban Jahadut Slowakia" (Zagłada Żydów Słowacji, Jerozolima 1961) i przełożone na jęz. polski przez .... Drugim z więźniów-autorów relacji był najprawdopodobniej Walter Rosenberg (Rudolf Vrba).

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-73, format: 290 x 210 mm, jęz. polski

 rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Sortow

268

Nr **302/269**

Obejmuje lata od

Autor **Anna Galis**

1939 – 1944

ur. ....

Spisano: .....

Tekst prot. ....

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

Treść relacji – abstract

Bieżeńcy

Powieść o wojennych losach młodego żydowskiego małżeństwa. Ucieczka z Warszawy do Lwowa, życie we Lwowie pod okupacją radziecką, wkroczenie Niemców, ucieczka z getta lwowskiego do warszawskiego, wyjście z getta i życie po tzw. aryjskiej stronie, szantaże, zamordowanie męża głównej bohaterki przez gestapo.

Osoby wspomniane w relacji

Sortow

269

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-185, format: 290 x 210 mm, jęz. polski

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Nr 302/270

Obejmuje lata od

Autor Irena Gluck

1939 – 1942

ur. ur. 25 VII 1924

Spisano: Przemyśl, Kraków,
Niepołomice

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

Przemyśl, Kraków,
Niepołomice, Wieliczka

Treść relacji – abstrakt

bez tytułu

Ucieczka z rodziną do Przemyśla w 1939 roku. Powrót do Krakowa w 1940 r., utrata mieszkania, ciężkie warunki materialne. Wyjazd do Niepołomic. Przesiedlenie Żydów z Niepołomic do Wieliczki w sierpniu 1942 roku.

Osoby wspomniane w relacji

Autorka była córką lekarza z Krakowa. Według relacji świadków została wywieziona z getta krakowskiego do obozu zagłady w październiku 1942 roku. Kopia jej dziennika została przekazana do ZIH przez Tadeusza Kukuczkę w 1980 roku.

Sortow

270

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-172, format: 210 x 150 mm, jęz. polski

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Nr 302/271

Obejmuje lata od

Autor **Czesław Chybowski**

1939 – 1944

ur. ....

Spisano: ok. 1980

Tekst prot.

[Włodawa]

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

Włodawa

Treść relacji – **abstract**

Włodawa i Sobibór w latach 1939-1945

Losy Włodawy podczas wojny. Krótkotrwała okupacja radziecka w 1939 r., wkroczenie Niemców.

Prześladowanie Żydów, budowa obozu zagłady w Sobiborze. Likwidacja getta we Włodawie, jego mieszkańcy próbują ukrywać się w bunkrach. Bunt w Sobiborze i likwidacja obozu. Obóz pracy dla Żydów w miejscowości Huta. Wzmianki o innych obozach pracy na Lubelszczyźnie.

Autor był Polakiem, mieszkańcem Włodawy. Pamiętnik nadesłany do ZIH w 1983 roku.

Osoby wspomniane w relacji

Sortow

271

Opis archiwalny

Maszynopis (kserokopia), s. 1-31, format: 290 x 210 mm, jęz. polski

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Autor Halina Nelken

1939 – 1945

ur. ur. 20 IX 1924 Kraków

Spisano: 1938-1942, 1986

Kraków, Toronto

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

 (autoryz.)

Kraków - getto; Płaszów

Auschwitz, Ravensbruck

Malchow, Lipsk - obóz

Treść relacji – abstract

Wspomnienia, pamiętnik, wiersze

Część I

Życie w Krakowie w przededniu wojny i pod okupacją niemiecką. Przesiedlenie do getta, pobyt w obozie pracy na lotnisku (od grudnia 1942 r. do grudnia 1943 r.)

Część II

Liczne wiersze okolicznościowe, układane przez autorkę podczas wojny i po wojnie.

Osoby wspomniane w relacji

Dzienniki spisywane przez autorkę w latach 1938-1942, opatrzone komentarzem. Dalsze losy autorki (pobyt w obozie koncentracyjnym w Płaszowie, wywózka do Auschwitz w październiku 1944 r., stamtąd w styczniu 1945 r. do Ravensbruck i Malchow, ewakuacja do Lipska pod koniec wojny, wyzwolenie i powrót do Krakowa) zostały opisane we wspomnieniach wydanych drukiem w 1987

Opis archiwalny

Maszynopis, s. I-XXIX, 1-167, 1-59, format: 290 x 210 mm (księga oprawna), jęz. polski

Publikacja: Halina Nelken. Pamiętnik z getta w Krakowie. Toronto 1987

 rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Sortow

272

Autor **Nusia Markus-Wietschner**1939 – 1945

ur. 1911 Kraków-18. III 1963 Tel Awiw

c. Abrahama Izraela i Pesli Sprinzy

Spisano: 1953-1963

[Izrael]

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

 (autoryz.)

Treść relacji – abstract

Wspomnienia i listy

Wybór z pamiętnika oraz z listów pisanych do brata, zawierający m. in. wspomnienia o krewnych i znajomych, którzy zginęli podczas okupacji.

Osoby wspomniane w relacji

Autorka wraz z mężem przeżyła wojnę w ZSRR (Ural, Uzbekistan), po wojnie wróciła do Polski, w 1949 r. wyjechała do Izraela. Listy opracowała w 1974 r. Zofia Liff-Kempler.

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-107, format: 290 x 210 mm (księga oprawna), jęz. polski

 rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Sortow

273

Nr 302/274

Obejmuje lata od

Autor **Bogdan Kowalski**

1939 – 1945

ur. ....

Spisano: ok. 1970-1975

Tekst prot. ....

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

okolic Wrześni, Radom

Treść relacji – abstract

Losy narodu polskiego w latach okupacji 1939-1945 roku

Początek okupacji niemieckiej w rejonie Wrześni.
Egzekucje urzędników państwowych, wysiedlenia. Autor
został wysiedlony do Radomia, tam pracował w piekarni,
później w magazynie mienia żydowskiego i magazynie
budowlanym. Kontakty z Żydami radomskimi.

Osoby wspomniane w relacji

Autor był przed wojną wiejskim listonoszem w okolicach
Wrześni. Pamiętnik jest pracą konkursową, napisaną ok.
1970-1975, do ZIH został nadesłany w 1986 roku.

Sortow

274

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-17, format: 290 x 210 mm, jęz. polski

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Autor **Herman Sobel**1925 – 1937

ur. 11 XI 1897 Lwów -1948

s. Efraima i Reginy z d. Propot

Spisano: 1925-1937

Złoczów, Borysław

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

Złoczów, Borysław

 (autoryz.)

Treść relacji – abstract

bez tytułu

Odpis pamiętnika córki autora, Judyty (Jadziuni), w którym spisywał on dzieje swojej rodziny w latach 1925-1937.

Autor był inżynierem, współwłaścicielem tartaku w Złoczowie, w 1935 r. przeniósł się do Borysławia. Podczas okupacji ukrywał się z rodziną w okolicach Drohobycza, po wojnie mieszkał w Łodzi. Po jego śmierci żona i córka wyjechały do Izraela. Pamiętnik przekazała do ZIH w 1986 r. redakcja tygodnika „Forum”.

Osoby wspomniane w relacji

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-68, format: 290 x 210 mm, jęz. polski

 rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Sortow

275

Nr 302/276

Obejmuje lata od

Autor Helena Bachmajer

1939 – 1945

ur. ....

Spisano: .....

Tekst prot.

Tel. Awiw .....

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

Warszawa - getto, tzw.
aryjska strona

Treść relacji – abstract

Lata samotności

Powieść o losach zamożnej warszawskiej rodziny żydowskiej podczas II wojny światowej. Ojciec rodziny zostaje wywieziony do Auschwitz w 1940 roku. Jego żona i córka zażywają truciznę na warszawskim Umschlagplatzu, w pociągu mającym odjechać do Treblinki. Syn uczestniczy w powstaniu w getcie warszawskim, w powstaniu więźniów Treblinki i w powstaniu warszawskim 1944 r. jako jedyny przeżywa wojnę (jego żona umiera w kryjówce po tzw. aryjskiej stronie na zapalenie płuc).

Tekst nadesłany do ZIH w 1984 roku.

Osoby wspomniane w relacji

Sortow

276

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-154, format: 290 x 210 mm, jęz. polski

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Nr **302/277**

Obejmuje lata od

Autor **Kazimierz Cieřlicki**

XV w. – 1945

ur. ....

Spisano: 1984

Tekst prot.

[Urzędów]

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

Urzędów

Treęć relacji – abstract

Żydzi urzędowscy - wspomnienia o sąsiedztwie i zagładzie

Dzieje Żydów w Urzędowie od XV wieku. Religia i obyczaje Żydów, ich zajęcia (handel i rzemiosło), stosunki polsko-żydowskie, życie polityczne i społeczne ludności żydowskiej. Okupacja niemiecka, utworzenie i likwidacja getta. Losy Żydów uwięzionych w getcie w Krańniku.

Sortow

277

Osoby wspomniane w relacji

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-35, format: 290 x 210 mm, jęz. polski

rkp mnp

stron formatu

Jzyk relacji

Nr 302/278

Obejmuje lata od

Autor Filip Friedman

ur. 1901-1960

Spisano: 1945

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

Treść relacji – abstract

To jest Oświęcim!

Tekst broszury o zbrodniach niemieckich w Auschwitz.

Tekst niekompletny (z 10 rozdziałów opublikowanych w 1945 r. maszynopis zawiera 4 pierwsze rozdziały i początek piątego)

Osoby wspomniane w relacji

Sortow

278

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-34, format: 290 x 210 mm, jęz. polski

Odpis: maszynopis, s. 1-6, 1-6, format: 290 x 210 mm (rozdział IV-V)

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Nr 302/279

Obejmuje lata od

Autor **Tadeusz Kielanowski**

1939 – 1945

ur. 1905-1992

Spisano: 1983

Tekst prot.

[Gdańsk]

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

Lwów

Treść relacji – abstract

Wspomnienia o losach Żydów, kolegów i przyjaciół, lekarzy lwowskich z okresu okupacji hitlerowskiej.

Stosunki narodowościowe we Lwowie przed 1939 rokiem. Losy żydowskich lekarzy podczas okupacji, nazwiska zamordowanych, zaginionych i ocalałych.

Osoby wspomniane w relacji

Autor był wybitnym lekarzem-ftyzjatrą, po wojnie był m. in. rektorem uniwersytetu (UMCS) w Lublinie i Akademii Medycznej w Białymstoku. Pamiętnik przesłał do ŻIH w 1984 roku.

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-53, format: 210 x 290 mm, jęz. polski

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Sortow

279

Nr 302/280

Obejmuje lata od

Autor Tamara Diamant

1943 – 1944

ur. ....

Spisano: .....

Tekst prot.

Hajfa .....

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

Borysław - getto, obóz .....

Treść relacji – abstract

bez tytułu .....

Losy autorki po likwidacji getta w Borysławiu i utracie rodziny. Pobyt w obozie pracy, nieudana próba ukrycia się w lesie. Powtórna ucieczka podczas ewakuacji obozu (marzec 1944 r.). Do wyzwolenia autorka pasła krowy w pobliskiej wsi. ....

Osoby wspomniane w relacji

Autorka zamieszkała w Izraelu, po zamążpójściu przyjęła nazwisko Sokal. W 1988 r. nadesłała wspomnienia po polsku i hebrajsku (częściowo pisane wierszem) .....

Opis archiwalny

Rękopis (kserokopia), s. 1-21, format: 290 x 210 mm, jęz. hebrajski; maszynopis, s. 1-31, format: 290 x 210 mm (księga oprawna), jęz. polski

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Sortow

280

Nr 302/281

Obejmuje lata od

Autor **Henryka Tartakower-Muszyńska (Helena**
Bojanowska)
ur. 29 IX 1909 Łódź - 3 X 1980
c. Zinowija i Anny

1943 – 1944

Spisano: [1944]
[Auschwitz]

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

Auschwitz - obóz

Treść relacji – abstract

bez tytułu

Zbeletryzowane przeżycia autorki w Auschwitz.
Opowiadania: "Romans oświęcimski" (o Mali Zimetbaum i Edwardzie Galińskim), "A było ich tylko z milionów zagubionych dwoje", "Na ile ocenił SS-man życie moje", "Mała płaksa"

Osoby wspomniane w relacji

Każde z opowiadań kilkakrotnie przepisane. Tekst przekazany do ZIH w 1989 roku.

Opis archiwalny

Oryginał rękopis, s. 1-85, 210 x 150 mm, jęz. polski

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Sortow

281

Nr **302/282**

Obejmuje lata od

Autor **Lili Folman-Goldenberg**

1939 – 1940

ur. ....

c. Dawida

Spisano: 1939-1940

Warszawa

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

Warszawa

Treść relacji – abstract

bez tytułu

Obleżenie Warszawy we wrześniu 1939 r., początki okupacji (prześladowanie Żydów). Wyjazd do Palestyny w styczniu 1940 roku.

Sortow

282

Osoby wspomniane w relacji

Autorka była córką sekretarza synagogi przy ul. Tłomackie, dyrektora Głównej Biblioteki Judaistycznej. Po zamążpójściu używała nazwiska Goldenberg. Kopię dziennika nadesłała w 1989 r. z Izraela (oryginał znajduje się w Bejt Lohamej Hagetaot). Załączona fotografia ojca autorki, korespondencja z B. Markiem, M. Hornem i M. Grynbergiem oraz wycinki prasowe.

Opis archiwalny

Rękopis (kserokopia), s. 1-54, format: 145 x 130 mm, jęz. polski

Publikacja: "Folks-Sztyme" nr 3-5, 1988 (fragmenty)

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Autor **Henia Lindenberg**1942 – 1945

ur. ....

Spisano: 1945-1946

Neustadt-Glewe, Mława

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

Auschwitz, Neustadt-Glewe -
obóz

Treść relacji – abstract

bez tytułu

Cz. I. Refleksje i wspomnienia z oświęcimskiego lagru

Opis życia więźniów obozu w Auschwitz (proza
rymowana i wiersze)

Cz. II

Obraz życia codziennego więźniarek Auschwitz w 1942
r.: głód, apele, bicie, szczucie więźniów psami.

Cz. III. Wspomnienie z powstania w Birkenau

Powstanie Sonderkommando 9 października 1944 roku.

Egzekucja dziewcząt żydowskich oskarżonych o
dostarczenie zbuntowanym więźniom materiałów

wybuchowych. Wiersz na cześć poległych.

Część pierwsza wspomnień została spisana w obozie
koncentracyjnym Neustadt-Glewe pod koniec wojny,
pozostałe części - po wojnie (autoryz.)

Osoby wspomniane w relacji

Opis archiwalny

Oryginał: rękopis, s. 1-14, 1-10, 1-12, format: 210 x 150 mm (luźne kartki i zeszyt), jęz. polski

Odpis: maszynopis, s. 1-10, format: 290 x 210 mm

 rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Sortow

283

Nr **302/284**

Obejmuje lata od

Autor **Stefania Jaworska**

1939 – 1945

ur. ....

Spisano: .....

Tekst prot.

Prudnik .....

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

Monasterzyska, Prudnik .....

Treść relacji – abstract

bez tytułu .....

Wspomnienia z Monasterzysk z lat II wojny światowej. Zabójstwa Żydów i Polaków dokonywane przez nacjonalistów ukraińskich. Autorka ukrywała dwie Żydówki (Lusię Krygier i Różę Altherr). Wspomnienia z życia w Prudniku po repatriacji i wypisy z książki "Żydzi w Polsce odrodzonej" .....

Sortow

284

Osoby wspomniane w relacji

Opis archiwalny

Oryginał, rękopis, s. 1-154, 1-145, format: 210 x 150 mm (2 zeszyty), jęz. polski

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Autor **Simcha Guterman**1939 – 1941

ur. 1 IX 1903 Płock - 1 VIII 1944 Warszawa

s. Menachema Mendla i Bejli Gitl z d. Fiszman

Spisano: 1942

Ostrowiec Świętokrzyski

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

Płock -getto, Działdowo -
obóz (autoryz.)

Treść relacji – abstract

bez tytułu

Początek okupacji niemieckiej w Płocku. Utworzenie
Judenratu, zarządzenia antyżydowskie, prace przymusowe,
zabójstwa i egzekucje. Wysiedlenie Żydów płockich do
obozu przejściowego w Działdowie.

Osoby wspomniane w relacji

Autor został wraz z rodziną przesiedlony z Działdowa do
Generalnego Gubernatorstwa. Ukrywał się po tzw. aryjskiej
stronie w Ostrowcu Świętokrzyskim i w Warszawie. Poległ
w powstaniu warszawskim. Rękopis pamiętnika został
przez niego ukryty w Ostrowcu Świętokrzyskim,
odnaleziony przypadkowo w 1965 r. i przekazany do ŻIH w
1978 roku.

Opis archiwalny

Oryginał: rękopis, s. 1-243, format: różny (długie pasy papieru toaletowego), jęz. jidysz
Odpis: maszynopis, s. 1-243, format: 290 x 210 mm (2 egzemplarze) rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Sortow

285

Autor Henryk G-ski [Grabski]

1940 – 1944

ur.

Spisano: 1963

Tekst prot.

Legnica

Miejsca pobytu autora relacji

Hohenstein - obóz jeniecki;
 Warszawa - getto, tzw.
 aryjska strona; Wołomin

Treść relacji – abstract

bez tytułu

Wspomnienia z okresu okupacji spisane nie w porządku chronologicznym. Powrót autora z niewoli niemieckiej do Warszawy w Styczniu 1940 roku. Budowa murów getta warszawskiego, warunki życia w getcie. Pobyt po tzw. aryjskiej stronie od 1942 r. (m. in. w Wołominie). Powstanie w getcie, obserwowane z zewnątrz. Wielka akcja w getcie warszawskim w 1942 r., przeczekała przez autora i jego żonę w kryjówe.

Wspomnienia przekazane przez autora do ŻIH w 1963 roku.

 (autoryz.)

Osoby wspomniane w relacji

Opis archiwalny

Oryginał, rękopis, s. 1-76, format: 290 x 210 mm (zeszyt), jęz. polski

 rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Sortow

286

Nr 302/287

Obejmuje lata od

_____
_____

Autor **brak**.....

ur. ....

Spisano: .....

Tekst prot. ....

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

Treść relacji – abstract

.....
.....
.....
.....
.....

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Sortow

287

Osoby wspomniane w relacji

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Opis archiwalny

.....
.....
.....

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Nr **302/288**

Obejmuje lata od

_____ —
_____

Autor **Chana Gorodecka**

ur. 1892-1975

Spisano: .....

Tekst prot. ....

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

Treść relacji — abstract

zob. 302/215

Sortow

288

Osoby wspomniane w relacji

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-156, format: 290 x 210 mm, jęz. polski

Publikacja: Hana Gorodecka. Hana. Pamiętnik polskiej Żydówki. Gdańsk 1992

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Nr 302/289

Obejmuje lata od

Autor **Franciszka Oliwa**

1945 – 1949

ur. 1914-1995

Spisano: 1945-1947

Tekst prot.

Otwock

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

Otwock

Treść relacji – abstract

Dom ocalonych dzieci w Otwocku

Cz. I

Wspomnienia wychowawczyni, organizatorki żydowskiego domu dziecka w Otwocku. Załączona "Gazeta Międzyzakładowa" wydawana w Domu Dziecka w Zatrzebiu (nr 7-8, marzec-kwiecień 1947 r.) z tekstami pisanymi przez dzieci.

Cz. II. Księga wspomnień

Zbiór 22 wspomnień dzieci z domu dziecka, spisanych własnoręcznie przez dzieci w 1945 roku.

Pamiętnik przekazany do ŻIH przez autorkę w 1990 roku. Niektóre wspomnienia dzieci były również drukowane w gazecie "Folksztyme".

Osoby wspomniane w relacji

Sortow

289

Opis archiwalny

Maszynopis (kserokopia), s. 1-159; rękopis (kserokopia), s. 1-163, format: 290 x 210 mm, jęz. polski

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Nr 302/290

Obejmuje lata od

Autor Icek Heider

1939 – 1945

ur. ur. 1915 Biejków

Spisano: [1990]

Tekst prot.

Giwataim

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

Biejków; Radom, Jedlińsk -
getto

Treść relacji – abstract

Wspomnienia z czasów okupacji 1939-1945

Udział autora w kampanii wrześniowej 1939 r., nieudana próba ucieczki do ZSRR, pobyt w getcie w Radomiu. Kolejne akcje likwidacyjne. Autor uciekł do getta w Jedlińsku, po jego likwidacji ukrywał się w różnych wsiach w okolicach Białobrzegów (ostatnie 28 miesięcy okupacji ukrywał się wraz z kuzynem w podziemnym schronie).

Autor był z zawodu stolarzem, po wojnie wyjechał do Izraela. Wspomnienia spisał na prośbę M. Grynberga i przekazał do ŻIH w 1990 roku.

Osoby wspomniane w relacji

Sortow

290

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-43, format: 290 x 210 mm (księga oprawna), jęz. polski

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Nr 302/291

Obejmuje lata od

Autor **Josif Bekker**

1906

ur. 1888-1956

Spisano:

Leningrad

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

Treść relacji – abstract

Na zawtra poslie pogroma [Nazajutrz po pogromie]

Opis pogromu Żydów w Siedlcach w 1906 r., dokonanego przez żołnierzy rosyjskich.

Autor był redaktorem rosyjskojęzycznych gazet żydowskich w Wilnie i Rydze, od 1920 r. mieszkał w Leningradzie, opublikował książkę "Adam Mickiewicz w Petersburgu". Fragment jego wspomnień przekazała do ZIH w 1990 r. Dora Kacnelson z Drohobycza.

Osoby wspomniane w relacji

Sortow

291

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-11, format: 290 x 210 mm, jęz. rosyjski

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Autor **Henry Strick (Chaim Strykowski)**1926 – 1978

ur. 1926. Piotrków Trybunalski - 1978

Spisano: 1978

Tekst prot.

 (autoryz.)

Miejsca pobytu autora relacji

Tomaszów Mazowiecki -
getto: Auschwitz, Dachau,
Nordhausen, Bergen-Belsen -
obóz

Treść relacji – abstract

I survived. [Przeżyłem]

Młodość autora (syn właściciela zakładu szklarskiego).
 Życie w getcie tomaszowskim (autor zajmował się handlem
 czarnorynkowym, aby utrzymać rodzinę). Likwidacja getta.
 Autor znalazł się w grupie Żydów porządkujących teren
 getta, następnie w obozie pracy k. Radomia. Transport do
 Auschwitz, praca w podoboże Buna-Monowice.
 Ewakuacja, tułaczka po Niemczech, wyzwolenie w Bergen-
 Belsen. Wyjazd do Szwecji, leczenie gruźlicy, emigracja do
 USA w 1950 r., dalsze losy autora w USA.

Wspomnienia spisane na krótko przed śmiercią,
 opracowane przez Henry Jamesa Corgana i przekazane do
 ZIH w 1990 r. przez córkę autora, Liz Eisenberg.

Osoby wspomniane w relacji

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-106, format: 290 x 210 mm, jęz. angielski

 rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Sortow

292

Autor [zbiorowe]

1933 – 1939

ur. ....

Spisano: 1933-1939

Tekst prot.

Kraków

Miejsca pobytu autora relacji

 (autoryz.)

Kraków

Treść relacji – abstract

Kronika szkoły im. Klementyny Tańskiej w Krakowie

Kronika jednej klasy (od klasy II do VII) pisana przez uczennice. Relacje o uroczystościach szkolnych (obchody świąt narodowych, imienin J. Piłsudskiego itp.)

Sortow

293

Osoby wspomniane w relacji

Załączona korespondencja ŻIH z byłymi uczennicami, mieszkającymi w Izraelu

Opis archiwalny

Oryginał: rękopis, s. 1-346, format: 210 x 150 mm, jez. polski

Odpis: kserokopia, format: 290 x 210 mm

 rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Autor **Irving Mendelson**.....1939 – 1945

ur. ....

Spisano: .....

Tekst prot. ....

Miejsca pobytu autora relacji

 (autoryz.)

Treść relacji – abstract

I led Warsaw Ghetto Revolt [Dowodzilem w powstaniu w getcie warszawskim].....

Wspomnienia z lat wojny. Życie w getcie warszawskim, powstanie.....

Wspomnienia wątpliwej autentyczności. Autor słabo orientuje się w realiach okupacyjnych, przypisuje sobie znaczną rolę w powstaniu w getcie warszawskim. Jako współautor podany Joachim Heinrich Woos.....

Osoby wspomniane w relacji

Sortow

294

Opis archiwalny

Maszynopis (kserokopia), format: 290 x 210 mm, s. 1-39, jęz. angielski.....

 rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Autor **Otto Schorrman**1939 – 1944

ur. ....

Spisano: ok. 1970

Tekst prot.

[USA]

Miejsca pobytu autora relacji

 (autoryz.)

Tarnopol - getto

Treść relacji – abstract

The Brown Terror [Brunatny terror]

Losy Żydów w Tarnopolu pod okupacją niemiecką. Pogrom Żydów dokonany przez Ukraińców. Powołanie Judenratu, rozporządzenia antyżydowskie, utworzenie getta (wrzesień 1941 r.). Głód, wywózki do obozu zagłady. Nazwiska zbrodniarzy. Autor ukrył się wraz z żoną po tzw. aryjskiej stronie. Walki niemiecko-radzieckie o Tarnopol (luty-kwiecień 1944 r.), konieczność zmiany kryjówek, wyzwolenie.

Osoby wspomniane w relacji

Autor mieszkał przed wojną w Tarnopolu, po wojnie przebywał w obozie przejściowym w Austrii, w 1948 r. wyjechał do USA, pracował jako adwokat. Pamiętnik napisał w jęz. angielskim, przekazał go do ŻIH wraz z polskim przekładem (tłumacze: Czesław Blicharski, Józef Szedling) w 1991 roku.

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-56, 1-99, format: 290 x 210 mm, jęz. polski, angielski

 rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Sortow

295

Nr 302/296

Obejmuje lata od

Autor brak

ur.

_____

Spisano: _____

Tekst prot. _____

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

Treść relacji – abstract

zwrócono autorowi

Sortow

296

Osoby wspomniane w relacji

Opis archiwalny

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Autor **Leon Guz**1939 – 1944

ur. ur. 1914 Kowel

Spisano: 1943-1945

Warszawa

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

 (autoryz.)Warszawa, Mińsk Mazowiecki
- getto: Warszawa - tzw.
aryjska strona

Treść relacji – abstract

bez tytułu

Pierwszą część pamiętnika stanowią wspomnienia z lat 1939-1942. Początki okupacji, zarządzenia antyżydowskie, łapanki na przymusowe roboty. Ciężkie warunki życia w getcie warszawskim. Autor z żoną przenosi się do getta w Mińsku Mazowieckim. Akcja likwidacyjna w Mińsku Mazowieckim. Autor znalazł się w obozie pracy w budynku szkoły im. Kopernika.

Druga część pamiętnika stanowi prowadzony na bieżąco dziennik z kryjówki przy ul. Targowej 64 w Warszawie. Autor ukrywał się tam z żoną i 4 innymi osobami od stycznia 1943 r. do wyzwolenia we wrześniu 1944 roku.

Autor zniszczył część pamiętnika z okresu od września 1942 r. do stycznia 1943 r., ponieważ zawarte tam informacje mogły stanowić zagrożenie dla jego nowo

Osoby wspomniane w relacji

Opis archiwalny

Rękopis (kserokopia), s. 1-122, 1-68, 1-41, format: 290 x 210 mm, jęz. polski

Publikacja: Leon Guz. Targowa 64. Dziennik 27 I 1943 - 11 IX 1944. Warszawa 1994. 2001

 rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Sortow

297

Autor **Maria Rose**1925 – 1945

ur.

c. Matiasa Rozengartena i GoTIdy z d. Kies

Spisano: 1986-1987

Tabi. (Szwecja)

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

Białystok, Warszawa - getto;
Majdanek, Auschwitz, Rajsko,
Ravensbruck - obóz

 (autoryz.)

Treść relacji – abstract

Moja własna historia

Życie autorki i jej rodziny przed wojną. Autorka należała do KPP, w 1938 r. była więziona, ale zwolniono ją dzięki amnestii. Podczas wojny przebywała w getcie w Białymstoku i w Warszawie, brała udział w pracy konspiracyjnej. Wielka akcja w getcie warszawskim w 1942 r. (autorce udało się wydostać z Umschlagplatzu). Powstanie w getcie, wywózka na Majdanek, a stamtąd do Auschwitz. Praca w tzw. Kanadzie w obozie Birkenau oraz w podoboże Rajsko, ewakuacja do Ravensbruck, ucieczka z transportu podczas kolejnej ewakuacji.

Wspomnienia przekazane do ŻIH w 1991 r. przez Krystynę Wrochno-Stanke.

Osoby wspomniane w relacji

Opis archiwalny

Rękopis (kserokopia), s. 1-141, format: 290 x 210 mm, jęz. polski

 rkp mnp

stron formatu

J'zyk relacji

Sortow

298

Autor Irena Hauser z d. Hacker

1942

ur. ur. 19 III 1901

Spisano: 1942

Łódź

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

 (autoryz.)

Łódź - getto

Treść relacji – abstract

bez tytułu

Dziennik prowadzony od lipca do września 1942 roku. Głód w getcie łódzkim.

Autorka została przesiedlona z Wiednia do getta łódzkiego. Dziennik został przekazany do ZIH przez Arnolda Mostowicza w 1991 roku.

Sortow

299

Osoby wspomniane w relacji

Opis archiwalny

Rękopis, s. 1-111, format: 90 x 60 mm (notes), jęz. niemiecki

Odpis: kserokopia, s. 1-52, format: 290 x 210 mm

 rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Autor **Wiesław Dobrowolski**1939 – 1945

ur. ....

Spisano: .....

Tekst prot. ....

Miejsca pobytu autora relacji

Warszawa, Białystok, Lwów;
 Lublin, Warszawa - getto;
 Majdanek - obóz; Wola
 Chojnata

 (autoryz.)

Treść relacji – abstract

Pięć lat na muszce

Autor w pierwszych miesiącach okupacji uciekł z Warszawy na wschód, ale później wrócił do getta warszawskiego. Opis warunków życia w getcie. Wyjazd do Lublina, pobyt w getcie lubelskim i w obozie na Majdanku. Ucieczka z obozu (grudzień 1942 r.) i powrót do Warszawy. Złapany przez szmalcowników, autor uciekł z transportu do Majdanka (maj 1943 r.) i ukrył się na wsi w okolicach Białej Rawskiej. Tułaczka po wsiach, wyzwolenie.

Autor był z zawodu dentystą. Pamiętnik pisał podczas wojny i po wyzwoleniu. Odpis pamiętnika dostarczono do ŻIH w 1991 roku.

Osoby wspomniane w relacji

Opis archiwalny

Maszynopis (kserokopia), s. 1-247, format: 290 x 210 mm, jęz. polski

 rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Sortow

300

Nr 302/301

Obejmuje lata od

Autor Sara Silfen

1939 – 1945

ur. ur. ok. 1924

Spisano: 1982

Buenos Aires

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

Sosnowiec - getto; Auschwitz
- obóz

Treść relacji – abstract

“Koła, które krążyły dla zwycięstwa” Garść wspomnień,
przeżyć i refleksji

Losy Żydów w Sosnowcu pod okupacją niemiecką. Akcje
wysiedleńcze, likwidacja getta, próba ukrycia się w
bunkrze. Transport do Auschwitz w styczniu 1944 r. i pobyt
w obozie.

Osoby wspomniane w relacji

Autorka po wojnie wyjechała do Argentyny. Pamiętnik
został dostarczony do ŻIH w 1985 roku.

Opis archiwalny

Rękopis (kserokopia), s. 1-85, format: 340 x 210 mm (księga oprawna), język polski

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Sortow

301

Autor **Jan Rajek**1939 – 1945

ur. ....

Spisano: .....

Tekst prot. ....

Miejsca pobytu autora relacji

Auschwitz, Buchenwald,
Weimar - obóz (autoryz.)

Treść relacji – abstract

Wspomnienia więźnia obozu koncentracyjnego. Oświęcim-
BuchenwaldAutor pracował w zakładach naprawczych taboru
kolejowego, za odmowę podpisania Volkslisty został
wysłany do obozu koncentracyjnego. Warunki życia w
Auschwitz. Transport do obozu w Buchenwaldzie (marzec
1943 r.), pobyt w obozie filialnym w Weimarze.Autor był inżynierem, jego wspomnienia zostały
dostarczone do ZIH w 1991 roku.

Osoby wspomniane w relacji

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-29, format: 290 x 210 mm (księga oprawna), jęz. polski

 rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Sortow

302

Autor **Anna Maria Andrzejewska-Heinrich**1932 – 1939

ur. ....

Spisano: 1989

Katowice

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

 (autoryz.)

Brody

Treść relacji – abstract

Moi brodzcy Żydzi 1932-1939

Życie w Brodach w okresie międzywojennym. Sylwetki Żydów - znajomych autorki.

Sortow

303

Osoby wspomniane w relacji

Autorka podczas wojny była deportowana, opublikowała wspomnienia "Młodość której nie było. Wspomnienia z Kazachstanu 1940-1946" (1993).

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-66, format: 290 x 210 mm, jęz. polski

 rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Autor **Maria Odyniec**1939 – 1942

ur. ....

Spisano: 1993

Tekst prot. ....

Miejsca pobytu autora relacji

 (autoryz.)

Bochnia

Treść relacji – abstract

Lotta

Wspomnienie o Żydówce z Bielska, Lotcie Fraenkel, która podczas okupacji uczyła autorkę języka angielskiego. Autorka bezskutecznie nakłaniała Lotę do ucieczki z getta. Opis likwidacji getta w Bochni.

Osoby wspomniane w relacji

Autorka była sympatyczką Stronnictwa Narodowego, podczas wojny pracowała w administracji kopalni soli w Bochni.

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-25, format: 290 x 210 mm, jęz. polski

 rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Sortow

304

Nr **302/305**

Obejmuje lata od

Autor **Konstanty Kiejzik**

1939 – 1956

ur. ur. 1928

Spisano: 1992-1993

Dziwnówek

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

Leonpol, Szczecin

Treść relacji – abstract

Wspomnienia o krajanach z Wileńszczyzny spod znaku gwiazdy Dawida

Życie mieszkańców Leonpola przed II wojną światową, współzycie różnych narodowości i religii. Warunki życia pod okupacją radziecką. Okupacja niemiecka - prześladowanie Żydów, utworzenie getta, przesiedlenie Żydów do Mior i Druj. Masowe egzekucje Żydów. Działalność oddziałów partyzanckich polskich i radzieckich. Repatriacja, zasiedlanie Szczecina przez Polaków. Odwiedziny stron rodzinnych w 1956 roku.

Autor został po wojnie oficerem Wojska Polskiego. Wspomnienia przekazał ambasadzie Izraela, stamtąd zostały przesłane do ŻIH

Osoby wspomniane w relacji

Sortow

305

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-137, format: 290 x 210 mm, jęz. polski

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Nr 302/306

Obejmuje lata od

Autor Lipman Sznajder

1939 – 1945

ur. ur. 15. III. 1927. Chełm

Spisano: 1991

Tekst prot.

Warszawa

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

Chełm - getto; Rejowiec

Treść relacji – abstract

Władek to tylko imię tymczasowe

Losy Żydów w Chełmie podczas okupacji niemieckiej. Utworzenie getta. Autor zamieszkał poza gettem pod nazwiskiem Władysław Szymczyk, jego rodzina została wymordowana w getcie w Rejowcu. Służba zwiadowcy w oddziale partyzanckim, wyzwolenie.

Osoby wspomniane w relacji

Wspomnienia spisał według relacji autora Jehoszua Sagi, z oryginału hebrajskiego na język polski przełożył M. Ch. Porajer.

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-125, format: 290 x 210 mm, jęz. polski

Publikacja: Lipman Sznajder. Władek war ein falscher Name: die wahre Geschichte eines

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Sortow

306

Autor **Izrael (Jurek) Goldhar**1919 – 1945

ur. 17. VI. 1919 Warszawa - 15. III. 2006 Tel. Awiw

Spisano: 1994

Tel. Awiw

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

 (autoryz.)

Warszawa, Kijów, Białystok,
Abramkowo (obwód
archangielski), Nowouzińsk
(obwód saratowski), Usz-
Tobe (Kazachstan),
Aktiubińsk, Moskwa

Treść relacji – abstract

Część I. Miła 33. Wspomnienia z domu rodzinnego
Opis domu przy ul. Miłej 33 w Warszawie, sylwetki
sasiadów. Wspomnienia o rodzinie autora (ojciec -
chałupnik, zwolennik rabina z Jabłonny). Dzieciństwo,
nauka w szkole rzemieślniczej, przynależność do
organizacji Haszomer Hacair i KZMP.

Sortow

307

Osoby wspomniane w relacji

Część II. ZSRR. Wspomnienia z czasu wojny. Wrzesień
1939 - sierpień 1945.

Ewakuacja z Warszawy na wschód we wrześniu 1939
roku. Deportacja do obwodu archangielskiego w 1940 roku.
Amnestia, praca w kołchozie w obwodzie saratowskim i w
Kazachstanie, przydział do pracy jako elektryk w NKWD,
służba w Armii Czerwonej. Pobyt na froncie w Austrii
(kwiecień-maj 1945 r.), demobilizacja i powrót do Polski.

Autor opuścił Polskę w 1968 r. i osiadł w Izraelu. W 1993 r.

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-65, 1-32, format: 290 x 210 mm, jęz. polski

I wersja: maszynopis, s. 1-48

 rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Autor **Regina Brudinger**1941 – 1945

ur. ur. 1921 Tłumacz

Spisano: 1942-1982

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

Lwów, Saratów, obwód
 stalinradzki, obwód kurski,
 Osinniki (obwód kuźniecki),
 Kurgan, Żytomierz, Chełm

 (autoryz.)

Treść relacji – abstract

Pamiętnik pielęgniarki z czasów wojny przeciw hitlerowskiemu
 nazizmowi 1941-1945

Autorka w 1941 r. uczyła się w seminarium nauczycielskim
 we Lwowie, ewakuowała się z miasta wraz ze szpitalem
 polowym. Pracowała w szpitalu w Saratowie, od 1942 była
 sanitariuszką w Armii Czerwonej, m. in. na froncie
 stalingradzkim. Zesłanie na Syberię do pracy w kopalni.
 Pobyt w Kurganie, mobilizacja do armii polskiej. Powrót do
 Polski, praca w szpitalach wojskowych.

Autorka wyjechała w 1957 r. do Izraela, w 1982 r.
 przepisała i opracowała swoje wojenne wspomnienia.

Osoby wspomniane w relacji

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-118, format: 290 x 210 mm, jęz. polski (załączone zdjęcia autorki)

 rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Sortow

308

Autor **Mark Altsziler**1924 – 1947

ur. ur. 1924 Gródek Jagielloński

s. Meira i Fejgi

Spisano: 1992

Tyberjada

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

Gródek Jagielloński, Lwów,
Sielce nad Oką, Kaługa, Baku (autoryz.)

Treść relacji – abstract

Wieki pamięci (niewydumanyje zapiski) [Wieki pamięci
(niezmyślone zapiski)]Opis społeczności żydowskiej Gródka Jagiellońskiego i
rodziny autora. Ewakuacja ze Lwowa w 1941 r., służba w
tzw. Armii Pracy na Zakaukaziu, następnie w polskiej
dywizji im. Tadeusza Kościuszki. Bitwa pod Lenino. Autor
stracił nogę, do końca wojny przebywał w Kałudze i Baku.
Powrót do rodzinnego miasta. Informacja o wojennych
losach Żydów z Gródka (wyginęła cała rodzina autora).
Sylwetki ocalałych. Sytuacja na zachodniej Ukrainie po
wojnie. Autor nie zdecydował się na wyjazd do Polski,
rozpoczął studia na uniwersytecie we Lwowie.

Autor wyjechał do Izraela ok. 1989 roku.

Osoby wspomniane w relacji

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-253, format: 290 x 210 mm, jęz. rosyjski

 rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Sortow

309

Nr **302/310**

Obejmuje lata od

Autor **NN** .....

_____ **1941** – **1944** _____

ur. ....

Spisano: .....

Tekst prot. ....

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

Treść relacji – abstract

bez tytułu

Zapiski Żyda tułającego się podczas wojny po Białorusi.
Rozważania o okrucieństwie Niemców wobec Żydów, o
niesprawiedliwości losu i potrzebie zemsty.

Sortow

310

Osoby wspomniane w relacji

Opis archiwalny

Oryginał, rękopis, s. 1-11, format: 200 x 145 s., jęz. jidysz

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Nr 302/311

Obejmuje lata od

Autor **Hanna Barsuk z d. Moses**

1927 – 1945

ur. ur. 19 III 1927 Kraków

Spisano: 1981

Maale Hahamisza

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

Kraków, Budapeszt, Tab;

Bergen-Belsen - obóz

Treść relacji – abstract

bez tytułu

Autorka podczas okupacji mieszkała wraz z matką (od 1941 r. także z ojcem) w Krakowie na tzw. aryjskich papierach, reszta rodziny (bez dokumentów) ukrywała się u nich. Ucieczka na Węgry w listopadzie 1943 roku.

Wywózka do Bergen-Belsen, pobyt w tzw. Sonderlager, transport do Szwajcarii w sierpniu 1944 r., wyjazd do Palestyny w 1945 roku.

Autorka była córką redaktora odpowiedzialnego krakowskiej gazety "Nowy Dziennik".

Osoby wspomniane w relacji

Opis archiwalny

Oryginał, rękopis, s. 1-74, format: 210 x 150 s., jęz. polski

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Sortow

311

Nr 302/312

Obejmuje lata od

Autor **Zygmunt Bieniasz**

1939 – 1943

ur. ur. ok. 1923

Spisano: 1992

Ośno Lubuskie

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

Nowogródek

Treść relacji – abstrakt

Szkice do wspomnień

Opis miasta Nowogródka i jego wielonarodowej ludności. Okupacja niemiecka, prześladowanie Żydów, utworzenie getta. Likwidacja getta, rozstrzelanie jego mieszkańców, oblawa na uciekinierów. Masowa ucieczka Żydów z tzw. nowego getta, utworzonego w budynku byłego sądu.

Osoby wspomniane w relacji

Autor przed wojną mieszkał w Nowogródku. Po wojnie pracował jako nauczyciel języka polskiego.

Opis archiwalny

Oryginał, rękopis, s. 1-49, format: 290 x 210 mm, jęz. polski

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Sortow

312

Nr 302/313

Obejmuje lata od

Autor Cypora Jabłoń-Zonszajn

1942

ur. ur. 1915

Spisano: 1942

Siedlce

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

Siedlce-getto

Treść relacji – abstract

Pamiętnik

Likwidacja getta siedleckiego. Obława na ukrywających się Żydów. Relacja Maksy Bigelmana, uciekiniera z Treblinki. Zakończenie obław i ponowne utworzenie getta 6 listopada 1942 roku.

Sortow

313

Osoby wspomniane w relacji

Oryginał pamiętnika zawierał 61 stron w 2 zeszytach.

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-12, format: 290 x 210 mm, jęz. polski

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Autor **Sujka Erlichman**1939 – 1945

ur. ....

c. Gutmana i Estery

Spisano: 1945

Paryż

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

Lublin, Warszawa - getto;

Lubliniec, Sosnowiec -

więzienie; Kraków - klasztor;

Frankfurt nad Menem.

Osoby wspomniane w relacji

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Treść relacji – abstract

bez tytułu

Okupacja niemiecka w Lublinie. Pobyt w getcie lubelskim i warszawskim, działalność w młodzieżowej organizacji syjonistycznej Gordonia, wyjazd z Warszawy do Będzina na tzw. aryjskich papierach w charakterze łączniczki ŻOB. Autorka została schwyta na granicy, odbyła wyrok w więzieniu, następnie została skierowana do domu poprawczego w klasztorze magdalenek w Krakowie. Wyjechała na roboty do Niemiec, tam doczekała wyzwolenia.

Autorka osiadła w Izraelu, jej wspomnienia zostały opublikowane w 1976 r. w jęz. hebrajskim.

 (autoryz.)

Sortow

314

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-198, format: 290 x 210 mm, jęz. polski

Publikacja: Sujka Erlichman-Bank. Listw z piekła. Białystok 1992

 rkp mnp

stron formatu

J'zyk relacji

Nr **302/315**

Obejmuje lata od

_____
_____

Autor **brak**.....

ur. ....

Spisano: .....

Tekst prot. ....

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

Treść relacji – abstrakt

Sortow

315

Osoby wspomniane w relacji

Opis archiwalny

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Autor Irena Smigielski z d. Librader

1939 – 1945

ur.

Spisano: South San Francisco

1985

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

 (autoryz.)

Warszawa - getto, tzw.
aryjska strona; Wrocław, Bad
Schwarzbach, Altrolau (Stara
Role) - obóz; Leopoldsheim k.
Gorlitz

Treść relacji – abstract

The Stolen Years [Skradzione lata]

Obleżenie Warszawy w 1939 roku. Śmierć pierwszego
męża autorki (ranny w kampanii wrześniowej, zmarł w
szpitalu). Pobyt w getcie, drugie małżeństwo, ucieczka i
życie w kryjówce po tzw. aryjskiej stronie. Wywózka do
Niemiec po powstaniu warszawskim, pobyt w obozach
pracy.

Osoby wspomniane w relacji

Autorka podczas okupacji nosiła nazwisko Rozenberg (po
pierwszym mężu), po tzw. aryjskiej stronie występowała
jako Ochenkowska, a jej drugi mąż jako Smigielski, po
wojnie zachowała nazwisko Smigielska. W USA spisała
pamiętnik w jęz. angielskim (przekazany do archiwum ZIH
przez Józefa Hena).

Opis archiwalny

Maszynopis, format: 290 x 210 mm, s. 1-148, jęz. angielski

Publikacja: Irena Smigielski. De stulna aren. Hoganas 1990 (jęz. szwedzki): Irena Smigielska.

 rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Sortow

316

Nr **302/317**

Obejmuje lata od

Autor **Kazimierz Stopa**

1938 – 1941

ur. ur. 1923

Spisano: 1987

Lublin

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

okolice Wojślawic

Treść relacji – abstract

Pamiętniki

Cz. IV. Róża

Przygody autora podczas okupacji niemieckiej: nieudana próba przedostania się na Węgry, aresztowanie przez Niemców i ucieczka z transportu do obozu koncentracyjnego. Próba uratowania żydowskiej dziewczyny, Róży Grosfeld (zaopatrzona w tzw. aryjskie papiery i ukryta w domu matki autora, została wywieziona do Niemiec na przymusowe roboty i ślad po niej zaginął).

Osoby wspomniane w relacji

Autor był żołnierzem Armii Krajowej, jest historykiem-regionalistą, honorowym prezesem Stowarzyszenia Miłośników Wojślawic.

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-243, format: 290 x 210 mm (księga oprawna), jęz. polski

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Sortow

317

Autor **Chaja Rosenblatt z d. Garn**1939 – 1945

ur. ....

Spisano: 1946

Tekst prot.

Sztokholm

Miejsca pobytu autora relacji

Radomyśl Wielki; Tarnów -
getto; Mielec - obóz; Dulcza
Mała; Płaszów; Bergen-
Belsen - obóz

 (autoryz.)

Treść relacji – abstract

Spośród tysięcy jedna

Losy Żydów w Radomyślu Wielkim pod okupacją niemiecką. Powołanie Judenratu, wywózki do obozu pracy w Pustkowie. Akcja likwidacyjna, wymordowanie starców i dzieci, wywózka pozostałych mieszkańców do obozu zagłady. Autorka z rodziną przekradła się do getta w Tarnowa, z Tarnowa uciekła na wieś, przebywała w obozie pracy w Mielcu i u Polaków w Dulczy Małej. Tam urodziła w kryjówce dziecko, które zostało podrzucone sąsiadowi. Kryjówka w lesie, śmierć męża autorki podczas oblawy. Autorka została uwięziona w obozie w Płaszowie, wyzwolenia doczekała w Bergen-Belsen.

Autorka była córką kupca z Radomyśla Wielkiego. Po wojnie wyszła po raz drugi za mąż i przyjęła nazwisko Lewi, mieszkała we Francji. Pamiętnik jest dokonany przez nią

Osoby wspomniane w relacji

Opis archiwalny

Rękopis, s. 1-82, format: 270 x 210 mm, jęz. polski

Odpis: maszynopis, s. 1-70, format: 290 x 210 mm, jęz. polski

 rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Sortow

318

Nr **302/320**

Obejmuje lata od

XVI w. – 1944

Autor **Edmund Bosakowski**

ur. ....

Spisano: .....

[Warszawa]

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

Białozórka (pow.
Krzemieniec)

Treść relacji – abstract

Było takie miasteczko

Dzieje miasteczka Białozórka. Życie mieszkańców Białozórki w okresie międzywojennym. Białozórka pod panowaniem radzieckim. Wkroczenie Niemców, eksterminacja Żydów z Białozórki i okolicznych miejscowości.

Sortow

320

Osoby wspomniane w relacji

Pamiętnik przekazany przez autora w 1995 roku.

Opis archiwalny

Maszynopis (kserokopia), s. 1-95, format: 290 x 210 mm, jęz. polski. Załączone kserokopie zdjęć i dokumentów.

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Autor **Mieczysław Chodźko**1939 – 1944

ur. 1903-1992

Spisano: 1959

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

 (autoryz.)

Łódź: Falenica - getto;

Treblinka - obóz

Treść relacji – abstract

bez tytułu

Ucieczka z Łodzi do Warszawy w początkach okupacji, pobyt w getcie w Falenicy, wywózka do Trebłinki i pobyt w obozie pracy w Treblince. Sylwetki zbrodniarzy niemieckich. Ucieczka z obozu w grupie 13 osób (2 września 1943 r.) i powrót do Falenicy. Dzięki pomocy tamtejszych Polaków autor i jego rodzina doczekali wyzwolenia.

Praca w resorcie informacji i propagandy PKWN, udział w komisji badającej pozostałości obozu w Treblince.

Do wspomnień dołączony został odpis tekstu "Higiena w Treblince", opublikowanego w książce "Dokumenty i materiały z czasów okupacji niemieckiej w Polsce. T. I, Obozy" (Łódź 1946) oraz odpis protokołu oględzin byłego obozu zaskładu (6 egzemplarzy)

Osoby wspomniane w relacji

Opis archiwalny

Rękopis (kserokopia), s. 1-68, 1-10; maszynopis, s. 1-105, format: 290 x 210 mm, jez. polski

Publikacja: Mieczysław Chodźko. Ucieczka z Trebłinki. Toronto 2004

 rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Sortow

321

Autor **Hanna Lifschutz z d. Rubin**1939 – 1945

ur. ur. 2 II 1920 Warszawa

Spisano: 1994

Londyn

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

Warszawa - getto: Zielonka
 Warszawa, Bobrowniki - tzw.
 aryjska strona

 (autoryz.)

Treść relacji – abstract

The Birds Are Singing Again [Ptaki znowu śpiewają]

Pobyt w getcie warszawskim, ucieczka na tzw. aryjską
 stronę, autorka do wiosny 1944 r. ukrywała się w Zielonce,
 następnie w Warszawie. Po powstaniu warszawskim
 przebywała do wyzwolenia w Bobrownikach k. Łowicza

Sortow

322

Osoby wspomniane w relacji

Autorka był córką przemysłowca, spokrewnionego z
 rodziną Sokołowów. Od 1946 do 1958 r. mieszkała w
 Indiach, następnie w Wlk. Brytanii.

Opis archiwalny

Wydruk komputerowy, s. 1-241, format: 290 x 210 mm (księga oprawna), jęz. angielski

 rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Autor **Bolesław (Beno) Ringler**1939 – 1945

ur. ....

Spisano: .....

[Jerozolima]

Tekst prot. ....

Miejsca pobytu autora relacji

Borysław; Mrażnica - obóz

 (autoryz.)

Treść relacji – abstract

Wspomnienia

Wybuch wojny niemiecko-radzieckiej, ucieczka do Stanisławowa i powrót do Borysławia. Pobyt w więzieniu, utworzenie getta, masowe egzekucje. Obóz pracy w byłych koszarach w Mrażnicy k. Borysławia. Ucieczka w marcu 1944 r., życie grupy kilkunastu osób ukrywających się w lesie. Napaść banderowców na ukrywających się w przeddzień wyzwolenia.

Autor był inżynierem, przed wojną i w czasie wojny pracował w przemyśle naftowym, po wojnie w górnictwie węglowym. W 1969 r. emigrował do Izraela. Oryginał pamiętnika znajduje się w archiwum Jad Waszem (sygn. 11596).

Osoby wspomniane w relacji

Sortow

323

Opis archiwalny

Wydruk komputerowy, s. 1-42, format: 290 x 210 mm, jęz. polski; załączone kserokopie dokumentów

 rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Nr 302/324

Obejmuje lata od

Autor **Israel Cymlich**

1939 – 1943

ur. ....

Spisano: 1943

Tekst prot.

Falenica

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

Falenica, Warszawa;

Falenica- getto, Treblinka -
obóz

Treść relacji – abstract

Moje przeżycia wojenne

Początki okupacji w Falenicy. Pobyt w więzieniu przy ul. Rakowieckiej w Warszawie (za nielegalny handel), powrót do getta w Falenicy. Wywózka do obozu pracy w Treblince, warunki życia w obozie, sylwetki esesmanów. Ucieczka i powrót do Falenicy, kryjówka na strychu u Polaka nazwiskiem Kobus.

Autor był synem piekarza z Falenicy, po wojnie wyjechał do Argentyny. Pamiętnik spisywał ukrywając się w Falenicy, nadesłał go do ŻIH w 1995 roku.

Osoby wspomniane w relacji

Sortow

324

Opis archiwalny

Rękopis (kserokopia), s. 1-88, format: 350 x 290 mm, jęz. polski

Publikacja: Cuando vendás, no encontraras a nadie... diario de un ioven iudío en Polonia

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Nr **302/325**

Obejmuje lata od

1920 – 1987

Autor **Izabella Galicka z d. Goldfarb**

ur. **ur. Ostróg**

c. **Isaja**

Spisano: **1987**

Kopenhaga

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

Budy, Zabokrzyki, Pełcza;
Dubno - getto; Studzianka -
obóz; Zahajce Duże, Lwów,
Wrocław, Kopenhaga

(autoryz.)

Treść relacji – abstract

bez tytułu

Dzieciństwo na wsi na Wołyniu. Okupacja niemiecka w
Dubnie. Utworzenie getta, masowe egzekucje. Pobyt w
obozie pracy w Studziance. Ucieczka, tułaczka po wsiach,
praca na folwarku. Ucieczka przed banderowcami,
przekroczenie linii frontu k. Starego Konstantynowa.
Repatriacja do Polski. Autorka założyła rodzinę, mieszkała
z mężem we Wrocławiu. Emigracja do Danii w 1970 roku.

Osoby wspomniane w relacji

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Sortow

325

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-211, format: 290 x 210 mm, jęz. polski

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Nr **302/326**

Obejmuje lata od

Autor **Anna Federbusch-Ophir**

1941 – 1944

ur. ....

Spisano: 1995

Tekst prot.

Tel. Awiw

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

Lwów; Tarnopol - getto, obóz,
tzw. aryjska strona

Treść relacji – abstract

Pamiętnik z getta i obozu pracy "Rokita" w Tarnopolu w latach 1941-1944

Sortow

326

Osoby wspomniane w relacji

Pogromy Żydów dokonane przez Ukraińców we Lwowie i Tarnopolu w 1941 roku. Pobyt w getcie w Tarnopolu, wywózki do obozu zagłady. Obóz pracy (nazwany od nazwiska komendanta, esesmana Richarda Rokity). Działalność konspiracyjna w obozie. Ucieczka z obozu w lipcu 1943 r. (w przeddzień likwidacji). Życie w ukryciu po tzw. aryjskiej stronie, wyzwolenie.

Autorka wyjechała do Izraela i została lekarzem.

Opis archiwalny

Maszynopis (kserokopia), s. 1-50, format: 290 x 210 mm, jęz. polski

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Nr **302/327**

Obejmuje lata od

Autor **Helena Najdus-Kuścińska**

1921 – 1939

ur. ....

Spisano: [1996]

Tekst prot. ....

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

Kuściń .....

Treść relacji – abstract

Stary dom .....

Wspomnienia z młodości spędzonej na wsi koło Grodna
sylwetka poety Lejba Najdusa, stryja autorki .....

Pamiętnik przekazany do ŻIH w 1996 roku .....

Sortow

327

Osoby wspomniane w relacji

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-39, format: 290 x 210 mm, jez. polski

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Nr **302/328**

Obejmuje lata od

Autor **Roza Kaftori**

1939 – 1948

ur. ....

Spisano: .....

Ramat Gan.....

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

Łódź - getto: Auschwitz
Kudowa - obóz: Nachod,
Brno, Praga, Feldafing,
Dorfen

(autoryz.)

Treść relacji – abstract

bez tytułu

Początek okupacji niemieckiej w Łodzi. Utworzenie getta.
Życie w getcie łódzkim, głód. Autorka pracowała w resorcie
krawieckim, należała do młodzieżowej grupy
konspiracyjnej.

Osoby wspomniane w relacji

Wywózka do Auschwitz, selekcja (zginęły młodsze siostry
autorki). Pobyt w obozie pracy w Kudowie. Wyzwolenie,
tułaczka po Czechach, pobyt w obozie uchodźców w
Feldafing i w kibucu syjonistycznym koło Monachium.
Wyjazd do Izraela.

Sortow

328

Opis archiwalny

Rękopis (kserokopia), s. 1-277, format: 290 x 210 mm, jęz. polski

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Autor **Eugenia Prawer**1930 – 1943

ur. ....

Spisano: .....

Tekst prot. ....

Miejsca pobytu autora relacji

 (autoryz.)

Będzin - getto .....

Treść relacji – abstract

Spotkania klasowe .....

Wspomnienia z lat nauki w gimnazjum im. Furstenbergów w Będzinie. Tajne nauczanie w getcie będzińskim podczas okupacji, działalność młodzieżowych organizacji syjonistycznych. Selekcje mieszkańców getta i wywózki do obozów zagłady. Wyjazd autorki na roboty do Niemiec (na tzw. aryjskich papierach) w 1943 roku.

Osoby wspomniane w relacji

Autorka jest córką Luby Prawer (Julii Domagały), autorki pamiętnika nr 302/178. Po zamążpójściu przyjęła nazwisko Pińska, została lekarzem i pracowała w Akademii Medycznej w Szczecinie. W 1969 r. opuściła Polskę i osiadła w RFN. Pamiętnik nadesłała do ZIH w roku 1998.

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-45, format: 290 x 210 mm, jęz. polski .....

 rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Sortow

329

Autor Jerzy Kubowski1929 – 1945ur. ur. 27 X 1929 Moskwa

Spisano: 2005

Tekst prot.

Warszawa

Miejsca pobytu autora relacji

 (autoryz.)Warszawa

Treść relacji – abstract

Dzieje rodzin Szwarcbardów, Cyterszpilerów i Minców.
Dokumenty - rodowody - życiorysy - wspomnienia -
fotografie

Sortow

330

Osoby wspomniane w relacji

Księga zawiera m. in.:Wspomnienia Heleny Naiman (s. 24-25)Wspomnienia Arona Szwarcbarda (oryginał polski, wersja
angielska i fotokopia rękopisu) (s. 26-209)Wspomnienia Reni Gerlin (wersja polska i angielska) (s.
210-215)Wspomnienia Jerzego Kubowskiego (wersja rosyjska,
polska i angielska) (s. 239-330)Album karykatur oficerów polskich pochodzenia
żydowskiego z obozu jenieckiego w Vamosmikola na
Węgrzech (s. 344-368)Autor jest fizykiem, synem komunisty Jakuba Cyterszpilera.

Opis archiwalny

Wydruk komputerowy, s. 1-368, format: 290 x 210 mm (księga oprawna), jęz. polski, angielski,
rosyjski; załączony CD-ROM. rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Autor **Leon Frim**1939 – 1945

ur. ....

Spisano: .....

Tekst prot. ....

Miejsca pobytu autora relacji

Przemyśl - getto: Szebnie,
Pustków, Auschwitz, Gliwice,
Buchenwald - obóz (autoryz.)

Treść relacji – abstract

Holocaust

Ucieczka z Przemyśla do Horodenki podczas kampanii
wrześniowej i powrót do Przemyśla. Życie w Przemyślu pod
okupacją radziecką. Wkroczenie Niemców, powołanie
Judenratu.

Osoby wspomniane w relacji

Utworzenie getta. Pobyt w obozie pracy w Bakończycach i
powrót do getta, rozstanie z żoną (wyjechała do Lwowa).
Deportacja autora wraz z synem do obozu w Szebniach,
stamtąd do Pustkowa, Auschwitz i Gliwic. Ewakuacja do
Buchenwaldu w styczniu 1945 roku. Po wyzwoleniu autor
wyjechał do Wiesbaden, tam otrzymał wiadomość o śmierci
żony.Autor był przed wojną adwokatem w Przemyślu, w obozach
koncentracyjnych pracował jako malarz. Stracił w obozie
syna, który zmarł na zapalenie płuc w marcu 1945 roku.

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-751, format: 280 x 210 mm (księga oprawna, 2 tomy), jęz. angielski

 rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Sortow

331

Autor **Stanisław Sierpiński**1939 – 1950

ur. ur. 10. IV. 1909. Mikulińce

Spisano: 1990-1991

Tekst prot.

Hajfa

Miejsca pobytu autora relacji

 (autoryz.)Lwów; Warszawa - getto, tzw.
aryjska strona

Treść relacji – abstract

Pogaduszki

Wspomnienia o wojennych losach autora i jego znajomych. Autor przed wojną nazywał się Wiktor Margulies. Ukończył studia medyczne w Nancy. Pracował w szpitalu psychiatrycznym na Kulparkowie we Lwowie, po wkroczeniu Niemców przeniósł się do Warszawy, przebywał w getcie, tam wstąpił do PPR. Od sierpnia 1942 r. ukrywał się po tzw. aryjskiej stronie, przez pewien czas był w oddziałach partyzanckich GL i AL. Po wojnie był dyrektorem szpitala w Warszawie i działaczem PZPR. W 1968 r. wyjechał do Izraela.

Wspomnienia o chaotycznym układzie, stanowią zapis nagrań magnetofonowych, sporządzonych w 1990-1991 roku. Do ŻIH zostały nadesłane w 2005 roku.

Osoby wspomniane w relacji

Opis archiwalny

Wydruk komputerowy, s. 1-54, format: 290 x 210 mm (księga oprawna), jęz. polski

 rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Sortow

332

Autor **Zofia Halpern-Zarzycka**1941 – 1943

ur. 1883-1977

Spisano: .....

Tekst prot. ....

Miejsca pobytu autora relacji

 (autoryz.)

Stanisławów - getto: .....

Warszawa - tzw. aryjska
strona, Podkowa Leśna .....

Treść relacji – abstract

Jak przetrwałyśmy okupację niemiecką i rozpoczęłyśmy
nowe życie .....

Wojenne przeżycia autorki i jej córki. Okupacja niemiecka w Stanisławowie - masowa egzekucja na cmentarzu 12 X 1941 r., utworzenie getta. Ucieczka do Warszawy. Życie w Warszawie po tzw. aryjskiej stronie, szantaże. Powstanie warszawskie, pobyt w Podkowie Leśnej po powstaniu. Wyzwolenie, warunki życia w Warszawie w pierwszych miesiącach po wyzwoleniu. Do pamiętnika dołączone są dwa obszernie aneksy omawiające losy znajomych autorki: "Ci którzy przeżyli i ich koleje" oraz "Ofiary hitleryzmu wśród moich bliższych i dalszych znajomych"

Autorka zmarła w 1977 r., jej córka, Nela Wolańska - w 1993 roku. Pamiętnik został przekazany do ŻIH w 2002 r. przez dr Salomeę Falk

Osoby wspomniane w relacji

Opis archiwalny

Oryginał, rękopis, s. 1-111 (3 zeszyty), 1-74 (2 zeszyty), 1-27 (1 zeszyt), 205 x 145 mm, jęz. polski

 rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Sortow

333

Autor **Berta Liebermann-Józefowicz**1939 – 1945

ur. ur. 1910

Spisano: .....

Tekst prot. ....

Miejsca pobytu autora relacji

Zywiec, Kraków, Prokocim,
Płaszów, Skarżysko-
Kamienna, Lipsk - obóz (autoryz.)

Treść relacji – abstract

Pamiętnik wojenny 1939-1945. Za co? Ze byłam.....

Wspomnienia o wojennych losach autorki. W pierwszych miesiącach okupacji autorka z rodziną została wysiedlona z Żywca, do maja 1942 r. przebywała w Krakowie. Lato 1942 r. spędziła w Naprawie, tam uciekła z oblawy (jej rodzice zostali ujęci i rozstrzelani), po powrocie do Krakowa przedostała się do obozu pracy na Prokocimiu. Warunki życia w obozach pracy: Prokocim, Płaszów, Skarżysko-Kamienna, Lipsk. Ewakuacja obozu w kwietniu 1945 r. i wyzwolenie, powrót do Polski.

Maszynopis stanowi odpis oryginalnego pamiętnika.....

Osoby wspomniane w relacji

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-14, format: 290 x 210 mm (księga oprawna), jęz. polski

 rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Sortow

334

Autor **Chaim Einhorn**1943 – 1944

ur. ur. 6 XI 1910 Warszawa

s. Beniamina i Racheli z d. Frydman

Spisano: .....

Tekst prot. ....

Miejsca pobytu autora relacji

Warszawa - getto, tzw.
aryjska strona, Lublin,
Czemierniki (autoryz.)

Treść relacji – abstract

Pamiętnik

Pamiętnik obejmuje okres od kwietnia 1943 r. do października 1944 roku. Autor rozpoczął od retrospekcji (wrzesień 1942 r., selekcja pracowników służby zdrowia w getcie warszawskim, nieudana próba wydostania matki z Umschlagplatzu). Następny fragment pamiętnika (grudzień 1943 r. - styczeń 1944 r.) dotyczy życia w kryjówce po tzw. aryjskiej stronie. Dalszy ciąg pamiętnika, spisany po wyzwoleniu, obejmuje walki o prawobrzeżną Warszawę we wrześniu 1944 r., pobyt w szpitalu w Lublinie (po wypadku samochodowym) i rozpoczęcie służby w szpitalu polowym Wojska Polskiego w Ciemiernikach.

Autor był lekarzem w getcie warszawskim, spisywał pamiętnik ukrywając się w Warszawie po tzw. aryjskiej stronie oraz po wyzwoleniu. Po wojnie przebywał w

Osoby wspomniane w relacji

Opis archiwalny

Maszynopis, s. I-VII, 1-58, format: 290 x 210 mm, jęz. polski

 rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Sortow

335

Autor **Mojżesz (Marek) Passenstein**1939 – 1943

ur. ....

Spisano: [1943-1944]

Tekst prot.

Warszawa

Miejsca pobytu autora relacji

 (autoryz.)

Warszawa - getto

Treść relacji – abstract

Ghetto żydowskie w Warszawie w okresie drugiej wojny światowej 1939-1943 r.

Opracowanie dotyczące getta warszawskiego i warunków życia w getcie. We wstępie autor przedstawia zasady antyżydowskiej polityki hitlerowskich Niemiec, następnie omawia sytuację Żydów w pierwszym okresie okupacji niemieckiej (wyłączenie Żydów, antyżydowskie przepisy porządkowe). Kolejną część pracy dotyczy okoliczności utworzenia getta i jego granic. Dalsza część, zatytułowana: "Dezorganizacja życia zbiorowego żydowskiego w Warszawie" obejmuje następujące problemy: działalność Rady Żydowskiej, problemy zaopatrzenia (system kartkowy, szmugiel żywności), położenie poszczególnych grup ludności getta (m.in. problem przesiedleńców), działalność organizacji społecznych (Żydowska Samopomoc Społeczna, komitety

Osoby wspomniane w relacji

Opis archiwalny

Oryginał, rękopis, s. 1-147 (2 zeszyty), format: 205 x 145 s., jęz. polski

Publikacja: M. Passenstein. Szmuciel w getcie warszawskim. "Biuletyn ŻIH", nr 2 (26), IV-VI

 rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Sortow

336

Nr **302/337**

Obejmuje lata od

Autor **Emanuel Ringelblum**

1939 – 1944

ur. 1900-1944

Spisano: 1943-1944

Tekst prot.

Warszawa

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

Warszawa - getto, tzw.
aryjska strona

Treść relacji – abstract

Stosunki polsko-żydowskie w czasie drugiej wojny
światowej (uwagi i spostrzeżenia)

Sortow

337

Osoby wspomniane w relacji

Na wstępie autor omawia stosunki polsko-żydowskie w okresie międzywojennym, podkreślając narastanie antysemityzmu w społeczeństwie polskim w latach 30. i jego przejściowy zanik podczas kampanii wrześniowej 1939 roku. Następne rozdziały poświęcone są położeniu Żydów pod okupacją niemiecką, stosunkowi społeczeństwa polskiego do Żydów zamkniętych w gettach i ukrywających się po tzw. aryjskiej stronie (m. in. proceder szantażowania Żydów). Autor omawia stosunek polskiego rządu na uchodźstwie, partii politycznych i poszczególnych warstw społeczeństwa polskiego do kwestii żydowskiej. Na zakończenie ukazuje sylwetki szlachetnych Polaków, udzielających Żydom bezinteresownej pomocy.

Opis archiwalny

Oryginał, rękopis, s. 1-246 (4 zeszyty), format 205 x 145 s., jęz. polski

Publikacja: E. Ringelblum. Stosunki polsko-żydowskie w czasie drugiej wojny światowej.

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Autor Emanuel Ringelblum

1939 – 1944

ur. 1900-1944

Spisano: 1943-1944

Warszawa

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

Warszawa - getto, tzw.
aryjska strona (autoryz.)

Treść relacji – abstract

bez tytułu

Zbiór szkiców biograficznych o zamordowanych bądź zmarłych w czasie wojny działaczach żydowskich. Pierwszy zeszyt zawiera trzy dłuższe teksty: o działaczu partii Poalej Syjon Szachno Saganie, o dyrektorze "Jointu" w Polsce Icchaku Gitermanie oraz o Mordechaju Anielewiczu. W drugiej części autor omówił straty społeczeństwa żydowskiego pisząc kolejno o zamordowanych i zmarłych naukowcach (gł. historykach), pisarzach aktorach, muzykach, pedagogach, plastykach i adwokatach.

Zbiór szkiców napisanych przez E. Ringelbluma w ukryciu przy ul. Grójeckiej. Autor przekazał rękopis Adolfowi Bermanowi, który w 1957 r. złożył go w ZIH. Rękopis E. Ringelbluma został przeniesiony do zespołu namiotników z zespołu "Maria Okunacvina".

Osoby wspomniane w relacji

Opis archiwalny

Oryginał, rękopis, s. 1-63, 1-129 (2 zeszyty), format 205 x 145 s., jęz. jidysz

Publikacja: E. Ringelblum. Ksowim fun geto. t. II. Noticn un ophandlung. Warszawa 1963:

 rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Sortow

338

Autor Józef Nieznanowski1911 – 1986ur. 1911 Warszawa-1986 Sarid

Spisano: [1957-1986]

Sarid

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

 (autoryz.)Warszawa, ZSRR, Sarid

Treść relacji – abstract

Zeszyt 1

Wspomnienia z młodości spędzonej w Warszawie (nauka w szkole handlowej, praca w sklepie, działalność w organizacji Pionier i Komunistycznym Związku Młodzieży Polskiej, pobyt w więzieniu. Wybuch wojny i ucieczka na tereny zajęte przez ZSRR.

Sortow

339

Osoby wspomniane w relacji

Zeszyty 3-7 i 9-11

Rozważania o aktualnych problemach społecznych i politycznych Izraela oraz o osobistych problemach autora

Autor podczas wojny przebywał w ZSRR, po wojnie był przewodniczącym Komitetu Żydowskiego w Rychbachu (Dzierżoniowie), od 1948 pracował w przemyśle. W 1957 r. wyjechał do Izraela i osiadł w kibucu Sarid. Jego wspomnienia i zapiski zostały przekazane do ZIH przez córkę w 2006 roku. Pierwsza część wspomnień została

Opis archiwalny

Oryginał, rękopis, s. 1-226, 200 x 130 mm (1 zeszyt), s. 1-306, 1-320, 1-286, 1-298, 1-188, 1-146, 1-260, 1-154, 195 x 150 mm (8 skoroszytów), jęz. jidysz

 rkp mnp

stron formatu

J'zyk relacji

Nr 302/1

Obejmuje lata od

Autor **Mosze Josef Fajgenbaum**

1939 – 1943

ur. ....

Spisano: 1943

Tekst prot. ....

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

Biała Podlaska, Międzyrzec
Podlaski - getto

Treść relacji – abstract

Dos blut szrajt nach nekome. Di mechtike szand fun XX
jorhundert [Krew woła o pomstę. Największa hańba XX
wieku]

Sortow

1

Osoby wspomniane w relacji

Warunki życia w getcie w Białej Podlaskiej i Międzyrzecu
Podlaskim. Kontrybucje, wysiedlenia do obozu zagłady w
Treblince. Autor po wysiedleniu Białej Podlaskiej pracował
w obozie "Vineta", stamtąd przedostał się do Międzyrzecza
Podlaskiego.

Autor utracił żonę i córkę, które zginęły w Treblince.
Skrócona wersja jego wspomnień w języku polskim
znajduje się w zbiorze relacji (301/71).

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-379 (brak s. 120, 248, 252; s. 121-196 kserokopia), format: 290 x 210 mm,
jęz. jidysz

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Nr 302/2

Obejmuje lata od

Autor **Hela Ferstman**

1939 – 1942

ur. ur. 1916. Bełżyce

Spisano:

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

Bełżyce, Lublin

(autoryz.)

Treść relacji – abstract

bez tytułu

Warunki życia Żydów w Bełżycach pod okupacją niemiecką. Roboty przymusowe w obozie w Józefowie. Przesiedleńcy ze Szczecina i Krakowa w Bełżycach. Przesiedlenie Żydów z Bełżyc do Lublina.

Sortow

2

Osoby wspomniane w relacji

Autorka była właścicielką sklepu w Bełżycach, jej mąż podczas okupacji należał do Żydowskiej Służby Porządkowej.

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-45, format: 290 x 210 mm, jęz. jidysz
Odpis: maszynopis (dublet)

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Nr 302/3

Obejmuje lata od

Autor Szlomo Frank (Frenkiel)

1941 – 1942

ur. ur. 1902

Spisano: 1941-1942

s. Szyi Dawida

Łódź

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

Łódź - getto

Treść relacji – abstract

bez tytułu

Opis warunków życia w getcie łódzkim (głód, epidemie).
Krytyka działalności prezesa Chaima Rumkowskiego i jego
otoczenia. Zbrodnicza działalność nadzorca getta, Hansa
Biebowa, i innych hitlerowców.

Sortow

3

Osoby wspomniane w relacji

Autor nazywał się właściwie Szlomo Frenkiel, przed wojną
był dziennikarzem, w getcie łódzkim należał do Żydowskiej
Służby Porządkowej i do konspiracyjnej grupy syjonistów -
rewizjonistów. Prowadził dziennik, do którego dołączył 16
artykułów na różne tematy. Przed deportacją do obozu
koncentracyjnego ukrył na terenie getta swoje zapiski, w
1945 r. odzyskał je i przekazał do Żydowskiej Komisji
Historycznej.

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 75-445, format: 290 x 210 m, jęz. jidysz

Publikacja: Szlomo Frank. To buch fun Iodzsher geto. Tel Awiw 1958

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Nr 302/4

Obejmuje lata od

Autor **Józef Gitler (Barski)**

1942 – 1943

ur. 1898-1990

Spisano: Warszawa

1943

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

Warszawa - getto, tzw.
aryjska strona

Treść relacji – abstract

Martyrologia getta warszawskiego

Pamiętnik zawiera opis wydarzeń w getcie warszawskim od kwietnia 1942 r. do maja 1943 roku. Autor uznaje za początek zagłady getta wymordowanie kilkudziesięciu działaczy żydowskich przez gestapo w nocy z 17 na 18 kwietnia 1942 roku. Znaczną część pamiętnika zajmuje opis wielkiej akcji wysiedleńczej (lipiec-wrzesień 1942 r.). Następnie autor opisuje życie w getcie szczątkowym, akcję wysiedleńczą i starcia zbrojne w styczniu 1943 r. oraz przebieg powstania w getcie.

Autor był działaczem społecznym w getcie warszawskim, członkiem kierownictwa organizacji opieki nad dziećmi "Centos". Należał do PPR. W lutym 1943 r. przedostał się z getta na tzw. aryjską stronę, nie był więc świadkiem późniejszych wydarzeń w getcie.

Osoby wspomniane w relacji

Opis archiwalny

Oryginał: rękopis, s. 1-71, format: 150 x 210 mm, jęz. polski

Odpis: kserokopia, s. 1-71

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Sortow

4

Nr 302/5

Obejmuje lata od

Autor **Alter Szymsonowicz**

1939 – 1944

ur. ur. 1907 Opoczno

s. Nachmana i Bruchy

Spisano: [po 1945]

[Opoczno]

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

Opoczno; Łódź, Warszawa -
getto

Treść relacji – abstract

bez tytułu

Losy Żydów w Opocznie pod okupacją niemiecką.
Wysiedlenie do getta łódzkiego, a następnie
warszawskiego. Tragiczny los wysiedleńców z Tomaszowa
Mazowieckiego, Płocka i Przysuchy. Autor przeczekał w
kryjówce likwidację getta w Opocznie (15 listopada 1942
r.) do końca okupacji ukrywał się na wsi.

Autor był kupcem w Opocznie.

Osoby wspomniane w relacji

Sortow

5

Opis archiwalny

Oryginał: rękopis, s. 1-106, format: 260 x 200 mm, jęz. jidysz

Odpis: maszynopis, s. 1-92, format: 290 x 210 mm (2 egzemplarze)

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Autor **Mojsze Ajzenberg**1939 – 1940

ur. ....

Spisano: 12 V 1944

Tekst prot.

Szydłowiec

Miejsca pobytu autora relacji

 (autoryz.)

Szydłowiec

Treść relacji – abstract

bez tytułu

Część I: Opis powrotu ze studiów z Paryża do Polski w lipcu 1939 roku. Wybuch wojny, napływ uchodźców do Szydłowca. Opis ucieczki autora i jego ojca na wschód (relacja urywa się, gdy uciekinierzy docierają do Bugu).

Część II: Opis warunków życia w Szydłowcu pod okupacją niemiecką (po powrocie autora ze Lwowa). Działalność Rady Żydowskiej, dokonywane przez jej funkcjonariuszy nadużycia. Pacyfikacja wsi Skłoby. Przypadki znęcania się Niemców nad Żydami. Przesiedleńcy z Łodzi w Szydłowcu. Obóz pracy przymusowej w Józefowie.

Autor prawdopodobnie tożsamy z Mojżeszem Ajzenbergiem, ur. 1916, synem Szulima i Chaji, po wojnie zarejestrowanym w Komitecie Żydowskim w Łodzi.

Osoby wspomniane w relacji

Opis archiwalny

Oryginał: maszynopis, s. 1-30, format: 210 x 290 mm, jęz. polski

Odpis: maszynopis (dublet)

 rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Sortow

6

Autor **Witold Dobrzański**1940 – 1943

ur. ....

Spisano: .....

[Warszawa].....

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

 (autoryz.)

Warszawa.....

Treść relacji – abstract

bez tytułu.....

Zeszyt 1-2: Zarys położenia Żydów w getcie warszawskim. Handel wymienny między gettem a tzw. aryjską stroną, zwalczanie przemytu przez okupantów. Wysiedlenia Żydów, wybuch powstania w getcie.....

Zeszyt 3-4: Zbeletryzowany opis działalności grupy młodych Polaków, przemycających kanałami żywność do getta.....

Zeszyt 5-6: Opis współpracy autora i jego towarzyszy (członków PPS) z organizacją żydowską w getcie warszawskim: przemyt żywności kanałami, dostarczanie broni do getta, ewakuacja ludzi pragnących wydostać się z getta podczas powstania.....

Autor był Polakiem, robotnikiem (prawdopodobnie pracował w miejskim przedsiębiorstwie kanalizacji), członkiem PPS.....

Osoby wspomniane w relacji

Opis archiwalny

Oryginał: rękopis, s. 1-142 (6 zeszytów szkolnych), format 140 x 220 mm, jęz. polski

Odpis: maszynopis, s. 1-30, format 210 x 290 mm, jęz. polski

 rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Sortow

7

Nr 302/8

Obejmuje lata od

Autor Zenon Szpingarn

1939 – 1944

ur. ....

Spisano: [1944-1945]

Tekst prot.

[Kraków]

Miejsca pobytu autora relacji

Kraków - getto; Płaszów - obóz

(autoryz.)

Treść relacji – abstract

bez tytułu

Opis ucieczki autora z Krakowa do Biłgoraja podczas kampanii wrześniowej oraz powrotu do domu. Antyżydowskie zarządzenia okupanta w Krakowie. Powstanie Rady Żydowskiej i Żydowskiej Służby Porządkowej. Wysiedlenie części ludności żydowskiej z Krakowa. Przesiedlenie Żydów do getta w marcu 1941 roku. Warunki życia w getcie. Działalność konfidentów gestapo. Selekcja mieszkańców getta w czerwcu 1942 r. i wysiedlenie niepracujących do obozu zagłady. Kolejna akcja wysiedleńcza w październiku 1942 roku. Warunki życia i pracy w poszczególnych przedsiębiorstwach niemieckich. Próby wydostania się na tzw. aryjską stronę bądź ukrycia się w bunkrach. Budowa obozu w Płaszowie, likwidacja getta w marcu 1943 roku.

Sortow

8

Osoby wspomniane w relacji

Opis archiwalny

Oryginał: rękopis, s. 1-64, format 210 x 150 mm, jęz. polski

Odpis: maszynopis, s. 1-50, 290 x 210 mm, jęz. polski

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Nr 302/9

Obejmuje lata od

Autor NN

1944

ur.

Spisano: 1.VII-15.VIII.1944

Tekst prot.

Łódź

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

Łódź - getto

Treść relacji – abstract

bez tytułu

Dziennik prowadzony od 1.VII do 15.VIII.1944 r. w getcie w Łodzi. Opis przebiegu wysiedlenia mieszkańców getta.

Sortow

9

Osoby wspomniane w relacji

Brak wiadomości o autorce. Na oryginale dopisek inną ręką informujący o wyzwoleniu Łodzi oraz adnotacja: "Dziennik dziecka znaleziony w getcie łódzkim przez [Filipa] Friedmana."

Opis archiwalny

Oryginał: rękopis, s. 1-15, format 121 x 190 mm, jęz. polski

Odpis: maszynopis, s. 1-4, format 290 x 210 mm, jęz. polski

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Nr 302/10

Obejmuje lata od

Autor **Jakub Hiller**

1944

ur.

Spisano:

[Łódź]

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

Łódź - getto

Treść relacji – abstract

bez tytułu

Warunki życia w getcie łódzkim. Protesty ludności spowodowane zmniejszaniem się racji żywnościowych. Działalność Judenratu, malwersacje dokonywane przez funkcjonariuszy administracji getta. Życie kulturalne (organizacja wieczorów poetyckich)

Osoby wspomniane w relacji

Autor był poetą, w getcie łódzkim pracował w resorcie żywnościowym.

Sortow

10

Opis archiwalny

Oryginał: rękopis, s. 1-611 (7 zeszytów), format: 210 x 145 mm, jęz. jidysz

Odpis: maszynopis, s. 1-148

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Nr 302/11

Obejmuje lata od

Autor Leon Hurwicz

1940 – 1944

ur.

Spisano:

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

Łódź - getto

Treść relacji – abstract

Dos lebn in lodzsher geto [Zycie w getcie łódzkim]

Utworzenie getta w Łodzi, powołanie administracji getta z prezesem Rumkowskim na czele. Krytyka rządów Rumkowskiego w getcie: życie kosztem ludności, brutalność Żydowskiej Służby Porządkowej, korumpowanie części inteligencji (redaktorzy prasy gettowej). Nędza i głód w getcie.

Autor był inżynierem, działaczem ruchu folkistów. Przed deportacją do Auschwitz w 1944 r. ukrył swój dziennik na terenie getta łódzkiego. Po wyzwoleniu jego przyjaciel odnalazł dziennik.

Osoby wspomniane w relacji

Sortow

11

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-64, format: 290 x 210 mm, jęz. jidysz

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

_____
_____

Autor **brak**.....

ur. ....

Spisano: .....

Tekst prot. ....

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

Treść relacji – abstract

Sortow

12

Osoby wspomniane w relacji

Opis archiwalny

rkp mnp

stron formatu

Jzyk relacji

Autor Leon Hurwicz

1940 – 1944

ur. ....

Spisano: .....

Tekst prot. ....

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

Łódź - getto

Treść relacji – abstract

Charakteristik fun. geto szterns [Charakterystyka gwiazd getta]

Sylwetki funkcjonariuszy administracji getta łódzkiego.
Chaim Mordechaj Rumkowski - prezes; Seweryn Landesberg - kierownik Centralnego Urzędu Kontroli; Leon Rozenblat - komendant Żydowskiej Straży Porządkowej; Szlome Hercberg - komendant więzienia w getcie.

Sortow

13

Osoby wspomniane w relacji

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-40, format: 290 x 210 mm, jęz. jidysz

rkp mnp

stron formatu

J'zyk relacji

Nr 302/15

Obejmuje lata od

Autor **Tobiasz**

1940 – 1941

ur. ....

Spisano: 1940-1941

Tekst prot.

Łódź

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

Łódź - getto

Treść relacji – abstract

bez tytułu

Część I

Dziennik członka Bundu, przebywającego w getcie łódzkim. Informacje dotyczące zaopatrzenia, organizacja kuchni społecznych.

Część II

Wspomnienia o rodzinie autora (ojciec - członek Poalej Syjon - prawicy, matka - córka tkacza, siostry). Tekst niekompletny, ostatni fragment (w jęz. polskim) dotyczy wyjazdu autora z Łodzi w 1934 roku.

Tekst anonimowy, imię autora znane tylko z dopisku: "Tobiasz, 30 lat". Nie ma pewności, czy oba teksty mają jednego autora.

Osoby wspomniane w relacji

Sortow

15

Opis archiwalny

Oryginał, rękopis, Cz. I: s. 10-37, 48-59, 66-121; cz. II: s. 1-30; format: 210 x 140 mm, jęz. jidysz

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Nr 302/16

Obejmuje lata od

_____ - _____

Autor **brak**.....

ur. ....

Spisano: .....

Tekst prot. ....

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

.....
.....
.....
.....
.....

Treść relacji – abstract

Zob. 302/10

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Sortow

16

Osoby wspomniane w relacji

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Opis archiwalny

.....
.....
.....

rkp mnp

stron formatu

Jzyk relacji

Autor **Berisz Frajberg**1939 – 1944

ur. ur. 15 X 1928 Warszawa

Spisano: 1945

Tekst prot.

Łódź

Miejsca pobytu autora relacji

 (autoryz.)

Łódź, Warszawa, Turobin:

Sobibór - obóz

Treść relacji – abstract

Sobibor [Sobibór]

Początek wojny w Łodzi. Ucieczka rodziny autora do Warszawy, wyjazd z getta warszawskiego do Turobina, wywózka do obozu zagłady w Sobiborze. Funkcjonowanie obozu, transporty z krajów Europy zachodniej. Sylwetki esesmanów. Przygotowania do powstania, bunt (14 października 1943 r.) i ucieczka więźniów. Życie zbiegów ukrywających się w lasach Lubelszczyzny. Wyzwolenie.

Wspomnienia B. Frajberga spisała Blima Wasser. Autor osiadł w Izraelu, używał nazwiska Dov Freiberg, był świadkiem na procesie A. Eichmanna. Opublikował swoje wspomnienia w 1988 r. w Tel Awiwie pod tytułem "Sarid mi-Sobibor" [Przeżyć Sobibór]

Osoby wspomniane w relacji

Sortow

17

Opis archiwalny

Oryginał: rękopis, s. 1-62 (2 zeszyty), format: 210 x 140 mm, jęz. jidysz

Odpis: maszynopis, s. 1-60, format: 290 x 210 mm (2 egzemplarze), s. 12-56 (egzemplarz niekompletny)

 rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Autor **Aron Czechowicz, Pejsach Gurman**1943 – 1944

ur. ur. 1905 Warszawa; ur. 1910

s. Chaima i Gitli z d. Fryd; s. Anszera i Heny Blimy

Spisano: 1944-1945

z d. Feldenstejn

Warszawa-Łódź

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

 (autoryz.)Warszawa - tzw. aryjska
strona, więzienie Pawiak

Treść relacji – abstract

Cen fun Pawiak. Noticn un bilder ojfn grunt fun ajgene
iberlebungen [Dziesięciu z Pawiaka. Notatki i obrazy na
podstawie osobistych przeżyć]

Sortow

18

Osoby wspomniane w relacji

Wspomnienia z więzienia na Pawiaku w Warszawie.
Egzekucje, znęcanie się esesmanów nad więźniami.
Sylwetki zbrodniarzy. Przygotowania do ucieczki i ucieczka
dziesięciu więźniów żydowskich (30/31 maja 1944 r.). Do
pamiętnika dołączony jest spis Żydów-więźniów Pawiaka
(w jęz. polskim)Aron Czechowicz był z zawodu szewcem, przed wojną
posiadał sklep w Warszawie. Jego szwagier Pejsach
Gurman był krawcem. W 1943 r. zostali aresztowani na
Pelcowiznie (po tzw. aryjskiej stronie) i umieszczeni na
Pawiaku, gdzie pracowali w warsztatach więziennych. Po
ucieczce udało im się dotrzeć do wyzwolenia

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-165, format: 290 x 210 mm, jęz. jidysz (+ s. 1-5, jęz. pol.)

 rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Nr 302/19

Obejmuje lata od

Autor **Rachela Solkija**

1941 – 1944

ur. ....

Spisano: .....

Tekst prot. ....

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

Kowno - getto .....

TreEç relacji – abstract

Di historie fun di Jidn in kowner geto untern doicziszn okupant [Historia Żydów Kowna pod okupacją niemiecką]

Sortow

Początki okupacji niemieckiej w Kownie, utworzenie getta (15 lipca 1941 r.). Niewolnicza praca, akcje likwidacyjne. Likwidacja getta w lipcu 1944 r., wszyscy jego mieszkańcy zostali wywiezieni do różnych obozów.

19

Osoby wspomniane w relacji

Autorka została wywieziona do obozu Stutthof, pozostawiła relację o pobycie w obozie (301/68).

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-30, format: 290 x 210 mm, jęz. jidysz

Odpis: maszynopis (dublet), 2 egzemplarze

rkp mnp

stron formatu

J'zyk relacji

Nr **302/20**

Obejmuje lata od

_____
_____

Autor **brak**.....

ur. ....

Spisano: .....

Tekst prot. ....

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

Treść relacji – abstract

Sortow

20

Osoby wspomniane w relacji

Opis archiwalny

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Nr 302/21

Obejmuje lata od

Autor NN

1940 – 1943

ur.

Spisano: 1943 (zakończono 21 VI 1943)
Warszawa

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

Warszawa - getto, tzw. aryjska strona

(autoryz.)

Treść relacji – abstract

bez tytułu

Warunki życia w getcie warszawskim. Grabieże dokonywane przez Niemców, trudności aprowizacyjne. Autorka pracowała w Komitecie Domowym przy ul. Ogrodowej. Działalność kuchni ludowych, walka z epidemią tyfusu. Narastający głód, szmugiel żywności. Realizacja niemieckiego filmu propagandowego w getcie. Przebieg wielkiej akcji likwidacyjnej (autorka ukrywała się wraz z dzieckiem, uniknęła wysiedlenia jako żona lekarza). Warunki życia w getcie szczątkowym po zakończeniu akcji, wysiedlenia w styczniu 1943 roku. W lutym 1943 r. autorka z dzieckiem przedostała się na tzw. aryjską stronę.

Pamiętnik pisany w ukryciu po tzw. aryjskiej stronie w Warszawie. Na karteczce informacja: "Pamiętnik przekazala p. Brzezińska Instytut Polsko-Radziecki"

Osoby wspomniane w relacji

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-31, format: 290 x 210 mm, jęz. polski

Sortow

21

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Nr 302/22

Obejmuje lata od

Autor Tauba Szmaragd

1944 – 1945

ur. ur. 1926 Łódź

Spisano: [1945]

Tekst prot.

Łódź

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

Łódź - getto: Bad Kudowa -
obóz

Treść relacji – abstract

bez tytułu

Brak początku tekstu. Opis warunków życia w getcie łódzkim. Wsiedlenie do Auschwitz, selekcje (autorka straciła matkę). Wywózka do obozu pracy w Bad Kudowa (Kudowa Zdrój). Warunki życia w obozie, praca w fabryce zbrojeniowej, epidemia tyfusu. Wyzwolenie: 8 maja 1945 r. nadzorca odprowadził więźniarki do sąsiedniego miasta Nachod w Czechach, po czym uciekli.

Pierwsze dwie strony tekstu znajdują się w zbiorze relacji pod sygnaturą 301/208 (protokołowała Klara Tabacznik).

Osoby wspomniane w relacji

Sortow

22

Opis archiwalny

Oryginał: rękopis, s. 3-8, format: 290 x 210 mm, jęz. polski

Odpis: maszynopis, s. 1-5, format: 290 x 210 mm, jęz. polski

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Autor **Jerzy Pfefer**1942 – 1944

ur. ur. 1908

s. Abrahama i Rozalii

Spisano: 1943-1944 (zakończono
21 VI 1944)
[Warszawa]

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

 (autoryz.)Warszawa - getto; Majdanek -
obóz; Warszawa - tzw.
aryjska strona

Treść relacji – abstract

Moja ucieczka z Majdanka

Podczas powstania w getcie warszawskim autor z rodziną ukrywał się w schronie przy ul. Franciszkańskiej, po wykryciu schronu zostali wywiezieni do Lublina. Selekcja w obozie na Majdanku. Warunki życia w obozie, znęcanie się nad więźniami, sylwetki więźniów funkcyjnych. Autora skierowano do pracy w kuchni.

Retrospekcja - wspomnienie o żonie i synu, zamordowanych na

Majdanku. Opis wielkiej akcji likwidacyjnej z 1942 roku. W czerwcu 1943 r. autor uciekł z placówki znajdującej się poza obozem i wrócił do Warszawy. Pobyt w kryjówkach w Warszawie.

Rozważania o szkodliwości sporów religijnych, o wyższości ustroju komunistycznego. Skargi na Polaków przysięgających sobie mienie żydowskie

Osoby wspomniane w relacji

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-10, 14-107, format: 290 x 210 mm, jęz. polski

 rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Sortow

23

Autor **Janina Hescheles**1941 – 1942

ur. ur. 2 I 1931 Lwów

c. Henryka i Amalii z d. Blumenthal

Spisano: 1943

Kraków

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

Lwów - obóz przy ul.
Janowskiej; Kraków (autoryz.)

Treść relacji – abstract

bez tytułu

s. 1-4: Informacja o losach Żydów z Drohobycza, Żółkwi, Złoczowa i Tarnopola przesiedlonych do Lwowa. Warunki życia w obozie przy ul. Janowskiej we Lwowie, sylwetki funkcjonariuszy niemieckich i więźniów funkcyjnych.

s. 5-18: Powrót ojca autorki z zesłania. Życie rodziny autorki pod okupacją radziecką. Wkroczenie Niemców, pogrom Żydów dokonany przez Ukraińców (ojciec autorki zginął w niewyjaśnionych okolicznościach). Powołanie Judenratu, usuwanie Żydów z mieszkań, wywózki do obozów zagłady. Pobyt autorki na wsi (wysłana przez matkę w bezpieczne miejsce, następnie ściągnięta przez nią z powrotem do Lwowa). Próba ukrycia się wraz z matką poza gettem, pobyt w więzieniu po pochyceniu przez hitlerowców. Po zwolnieniu matka autorki zgłosiła się wraz z nią do obozu, nie widząc możliwości przetrwania po tzw

Osoby wspomniane w relacji

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-21 + 4 strony rękopiśmiennych uzupełnień, format: 290 x 210 mm, jęz. polski
 Odpis: maszynopis, s. 1-7, 1-25, 1-8, format: 290 x 210 mm, jęz. polski

 rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Sortow

24

Autor **Michał Weichert**1939 – 1944

ur. 1890-1967

Spisano: .....

Tekst prot. ....

Miejsca pobytu autora relacji

Warszawa, Kraków - getto.....

 (autoryz.)

Treść relacji – abstract

bez tytułu.....

Część I. Kampania wrześniowa. Powstanie żydowskiej Komisji Koordynacyjnej przy Stołecznym Komitecie Samopomocy Społecznej. Początki okupacji niemieckiej w Warszawie, ukonstytuowanie się Judenratu, łapanie do robót przymusowych, wyjazdy działaczy żydowskich za granicę, przepisy uniemożliwiające Żydom działalność gospodarczą. Rozmowy autora z władzami niemieckimi, powstanie i działalność Żydowskiej Samopomocy Społecznej (ZSS). Funkcjonowanie Judenratów i Żydowskiej Służby Porządkowej (OD). Powstanie Naczelnej Rady Opiekuńczej, wybór władz ZSS. Wspomnienie o J. Korczaku. Wysiedlenie Żydów z Krakowa na prowincję. Wybór autora na prezesa ZSS, organizacja lokalnych ogniw ZSS, pomoc dla więźniów obozów pracy. Zamknięcie getta warszawskiego, sytuacja

Osoby wspomniane w relacji

Opis archiwalny

Maszynopis, 243 s. + 245 s., format: 290 x 210 mm, jez. polski

Odpis: maszynopis (dublet), s. 1-85, 101-161, 176-189; II egz., s. 2-85, III egz., s. 42-85 oraz fragmenty o różnej numeracji stron

 rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Sortow

25

Autor **Leon Weliczker**1941 – 1943

ur. ur. 10 III 1925 Stojanów

s. Abrahama i Chany

Spisano: 1943-1944

Lwów

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

Lwów - getto, obóz przy ul.
Janowskiej (autoryz.)

Treść relacji – abstract

Brygada śmierci

Wkroczenie Niemców do Lwowa, pogromy dokonywane przez Ukraińców (autor i jego ojciec byli przetrzymywani przez ukraińską milicję, zostali ciężko pobici). Powołanie Judenratu, system pracy przymusowej, utworzenie getta. Od marca 1942 r. autor przebywał w obozie przy ul. Janowskiej. Warunki życia w obozie, mordowanie więźniów, praca na placówkach poza obozem.

Osoby wspomniane w relacji

Zachowany pamiętnik stanowi początek większej całości. Autor w czerwcu 1942 r. zbiegł z obozu, próbował ukryć się na Wołyniu, po powrocie do Lwowa przebywał w getcie, po likwidacji getta w czerwcu 1943 r. został skierowany do tzw. jednostki 1005, zacierającej ślady ludobójstwa. W listopadzie 1943 r. zbiegł i ukrywał się do wyzwolenia. Fragment pamiętnika dotyczący pobytu w jednostce 1005

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-92, format: 290 x 210 mm, jęz. polski. Załączone zdjęcie autora.

 rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Sortow

26

Nr 302/27

Obejmuje lata od

Autor **Samuel Puterman**

1940 – 1942

ur. 1915-1955

Spisano: 1945

Tekst prot.

[Warszawa]

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

Warszawa - getto

Treść relacji – abstract

bez tytułu

Pamiętnik zawiera informacje o różnych aspektach życia w getcie warszawskim: wewnętrzne więzienie w getcie, przymusowa dezynfekcja, działalność agentów gestapo (tzw. trzynastki) oraz przedsiębiorców Kona i Hellera, przesiedlenia ludności z prowincji, działalność komitetów domowych, rozwarstwienie społeczne ludności getta, szmugiel żywności, konfiskata futer, zmniejszanie granic getta, wystawy sztuki, przesiedlenie Cyganów do getta. Fragmenty o charakterze informacyjnym przeplatają się ze zbeletryzowaną narracją, poświęconą przeżyciom Juliana Traube (alter ego autora).
Obszerny opis likwidacji getta z punktu widzenia funkcjonariusza Żydowskiej Służby Porządkowej, m. in. starania funkcjonariuszy o uchronienie ich rodzin przed wywózka sylwetki gestapowców, opowieść uciekiniera z

Sortow

27

Osoby wspomniane w relacji

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-29, 31-257, format: 290 x 210 mm, jęz. polski

Publikacja: Pamiętniki z getta warszawskiego. Warszawa 1993, s. 31-35, 47-48, 56-59, 93-94.

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Nr 302/28

Obejmuje lata od

Autor Jozef Pajkus

1940 – 1941

ur. ur. 1901

Spisano: [1941]

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

Tomaszów Mazowiecki

Warszawa - getto

Treść relacji – abstract

bez tytułu

Część I. Okoliczności utworzenia getta w Warszawie.

Część II. Warunki życia w getcie w Tomaszowie

Mazowieckim, wysiedlenie Żydów pochodzących spoza miasta, handel między Polakami a Żydami.

Część III. Odpis niemieckiego protokołu, stwierdzającego, że autor bezprawnie opuścił warszawskie getto i został umieszczony w gettowym więzieniu przy ul. Gęsiej.

Autor był z zawodu szklarzem.

Osoby wspomniane w relacji

Sortow

28

Opis archiwalny

Oryginał, rękopis, s. 1-5, format: 360 x 111 mm, jęz. jidysz i niemiecki

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Autor **Perec Goldstein**1939 – 1943

ur. ur. 1896. Korzec

Spisano: [1943]

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

 (autoryz.)

Hoszcza

Treść relacji – abstract

bez tytułu

Okupacja niemiecka w Hoszczy, sylwetki członków Judenratu. Masowa egzekucja w maju 1942 r. (autor stracił żonę i dwie córki, sam ukrył się na wsi, po pewnym czasie wrócił do Hoszczy). Ponowna ucieczka na wieś w przeddzień akcji likwidacyjnej we wrześniu 1942 roku. Autor ukrywał się u polskiej rodziny nazwiskiem Kafar, która przechowywała także trzy dalsze osoby pochodzenia żydowskiego. Do pamiętnika dołączono wiersze autora (m. in. poemat "Der Tuml" [Tumult]) oraz spisy Żydów zamordowanych w masowych egzekucjach w Hoszczy i innych miejscowościach.

Autor był kupcem w Hoszczy, pamiętnik spisywał w kryjówe. Pod koniec okupacji rodzina Kafarów zagrożona przez ukraińskich nacjonalistów musiała opuścić rodzinne

Osoby wspomniane w relacji

Opis archiwalny

Oryginał, rękopis, s. 1-13, format: 210 x 140 mm; maszynopis, s. 1-285, format: 290 x 210 mm; jęz. jidysz

 rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Sortow

29

Nr 302/30

Obejmuje lata od

Autor **Stanisław Żemiński [właściwie Zemis]**

1942

ur.

Spisano: 27 X-16 XI 1942

Tekst prot.

Łuków

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

Łuków

Treść relacji – abstract

bez tytułu

Opis likwidacji getta w Łukowie. Akcja likwidacyjna 5 X 1942 r., zmniejszenie obszaru getta, kolejne akcje 26 X i 7 XI 1942 r., obławy w okolicznych miejscowościach, udział miejscowej ludności w obławach.

Osoby wspomniane w relacji

Relacja nadesłana ze Szczecina przez Rachmila Landsberga. Autor był nauczycielem, a podczas wojny prawdopodobnie urzędnikiem "Spółem"

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-11, format: 290 x 210 mm, jęz. polski

Publikacja: S. Żemiński. Kartki dziennika nauczyciela w Łukowie z okresu okupacji

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Sortow

30

Nr 302/31

Obejmuje lata od

1942 – 1944

Autor NN

ur.

Spisano: Łódź

1942-1944

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

Łódź - getto

(autoryz.)

Treść relacji – abstract

bez tytułu

Pamiętnik w formie listu do syna (ur. 1940) zawiera opis warunków życia w getcie łódzkim. Mąż autorki pracował jako tapicer, później w kuchni mlecznej i w wydziale zdrowia. Rozwarstwienie społeczne w getcie, przesiedlenie Cyganów z Niemiec do Łodzi. Autorce udało się uchronić dziecko przed wywózką podczas tzw. szpery w 1942 r., uniknęła także wysiedlenia podczas likwidacji getta i doczekała wyzwolenia w grupie więźniów pozostawionych w celu porządkowania terenu getta.

Pamiętnik przekazany przez inż. Horwicza

Osoby wspomniane w relacji

Sortow

31

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-11, format: 290 x 210 mm, jęz. polski

Odpis: maszynopis, s. 1-8, format: 290 x 210 mm (3 egzemplarze)

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Autor **Oskar Strawczyński**1942 – 1943

ur. 1906-1966

s. Josefa i Małki

Spisano: 1943

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

 (autoryz.)

Treblinka - obóz

Treść relacji – abstract

Zichroines. Cen choduszem Treblinke 5 X 1942 - 2 VIII 1943. [Wspomnienia. Dziesięć miesięcy Treblinki 5 X 1942 - 2 VIII 1943]

Sortow

32

Osoby wspomniane w relacji

Opis pobytu autora w obozie zagłady w Treblince. Po przybyciu do obozu (5 listopada 1942 r.) autor spotkał znajomego, który załatwił mu pracę w obozie i w ten sposób uratował go od śmierci. Sylwetki esesmanów i więźniów funkcyjnych. Działalność artystyczna w obozie (więźniowie - muzycy, śpiewacy, kantorzy). Nazwiska lekarzy - więźniów Treblinki. Przygotowania do ucieczki. Ucieczka z obozu w kwietniu 1943 roku.

Autor był z zawodu blacharzem, przed wojną mieszkał w Łodzi. W Treblince stracił rodziców, żonę i dwoje dzieci. Pamiętnik spisał ukrywając się w bunkrze. W 1945 r. przekazał pamiętnik do Centralnej Żydowskiej Komisji

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-69, format: 290 x 210 mm, jęz. jidysz

Odpis: maszynopis (dublet)

 rkp mnp

stron formatu

J'zyk relacji

Autor **Abram Zalchender**1941 – 1945

ur. ur. 1914 Warszawa

Spisano: 1945

Tekst prot.

Gorzów Wielkopolski

Miejsca pobytu autora relacji

 (autoryz.)Warszawa - getto: Majdanek
Auschwitz, Buchenwald,
Sachsenhausen - obóz

Treść relacji – abstract

Fir jor koncentracjelager 1942-1945 [Cztery lata obozu
koncentracyjnego 1942-1945]

Życie w getcie warszawskim, budowa kryjówek. Autor przez osiem miesięcy (do lipca 1942 r.) przebywał w areszcie gettowym, później ukrywał się w bunkrze przy ul. Gęsiej, w kwietniu 1943 r. został wywieziony na Majdanek. Warunki życia w obozie. Transport do Auschwitz w sierpniu 1943 roku. Pobyt w Auschwitz, praca w różnych komandach. Pobyt w obozie pracy przy fabryce Siemens w Bobrku (od maja 1944 r. do stycznia 1945 r.). Ewakuacja do Buchenwaldu, stamtąd do Berlina (praca w fabryce Siemens w dzielnicy Siemensstadt) i do Sachsenhausen. Podczas kolejnej ewakuacji, w kwietniu 1945 r. autor zbiegł z transportu.

Autor był kuncem w Warszawie, synem rabina. Pamiętnik

Osoby wspomniane w relacji

Opis archiwalny

Oryginał, rękopis, s. 1-72, format: 330 x 160 mm, jęz. jidysz

Odpis: maszynopis, s. 1-80, format: 290 x 210 mm

 rkp mnp

stron formatu

J'zyk relacji

Sortow

33

Autor **Janina Bukraba**1943 – 1944

ur. ....

Spisano: [po 1944]

Tekst prot. ....

Miejsca pobytu autora relacji

 (autoryz.)

Wilno

Treść relacji – abstract

Za drutami getta

Zbeletryzowane sceny z życia Żydów w getcie wileńskim. Główny wątek dotyczy grupy Żydów-fachowców, skoszarowanych wraz z rodzinami przy ul. Subocz. Grupa 15 osób zbudowała kryjówkę w piwnicy, ukryli się tam w przeddzień likwidacji i doczekali wyzwolenia. Wątek ten jest przeplatany epizodami dotyczącymi innych osób (zbieranie kontrybucji na żądanie Niemców, romans Niemki z Żydem, udana ucieczka dziewczyny prowadzonej na rozstrzelanie na Ponary)

Autorka, Polka, była magistrem historii. Spisała opowiadanie według opowiadania Lejby Szarakana (ur. 1905 w Łodzi, jeden z bohaterów głównego wątku opowieści), z którym przez rok pracowała w kinie. Autorka przesyła tekst do ŻIH (brak daty)

Osoby wspomniane w relacji

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-11 i 14-53, format: 290 x 210 mm, jęz. polski; rękopis (list autorki), s. 1, format: 184 x 142 mm, jęz. polski

 rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Sortow

34

Autor **Dawid Fogelman**1942 – 1945

ur. ur. 1915 lub 28 X 1910

s. Moszka i Sury z d. Feldsztein

Spisano: X 1944-I 1945

Warszawa

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

 (autoryz.)Warszawa - getto, więzienie
(Gęsiówka, Pawiak), kryjówka

Treść relacji – abstract

bez tytułu

Autor przebywał w getcie warszawskim, stracił żonę i dziecko podczas akcji likwidacyjnej w 1942 r., po akcji pracował na kolei, przebywał na różnych placówkach pracy poza gettem. W marcu 1943 r. został wywieziony, uciekł z transportu i wrócił do Warszawy. Od sierpnia 1943 r. był przetrzymywany na Gęsiówce i na Pawiaku, wraz ze współwięźniami planował ucieczkę, ale w końcu nie znalazł się wśród uciekinierów. Wyzwolony przez AK w sierpniu 1944 r. wziął udział w powstaniu (bez broni, przy robotach pomocniczych), następnie ukrył się w piwnicy domu przy ul. Szczęśliwej 6 (z 3 innymi osobami). Tam dotrwali do wyzwolenia.

Autor był tokarzem, spisał swój pamiętnik w ukryciu, na szarym kartonie. W 1945 r. przekazał go Centralnej

Osoby wspomniane w relacji

Opis archiwalny

Oryginał, rękopis, k. 1-49, format: 233 x 255, jęz. polski

Odpis: maszynopis, s. 1-57, format: 290 x 210 mm, jęz. polski

 rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Sortow

35

Nr 302/36

Obejmuje lata od

Autor **Szmariahu Elman**

1942 – 1944

ur. ur. 1919. Pruzana

Spisano: 1942-1944

s. Beniamina i Cyrli z d. Kapitan

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

Prużana - getto

TreEç relacji – abstract

Di tog-buch fun a jidiszn partizaner [Dziennik żydowskiego partyzanta]

Sortow

Wysiedlenie Żydów z getta w Pruzanie w listopadzie 1942 roku. Autor z grupą kolegów uciekł z getta i przyłączył się do partyzantki radzieckiej. Działalność partyzantki w okolicach Wołkowyska, spotkanie z Armią Czerwoną 14 lipca 1944 roku.

36

Osoby wspomniane w relacji

Autor przed wojną mieszkał w Wilnie, po wojnie znalazł się w Szczecinie. Odpis pamiętnika (bez ostatniej części) znajduje się w zbiorze relacji pod sygnaturą 301/661.

Opis archiwalny

Oryginał: rękopis, s. 1-36, format: 200 x 145 mm, jęz. jidysz

Odpis: maszynopis, s. 1-36, format: 290 x 210 mm

rkp mnp

stron formatu

J'zyk relacji

Autor **Leib Zylberberg**1939 – 1945

ur. ur. 12 IX 1907 Klimontów

s. Chaskiela i Sury

Spisano: [po 1945]

Tekst prot.

[Łódź]

Miejsca pobytu autora relacji

 (autoryz.)

Klimontów, Sandomierz -

getto; Pionki - obóz

Treść relacji – abstract

bez tytułu

Okupacja niemiecka w Klimontowie. Grabieże, kontrybucje, powołanie Judenratu i straży porządkowej. Przesiedlenie do getta sandomierskiego w listopadzie 1942 roku.

Likwidacja getta w styczniu 1943 r., autor został wywieziony do obozu w Pionkach. Ucieczka autora i jego brata z obozu (sierpień 1943 r.). Do wyzwolenia ukrywali się u znajomego na wsi.

Autor był z zawodu krawcem, po wojnie przebywał w Łodzi. Jego wspomnienia spisała Klara Mirska.

Osoby wspomniane w relacji

Opis archiwalny

Oryginał: rękopis, s. 1-69, 80-89, format: 290 x 210 mm, jęz. jidysz

Odpis: maszynopis, s. 1-119, format: 290 x 210 mm

 rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Sortow

37

Autor **Jan Mawult (Stanisław Gombiński)**1939 – 1943

ur. ur. 1906 Włocławek

s. Bernarda i Doroty

Spisano: [1944]

[Warszawa]

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

 (autoryz.)

Warszawa - getto

Treść relacji – abstract

Część I. Ale głajch (ulice getta)

Utworzenie getta, sceny z codziennego życia getta (szmugiel żywności, głód, epidemia tyfusu, łapanki do obozów pracy). Wielka akcja likwidacyjna latem 1942 r. (opis Umschlagplatzu, organizacja szopów, pogłoski o obozach zagłady, selekcja mieszkańców getta w tzw. kotle). Życie w getcie szczątkowym, pojawienie się konspiracji (zamachy na kolaborantów), wysiedlenia w styczniu 1943 r., wybuch powstania.

Osoby wspomniane w relacji

Część II. Czyściec (władze getta)

Powołanie Żydowskiej Służby Porządkowej (ZSP), sylwetka jej komendanta Szeryńskiego i innych członków kierownictwa, organizacja ZSP, walka z epidemią. Działalność Judenratu. Los uchodźców w getcie warszawskim. Działalność agentury gestapo, tzw. Trzynastki. Działalność gospodarcza w getcie. Sylwetki

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-109 + 1-111, format: 290 x 210 mm, jęz. polski

Publikacja fragmentów: J. Mawult. Wszyscy równi. "Biuletyn ŻIH" nr 62, 1967, s. 101-111:

 rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Sortow

38

Autor NN

1943

ur.

Spisano: 19-27 IV 1943

Warszawa

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

 (autoryz.)

Warszawa - getto

Treść relacji – abstract

bez tytułu

Urywek pamiętnika, dotyczący powstania w getcie warszawskim. Autorka ukrywała się w podziemiach szopu. Opis nastrojów panujących w schronie.

Osoby wspomniane w relacji

Oryginał pamiętnika został odnaleziony na Majdanku. Stąd można wnioskować, że schron został wykryty, a autorka wywieziona do obozu koncentracyjnego. Brak informacji o tożsamości i losach autorki oraz o losach oryginału pamiętnika.

Sortow

39

Opis archiwalny

Fotokopia, s. 319-334, język polski

 rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Nr 302/41

Obejmuje lata od

_____
_____

Autor **brak**.....

ur. ....

Spisano: .....

Tekst prot. ....

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

Treść relacji – abstrakt

Zob. 301/996

Sortow

41

Osoby wspomniane w relacji

Opis archiwalny

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Nr 302/42

Obejmuje lata od

_____
_____

Autor **brak**.....

ur. ....

Spisano: .....

Tekst prot. ....

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

Treść relacji – abstract

Zob. 301/997

Sortow

42

Osoby wspomniane w relacji

Opis archiwalny

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Nr 302/43

Obejmuje lata od

Autor **Ber Ryczywół**

1941 – 1945

ur. ur. 1883

Spisano: 1945

Tekst prot.

[Warszawa]

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

Warszawa - getto; Mińsk Mazowiecki, Żelechów

Treść relacji – abstract

Majne iberlebungen [Moje przeżycia]

Życie w getcie warszawskim (żona autora zmarła z głodu).
W maju 1941 r. autor opuścił getto, do końca okupacji
wędrował po wschodnim Mazowszu (przeważnie jako
żebrak), przebywał m. in. w Mińsku Mazowieckim i
Żelechowie.

Autor był kupcem w Warszawie (handlował śledziami).
Jego opowieść została spisana przez Blimę Wasser.

Osoby wspomniane w relacji

Sortow

43

Opis archiwalny

Oryginał: rękopis, s. 1-47, format: 290 x 210 mm, jęz. jidysz

Odpis: maszynopis, s. 1-49, format: 290 x 210 mm (3 egzemplarze)

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Autor **Dawid Kahane**1941 – 1944

ur. 15.III.1903.Grzymałów - 1998

Spisano: [po 1944]

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

 (autoryz.)Lwów - getto, tzw. aryjska
strona

Treść relacji – abstract

Ojf der frajhajt [Na wolności]

Losy Żydów we Lwowie podczas okupacji niemieckiej. Pogromy dokonywane przez Ukraińców, kontrybucje, przesiedlenie do getta, wywózki do obozu zagłady w Bełżcu. Działalność Judenratu (autor był członkiem Judenratu). Rozmowa autora z greckokatolickim arcybiskupem Andrzejem Szeptyckim (14 sierpnia 1942 r.). Żona i córka autora otrzymały schronienie w klasztorze, a on sam do wyzwolenia ukrywał się w rezydencji arcybiskupa.

Autor był rabinem, po wojnie do 1949 pełnił funkcję naczelnego rabina Wojska Polskiego, następnie wyjechał do Izraela.

Osoby wspomniane w relacji

Sortow

44

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-127, format: 290 x 210 mm, jęz. jidysz
Odpis: maszynopis (dublet)

 rkp mnp

stron formatu

J'zyk relacji

Autor **Ryszard Baum (pseud.)**1942 —

ur. ....

Spisano: [1945-1946]

[Bytom]

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

 (autoryz.)

Biała (pow. Tarnopol) .....

Treść relacji — abstract

Die Aktion rollt .....

Il część powieści. Opis akcji likwidacyjnej w miasteczku Biała jesienią 1942 roku. Dalsze rozdziały opisują na zmianę losy doktora Fryderyka Bauma i jego syna Ryszarda. Fryderyk zostaje wywieziony do obozu przy ul. Janowskiej we Lwowie, tam zaraza się tyfusem i ginie rozstrzelany. Ryszard ukrywa się w schronie, po akcji musi grzebać zabitych, zajmuje się handlem aby zebrać pieniądze na wykupienie ojca. Dowiedziawszy się że ojciec nie żyje, Ryszard pali pieniądze w piecu.

Osoby wspomniane w relacji

Pamiętnik przekazany został do Centralnej Żydowskiej Komisji Historycznej w 1946 r. przez M. Rozenblata z Bytomia. Prawdopodobnie był to Michel Rozenblat, ur. 15 I. 1903 w Borszczowie, s. Lazara i Klary z d. Korzec, farmaceuta. Nie wiemy, czy był on autorem tekstu.

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-121, format: 290 x 210 mm, jęz. polski

 rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Sortow

45

Autor **Icchok Wolgelernter** .....1939 – 1943

ur. ur. Kazimierza Wielka .....

s. Jeszaj i Hendli Rywki .....

Spisano: [1943] .....

Tekst prot.

[Szyszczycze] .....

Miejsca pobytu autora relacji

 (autoryz.)

Działoszyce - getto; .....

Szyszczycze .....

Treść relacji – abstract

Michael omed we makriw neszamot hacdekim ufnej hakujja
[Anioł Michał poświęca dusze dobroczyńców Bogu] .....Wspomnienia o rabinie Meirze Jechielu Halstocku z
Ostrowca Świętokrzyskiego, nauczycielu autora. Losy
wojenne autora. Przebieg likwidacji getta w Działoszycach
we wrześniu 1942 roku. Pobyt autora i jego rodziny w
kryjówkach na wsi (autor ukrywał się z braćmi, jego rodzice
zostali wykryci i zamordowani, o losach żony i dziecka nie
miał informacji). Rozważania filozoficzne. Poezje
poświęcone rodzinie autora. ....Autor po ukończeniu szkoły rabinackiej mieszkał od 1936 r.
u rodziny żony w Działoszycach. Pamiętnik spisywał
ukrywając się na wsi koło Działoszyce, zakończył go we
wrześniu 1943 r., nie wiemy, w jakich okolicznościach
zginął. Oryginał pamiętnika został przekazany do Lublina

Osoby wspomniane w relacji

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-28, 1-28, format: 290 x 210 mm, jęz. jidysz, hebrajski .....

Publikacja: Życie i zagłada Żydów polskich 1939-1945. Warszawa 2003, s. 30-35 (fragment)

 rkp mnp

stron formatu

J'zyk relacji

Sortow

46

Autor **Izaak Aron**1942

ur. ur. 1914 Miory

s. Mojżesza i Cyrla

Spisano: 1942

[Aleksandrowo?]

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

 (autoryz.)

Miory

Treść relacji – abstract

Majne klajne cwue [Moje małe przyrzeczenie]

Dziennik prowadzony przez autora od czerwca 1942 r. (kiedy uratował się podczas masowej egzekucji, w której zginęła większość Żydów z Mior) do września 1942 roku. Pozostali przy życiu Żydzi ukrywali się w okolicznych wsiach. Autor wstąpił do partyzantki radzieckiej.

Osoby wspomniane w relacji

Autor ukrywał się we wsi Aleksandrowo lub Aleksandryna. Do dziennika dołączył list w jęz. polskim do pana B., z prośbą o przechowanie. Po wojnie autor przebywał w Łodzi, w 1946 r. przekazał pamiętnik do Centralnej Żydowskiej Komisji Historycznej.

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-46, format: 290 x 210 mm, jęz. jidysz

Publikacja: Życie i zagłada Żydów polskich 1939-1945. Warszawa 2003, s. 508-520 (fragment)

 rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Sortow

47

Nr 302/48

Obejmuje lata od

Autor **Karol Rotgeber**

1939 – 1943

ur. ur. 1887

Spisano: 2.IV-12.VI.1943

Tekst prot.

Warszawa

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

Warszawa - getto, tzw.
aryjska strona

Treść relacji – abstract

bez tytułu

Osoby wspomniane w relacji

Autor rozpoczyna pamiętnik od wspomnień z okresu I wojny światowej (ewakuacja na Syberię i powrót przez Amerykę do kraju po rewolucji). Następnie opisuje losy Żydów Warszawy podczas wojny, przeplatając wspomnienia rozważaniami historycznymi. Obleżenie Warszawy w 1939 roku. Antyżydowskie rozporządzenia władz okupacyjnych, przesiedlenia Żydów z prowincji do Warszawy, działalność Żydowskiej Służby Porządkowej i agentów gestapo, warunki życia w getcie. Wielka akcja likwidacyjna w 1942 r., opis Umschlagplatzu, organizacja szopów. Autor z żoną przetrwał w szopie szczotkarskim, jego syn został wywieziony. Selekcje pracowników szopu, opowieści uciekinierów z Treblinki, wysiedlenie w styczniu 1943 roku. Autor opuścił getto i ukrywał się z żoną na aryjskiej stronie

Sortow

48

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-215, format: 290 x 210 mm, język polski.
Odpis: maszynopis (dublet)

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Nr 302/49

Obejmuje lata od

Autor Henryk Rudnicki

1942 – 1943

ur. ur. 1899?

Spisano: VII 1943-XII 1944

Tekst prot.

Warszawa

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

Warszawa - getto, tzw.
aryjska strona

Treść relacji – abstract

Historia martyrologii i wykończenia getta warszawskiego
anno domini 1942

Opis akcji deportacyjnej latem 1942 r., organizacja tzw.
szopów, udział Żydowskiej Służby Porządkowej w
przeprowadzaniu wysiedleń.

Osoby wspomniane w relacji

Losy autora: 16 VIII 1942 r. znalazł się z żoną na
Umschlagplatzu, udało mu się wydostać, natomiast jego
żona została wywieziona do obozu zagłady. Opis obozu
zagłady w Treblince.

Selekcja mieszkańców getta w tzw. kotle w wrześniu 1942
roku. Warunki życia w getcie szczątkowym. Powstanie w
getcie warszawskim. Obraz powstania w polskiej prasie
konspiracyjnej i opinii Polaków o powstaniu. Ujawnienie
mordu katyńskiego (autor uważa Katyń za niemiecką
prowokację). Położenie Żydów ukrywających się po tzw.
aryjskiej stronie. Afera Hotelu Polskiego. Refleksje nad

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-33 i 35-112, format: 290 x 210 mm, jęz. polski
Odpis: dublet niekompletny, maszynopis, s. 1-25

Sortow

49

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Autor **Małgorzata Bolchower**1939 – 1945

ur. ur. 18 X 1918 Opawa

c. Ferdynanda i Stefanii

Spisano: 1943-1946

Swidowa, Czortków, Katowice,
Cieszyn

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

Cieszyn; Czortków, Horynka;
Czortków - getto; Świdowa -
kryjówka; Czortków,
Katowice, Cieszyn (autoryz.)

Treść relacji – abstract

bez tytułu

Autorka do 1939 r. mieszkała w Cieszynie, po wybuchu wojny uciekła z mężem do jego rodziny do Czortkowa. Okres władzy radzieckiej spędzili we wsi Horynka na Wołyniu. Po wkroczeniu Niemców wrócili do Czortkowa. Mąż autorki został rozstrzelany w masowej egzekucji 16 X 1941 roku. Ona sama wraz z córeczką przebywała w getcie, a następnie w obozie pracy (pracowała w drukarni). Podczas likwidacji obozu (25 VII 1943 r.) ukryła się, po czym udzieliła jej schronienia mieszkanka pobliskiej wsi Świdowa. Córeczkę już w listopadzie 1942 r. autorka powierzyła polskiej rodzinie. W bunkrze ukrywały się 3 osoby. Część pamiętnika poświęcona okresowi ukrywania się zawiera m. in. liczne informacje o sytuacji na frontach oraz satyryczne wierszyki o życiu codziennym w kryjówce

Osoby wspomniane w relacji

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-266, format: 290 x 210 mm, jęz. niemiecki

 rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Sortow

50

Autor **Henryk Kopilewicz**1937 – 1945

ur. ur. 20 V 1924 Borysław

Spisano: [1945]

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

Lwów; Borysław - getto;

Płaszów, Mauthausen, Linz -
obóz (autoryz.)

Treść relacji – abstract

bez tytułu

Nauka w gimnazjum, antysemityczne nastawienie części kolegów. Kampania wrześniowa. Wkroczenie Niemców do Lwowa. Autor wraz z rodziną przeniósł się do Borysławia, postanowili przyjąć chrzest. Akcja likwidacyjna, pomoc udzielona autorowi przez księdza (matka i brat autora zostali wywiezieni do Bełżca). Kolejne akcje, autor po likwidacji getta był przetrzymywany w prowizorycznym obozie pracy, na początku 1944 r. zbiegł do lasu wraz z wieloma innymi Żydami. Ujęty, został wywieziony do Płaszowa, a potem do Mauthausen. Praca w kamieniołomach w Mauthausen. Transport do Linzu, praca w fabryce. Wskutek pobicia przez esesmana autor miał uszkodzoną rękę i przebywał na tzw. rewirze. Wyzwolenie i powrót przez Węgry do kraju.

Osoby wspomniane w relacji

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-55, format: 290 x 210 mm, jęz. polski

Odpis: maszynopis, dublet (2 egz.)

 rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Sortow

51

Autor **Sara Nejer z d. Kulisz**1941 – 1944

ur. ur. 1914 Ostrożec

Spisano: [po 1944]

Łódź

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

Ostrożec, Peremiłówka

 (autoryz.)

Treść relacji – abstract

Azoj hot es ojsgezen in Ostrożec [Tak to wyglądało w Ostrożcu]

Autorka mieszkała z mężem i trojgiem dzieci we wsi Peremiłówka, zajmowali się rolnictwem. Po wkroczeniu Niemców przenieśli się do Ostrożca. Mąż autorki został rozstrzelany jesienią 1941 r., jej najmłodsze dziecko zabił Niemiec w kwietniu 1942 roku. Autorka pracowała na folwarku, podczas akcji likwidacyjnej zbiegła, ukrywała się w lesie wraz z grupą Żydów. W lutym 1943 r. kryjówkę odnaleźli ukraińscy bojówkarze, zabrali dzieci do wsi i tam je zamordowali. Autorka znalazła schronienie u życzliwej Ukrainki i u niej doczekała wyzwolenia.

Autorka po wojnie przebywała w Łodzi. Odpis jej pamiętnika stanowi wersję opracowaną przez Salomona Kestika

Osoby wspomniane w relacji

Opis archiwalny

Oryginał: rękopis, s. 1-26, format: 290 x 210 mm, jęz. jidysz

Odpis: maszynopis, s. 1-29, format: 290 x 210 mm

 rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Sortow

52

Autor **Celina Grunszpan z d. Kurcbard**1940 – 1944

ur. ur. 1916

Spisano: [po 1945]

[Łódź]

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

Sandomierz; Mokoszyn -
obóz; Warszawa i okolice (autoryz.)

Treść relacji – abstract

bez tytułu

Ciąg dalszy pamiętnika nr 302/54. Autorka po przedostaniu się na tereny zajęte przez ZSRR poślubiła inż. Henryka Grunszpana i powróciła wraz z nim do Sandomierza. Opis warunków życia w Sandomierzu pod okupacją (morderstwa, łapanie do obozów pracy). Autorka pracowała w Żydowskiej Samopomocy Społecznej, następnie wraz z mężem została przeniesiona do obozu pracy w Mokoszynie. Warunki życia w obozie znośne, mąż autorki był kierownikiem robót. Rodzice autorki zostali wywiezieni podczas akcji likwidacyjnej. Ostateczna likwidacja getta sandomierskiego 23.IV.1943 r. autorka wraz z mężem uciekła do Warszawy, ukrywała się na tzw. aryjskich papierach w Wesołej i podwarszawskich folwarkach (jako Janina Skoczowska). Podczas powstania warszawskiego przebywała na Żoliborzu, jej mąż poległ jako oficer.

Osoby wspomniane w relacji

Opis archiwalny

Oryginał, rękopis, 5 zeszytów (s. 1-27, 1-68, 1-28, 1-114, 1-29), format: 210 x 140 mm, jęz. polski

Odbis: maszynopis, s. 1-52, 54-55, 63-73, 78-100, 102, format: 290 x 210 mm

 rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Sortow

53

Nr 302/54

Obejmuje lata od

Autor **Celina Grunszpan z d. Kurcbard**

1939

ur. ur. 1916

Spisano: [po 1945]

Łódź

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

Sandomierz

Treść relacji – abstract

bez tytułu

Opis wydarzeń w Sandomierzu we wrześniu 1939 roku. Losy Żydów sandomierskich wypędzonych pieszo z Sandomierza wraz z polskimi jeńcami do obozu w Zachcinie k. Opatowa. Początek okupacji, utworzenie Judenratu, przybycie do Sandomierza wysiedleńców z zachodniej Polski. Autorka przedostała się przez zieloną granicę na tereny zajęte przez ZSRR.

Osoby wspomniane w relacji

Sortow

54

Opis archiwalny

Oryginał, rękopis, s. 1-33, księga oprawna, jęz. polski

Odpis, maszynopis, s. 1-25, format: 290 x 210 mm, jęz. polski (2 egzemplarze)

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Autor **Calek Perechodnik**1939 – 1943

ur. 8 IX 1916 Warszawa - X 1944 Warszawa

s. Uszera i Sary z d. Góralskiej

Spisano: 1943

Tekst prot.

Warszawa

Miejsca pobytu autora relacji

 (autoryz.)Otwock - getto; Warszawa -
tzw. aryjska strona

Treść relacji – abstract

bez tytułu

Pamiętnik mieszkańca Otwocka, funkcjonariusza Żydowskiej Służby Porządkowej. Warunki życia w getcie otwockim, akcja likwidacyjna. Podczas akcji likwidacyjnej autor doradził żonie, by opuściła wraz z córeczką kryjówkę (zginęły w Treblince). Obóz pracy w Piekietku k. Legionowa. Ucieczka i pobyt w ukryciu po tzw. aryjskiej stronie.

Osoby wspomniane w relacji

Autor był właścicielem kina w Otwocku. Pamiętnik spisał ukrywając się w Warszawie, jesienią 1943 r. przekazał go Władysławowi Błazewskiemu. Dalsza część pamiętnika zaginęła podczas powstania warszawskiego. C. Perechodnik wziął udział w powstaniu, po jego upadku ukrywał się w ruinach Warszawy, ale został wykryty i zamordowany przez Niemców. Po wojnie Błazewski oddał

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-84, 1-129, 1-115 (bez s. 9, 19-21, 55-57 i 103-106), 1-27, format: 290 x 210 mm, jęz. polski

Odbis: maszynopis, s. 1-80, 1-132, 1-117, 1-19, format: 290 x 210 mm

 rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Sortow

55

Autor **Irena Szajowicz**1941 – 1944

ur. ur. 1908

Spisano: [po 1944]

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

Lwów - getto, obóz przy ul.
Janowskiej (autoryz.)

Treść relacji – abstract

bez tytułu

Osoby wspomniane w relacji

Dzieje obozu koncentracyjnego przy ul. Janowskiej we Lwowie. Utworzenie obozu 1 X 1941 na terenie fabryki DAW. Sylwetki esesmanów, warunki życia w obozie (głód, epidemia tyfusu, znęcanie się nad więźniami). Pomoc udzielana więźniom przez rodziny i Judenrat. Transporty z prowincji, rozbudowa obozu, egzekucje więźniów na Piaskach (od maja 1942 r.). Funkcjonowanie straży porządkowej, sylwetki żydowskich więźniów-prominentów. Wywózki do obozu zagłady w sierpniu 1942 roku. Warunki pracy w poszczególnych brygadach roboczych. Kontakty więźniów z konspiracją. Rozbudowa obozu dla kobiet. Likwidacja getta w czerwcu 1943 r., selekcje i masowe egzekucje więźniów. Likwidacja obozu w listopadzie 1943 r. (mała grupa więźniów pozostała w obozie do końca okupacji)

Sortow

56

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-124, format: 290 x 210 mm, jęz. polski

Odpis: maszynopis (dublet)

 rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Nr 302/57

Obejmuje lata od

Autor **Estera Gesundheit**

1944 – 1945

ur.

Spisano: [1945]

Tekst prot.

Łódź

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

Łódź - getto: Auschwitz
Bergen-Belsen, Elsnig -
obozy

Treść relacji – abstract

Jak przeżyłam okupację niemiecką

Wspomnienie o pobycie w obozach koncentracyjnych po
wysiedleniu z getta łódzkiego. Siostra autorki zginęła
podczas bombardowania transportu więźniów.

Sortow

57

Osoby wspomniane w relacji

Praca konkursowa

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-4, format: 290 x 210 mm, jęz. polski
Odpis: maszynopis (dublet)

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Autor Alfred Monaster

1941

ur.

Spisano: 1946

Kraków

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

Lwów

Treść relacji – abstract

W szponach hitleryzmu

Zbeletryzowany opis pogromu po wkroczeniu Niemców do Lwowa w czerwcu 1941 roku. Przeżycia rodziny Meerów z ul. Sykstuskiej.

Sortow

58

Osoby wspomniane w relacji

Fragment zamierzonej większej całości

Opis archiwalny

Oryginał: rękopis, s. 1-23, format: 150 x 210 mm (zeszyt), jęz. polski

Odpis: maszynopis, s. 1-25, format: 290 x 210 mm (2 egzemplarze)

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Autor **Marian Krawczyk**1939 – 1945

ur. ....

Spisano: | 1946

Tekst prot.

Kraków

Miejsca pobytu autora relacji

Kraków; Płaszów - obóz

 (autoryz.)

Treść relacji – abstract

Jak przeżyłem okupację

Przeżycia autora podczas okupacji. Ucieczka w okolice Janowa Lubelskiego we wrześniu 1939 r. i powrót do Krakowa. Autor pracował jako robotnik drogowy, od 1941 r. we własnym zawodzie (jako zecer). Krótka informacja o losach Żydów krakowskich (przepisy antyżydowskie, utworzenie getta, wywózki do obozów zagłady). Obława na ulicach Krakowa 6 VIII 1944 r. (autor był przetrzymywany przez kilka tygodni w obozie koncentracyjnym w Płaszowie). Wyzwolenie Krakowa.

Praca konkursowa. Autor był Polakiem, do 1939 r. pracował w drukarni żydowskiej gazety "Nowy Dziennik".

Osoby wspomniane w relacji

Opis archiwalny

Oryginał: rękopis, s. 1-96, format: 175 x 195 mm, jęz. polski

Odpis: maszynopis, s. 1-46, format: 290 x 210 mm (2 egzemplarze)

 rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Sortow

59

Autor **Fela Szechter**1942 – 1945

ur. ur. 1927

Spisano: 1945

Kraków

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

 (autoryz.)

Nowe Brzesko,
 Wawrzeńczyce: Kraków -
 getto: Płaszów, Skarżysko-
 Kamienna, Lipsk - obozy

Treść relacji – abstrakt

Ucieczka przed śmiercią

Autorka podczas okupacji mieszkała z rodzicami w Nowym Brzesku, w przeddzień akcji likwidacyjnej (9 listopada 1942 r.) uciekła, tułała się po okolicy, następnie statkiem popłynęła do Krakowa i przedostała się do getta. Swoje dalsze losy autorka opisała w sposób skrótowy (pobyt w obozach w Płaszowie, Skarżysku-Kamiennej i Lipsku)

Autorka prawdopodobnie tożsama z Felą Schachter, ur. 1927, zarejestrowaną po wojnie w Komitecie Żydowskim w Krakowie.

Osoby wspomniane w relacji

Sortow

60

Opis archiwalny

Oryginał, rękopis, s. 1-21, format: 290 x 210 mm, jęz. polski

Publikacja: Felicia Schechter. Ucieczka przed śmiercią. "Biuletyn ŻIH" nr 3 (55). 1965. s. 93

 rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Nr 302/61

Obejmuje lata od

Autor Uri Lichter

1941 – 1943

ur.

Spisano: VI.1944

Tekst prot.

Dniepropietrowsk

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

Lwów - getto:

Dniepropietrowsk

Treść relacji – abstract

Moje wspomnienia

Losy Żydów we Lwowie pod okupacją niemiecką. Ucieczka autora do Tarnopola w czerwcu 1941 r. i powrót do Lwowa, zabójstwa uchodźców żydowskich na prowincji i pogromy we Lwowie. Autor pracował jako robotnik budowlany. Kolejne akcje likwidacyjne, wywózki do Bełżca (autor uciekł z ciężarówki wiozącej go na dworzec), egzekucje na Piaskach. Próby ukrywania się w schronach podczas akcji likwidacyjnej w sierpniu 1942 roku. W czerwcu 1943 r. autor otrzymał tzw. aryjskie papiery i wyjechał do Dniepropietrowska (wrócił na krótko do Lwowa w maju 1943 r. aby wydostać z getta ojca i braci).

Osoby wspomniane w relacji

Sortow

61

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-33, format: 290 x 210 mm, jęz. polski

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Nr 302/62

Obejmuje lata od

Autor **Abraham Lichter (Piotr Simiński)**

1943 – 1944

ur. ur. 1928

Spisano: [1945]

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

Lwów - getto:

Dniepropietrowsk.

Dołgincewo, Nowy Bug.

Treść relacji – abstract

Moje wspomnienia (w skrócie)

Wyjazd ze Lwowa do Dniepropietrowska na tzw. aryjskich papierach. Obławy na Żydów w Dniepropietrowsku. Praca w niemieckiej firmie budowlanej w Dołgincewie. Wywózka na roboty do Niemiec i ucieczka z transportu. Autor doczekał wyzwolenia w miejscowości Nowy Bug.

Osoby wspomniane w relacji

Autor jest młodszym bratem Uri Lichtera (zob. 302/61), rozpoczął pamiętnik w miejscu, w którym kończy się pamiętnik brata. Po wojnie zarejestrował się w Komitecie żydowskim w Katowicach.

Opis archiwalny

Oryginał: rękopis, s. 1-32, format: 210 x 140 mm (zeszyt), jęz. polski

Odpis: maszynopis, s. 1-12, format: 290 x 210 mm

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Sortow

62

Autor NN

1942 – 1943

ur.

Spisano: [1945 lub 1946]

Tekst prot.

Zakopane

Miejsca pobytu autora relacji

 (autoryz.)

Lwów - getto

Treść relacji – abstract

Polowanie na "Homo sapiens"

Autorka opisuje warunki życia i nastroje w getcie lwowskim. Akcje likwidacyjne: sierpień 1942 r., listopad 1942 r., styczeń 1943 roku. Epidemia tyfusu.

Sortow

63

Osoby wspomniane w relacji

Praca konkursowa. Autorka podpisała się inicjałami R. H. i godłem "Sapiens".

Opis archiwalny

Oryginał rękopis, s. 1-19, format różny, jęz. polski

Odpis: maszynopis, s. 1-20, format: 290 x 210 mm; maszynopis, s. 1-18, format: 290 x 210 mm.

 rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Nr 302/64

Obejmuje lata od

Autor Stanisław Gajkowski

1941 – 1944

ur. ur. 17 XII 1880

Spisano: 9. II. 1946

Kraków

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

Stanisławów

Treść relacji – abstract

bez tytułu

We wstępie autor wspomina doktora Oberhardta, z którym przebywał w więzieniu, oraz skrótowo opisuje losy Żydów stanisławowskich podczas okupacji niemieckiej (masowa egzekucja 12 października 1941 r., utworzenie getta, miejsce kaźni w tzw. czerwonym młynie).

W głównej części pamiętnika autor opisuje swój pobyt w więzieniu gestapo w Stanisławowie (od sierpnia do grudnia 1941 r.)

Autor był emerytowanym kierownikiem szkoły w Stanisławowie.

Osoby wspomniane w relacji

Sortow

64

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-5, 1-21, format: 290 x 210 mm, jęz. polski

Publikacja: Życie i zagłada Żydów polskich 1939-1945. Warszawa 2003, s. 343-345 (fragment)

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Autor **Anna Karanter**1943 – 1944

ur. ur. 18. VI. 1913. Piaseczna k. Stryja

c. Izaka i Perli z d. Majblum

Spisano: 20. II. 1946

Kraków

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

 (autoryz.)

Opary - obóz: Lwów

Treść relacji – abstract

Ostatnia droga

Opis akcji likwidacyjnej obozu pracy przy firmie Karpatenobel w Oparach k. Drohobycza. Autorka i jej brat byli prowadzeni na stracenie wraz z innymi więźniami, ona została wyreklamowana przez kierownictwo firmy, brata rozstrzelano. Podczas kolejnej akcji autorka uciekła, wyzwolenia doczekała na tzw. aryjskich papierach we Lwowie.

Autorka pozostawiła 3 relacje o swoich okupacyjnych przeżyciach (301/1696, 301/1793 i 301/4628).

Osoby wspomniane w relacji

Opis archiwalny

Oryginał rękopis, s. 1-10, format: 290 x 210 mm, jęz. polski

Odpis: maszynopis, s. 1-15, format: 290 x 210 mm (2 egzemplarze)

 rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Sortow

65

Autor **Maria Steczko**1941 – 1945

ur. ....

Spisano: 25.11.1946

Kraków

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

 (autoryz.)

Kraków: okolice Proszowic;

Warszawa

Treść relacji – abstract

Jak przeżyłam okupację

Autorka z mężem i synkiem opuściła Kraków w 1941 roku. W 1942 r. uzyskali tzw. aryjskie papiery i zamieszkali na wsi k. Proszowic. Wiadomości o śmierci członków rodziny, obawa przed donosami. We wrześniu 1943 r. wskutek donosu musieli uciekać, zamieszkali w Warszawie w domu dla uchodźców. Mąż autorki został zabrany przez Niemców podczas powstania warszawskiego i najprawdopodobniej zginął.

Praca konkursowa. Autorka podaje nazwisko przybrane podczas okupacji.

Osoby wspomniane w relacji

Opis archiwalny

Oryginał: rękopis, s. 1-40 (zeszyt), format: 145 x 210 mm, jęz. polski

Odpis: maszynopis, s. 1-23, format: 290 x 210 mm (2 egzemplarze)

 rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Sortow

66

Autor **Rachela Spira**1944 – 1945

ur. ur. 16 XI 1918 Kraków

Spisano: 28 II 1946

Kraków

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

Bergen-Belsen, Torgau -
obóz: Brandenburg (autoryz.)

Treść relacji – abstract

Obóz w Torgau (Saksonia)

Opis przeżyć autorki w ostatnich miesiącach wojny. Pobyt w obozie w Torgau, praca przy produkcji materiałów wybuchowych. Ewakuacja obozu w kwietniu 1944 r., ucieczka z wagonu podczas bombardowania. Wygodzone więźniarki zostały schwytane, jednakże autorce udało się uciec ponownie i doczekała wyzwolenia w Brandenburgu.

Osoby wspomniane w relacji

Autorka przebywała podczas okupacji w getcie krakowskim, następnie w obozach w Płaszowie, Pionkach, Auschwitz i Bommlitz. Pozostawiła relację (301/4568) dotyczącą obozu w Płaszowie.

Sortow

67

Opis archiwalny

Oryginał: rękopis, s. 1-10, format: 290 x 210 mm, jęz. polski

Odpis: maszynopis, s. 1-12, format: 290 x 210 mm (2 egzemplarze)

 rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Nr 302/68

Obejmuje lata od

Autor **Boruch Mordka Elbinger**

1940 – 1945

ur. ur. 25 I 1900 Nowe Brzesko

Spisano: 1946

Tekst prot.

Kraków

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

Nowe Brzesko
Stregoborzyce

Treść relacji – abstract

Opis i moje przejścia w miasteczku Brzesk Nowy od czasu dostania się pod okupację niemiecką

Napad bandytów na mieszkanie autora w 1940 roku. Wysiedlenie Żydów z Nowego Brzeska 10 listopada 1942 roku. Autor ukrywał się z żoną i dwojgiem dzieci w Stregoborzycach (najmłodsza córka zginęła). Skargi na chciwość gospodarzy. Żona autora została zamordowana w grudniu 1944 r. przez niezidentyfikowaną polską bojówkę.

Praca konkursowa. Rękopis odebrany przez Laureę Eichhorn 2.III.1946. Córka autora, Pola Elbinger, pozostawiła relację (301/4223)

Osoby wspomniane w relacji

Sortow

68

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-17, format: 290 x 210 mm, jęz. polski
Odpis: maszynopis (dublet)

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Autor **Leon Połaniecki**1939 – 1945

ur. ....

Spisano: 20 II 1946

Tekst prot. ....

Miejsca pobytu autora relacji

 (autoryz.)

Hermanowa: Rzeszów, ...
 Tarnów - więzienie; .....
 Auschwitz, Sachsenhausen - .....
 obozy

Treść relacji – abstract

Zorza polarna nad Oświęcimiem. Nr 96066

Losy autora podczas okupacji. Za antyniemieckie wypowiedzi miał być aresztowany w sierpniu 1942 r., ale uciekł i ukrywał się przez 4 miesiące. Pobyt w więzieniach gestapo w Rzeszowie i Tarnowie, transport do Auschwitz. Sceny z obozu w Auschwitz - zabójstwa więźniów dokonywane przez esesmanów i funkcyjnych. Pobyt w obozie w Sachsenhausen, praca przy budowie basenów przeciwpożarowych w Berlinie i umocnień w Lubben. Wyzwolenie w Poczdamie.

Osoby wspomniane w relacji

Praca konkursowa. Autor był rolnikiem w Hermanowej k. Tyczyna. W pamiętniku poza wspomnieniami zawarł krytykę rządów sanacyjnych i papieża Piusa XII.

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-27, format: 290 x 210 mm, jęz. polski
 Odpis: maszynopis (dublet, 2 egzemplarze)

 rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Sortow

69

Autor Henryk Brautman

1944 – 1945

ur. ....

Spisano: XII 1945

Tekst prot.

Kraków

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

Płaszów, Gross-Rosen, Brnenec - obozy

Treść relacji – abstract

3 doby w Gross-Rosen

Transport z Płaszowa do Gross-Rosen w październiku 1944 r., pobyt w obozie Gross-Rosen, znechanie się funkcyjnych nad więźniami, dalszy transport do Brnenca.

Sortow

70

Osoby wspomniane w relacji

Praca konkursowa

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-5, format: 300 x 170 mm, jęz. polski
Odpis: maszynopis, s. 1-9, format: 290 x 210 mm

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Nr 302/71

Obejmuje lata od

Autor **Zelda Ginzberg**

1941 – 1944

ur. ur. 1924 Łowcza (pow. Lubaczów)

Spisano: [1945 lub 1946]

Tekst prot.

Kraków

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

Łowcza; Rawa Ruska - getto;
Wołyń

Treść relacji – abstract

Pamiętnik. Jak ja przeżyłam okupację. 1941-1944 r.

Autorka przebywała w getcie w Rawie Ruskiej w październiku 1941 r. zbiegła z transportu do Bełżca. Po likwidacji getta od czerwca do grudnia 1942 r. ukrywała się wraz z rodziną w bunkrze, zaopatrywała ukrywających się w żywność. Pod jej nieobecność bunkier odkryto. Uciekła na Wołyń, pracowała jako służąca, od lutego do lipca 1944 r. znów ukrywała się.

Praca konkursowa, sporządzona według zapisków czynionych w latach okupacji.

Osoby wspomniane w relacji

Sortow

71

Opis archiwalny

Oryginał: rękopis, s. 1-9, format: 210 x 140 mm (zeszyt), jęz. polski

Odpis: maszynopis, s. 1-5

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Nr 302/72

Obejmuje lata od

Autor Halina Nelken

1944

ur. ur. 25 IX 1925 Kraków

Spisano: [1945 lub 1946]

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

Auschwitz - obóz

Treść relacji – abstract

Pamięci czterech bezimiennych bohaterek Żydówek z Polski. Jeden wieczór (grudzień 1944)

Opis egzekucji więźniarek skazanych za dostarczenie materiałów wybuchowych członkom Sonderkommando w obozie Auschwitz.

Osoby wspomniane w relacji

Pamiętnik anonimowy. Autorka (zob. pamiętnik 302/272) podpisała się numerem obozowym "A 26462".

Opis archiwalny

Oryginał rękopis, s. 1-10, format: 210 x 150 mm, jęz. polski

Odpis: maszynopis, s. 1-6, format: 290 x 210 mm (2 egzemplarze)

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Sortow

72

Nr 302/73

Obejmuje lata od

Autor Halina Nelken

1942

ur. ur. 25 IX 1925 Kraków

Spisano: [1945 lub 1946]

[Kraków]

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

Kraków - getto

Treść relacji – abstrakt

Październik (fragment z powieści)

Zbeletryzowany opis likwidacji getta krakowskiego w październiku 1942 roku.

Praca konkursowa, anonimowa. Autorka podpisała się numerem obozowym z Auschwitz "A-26462"

Osoby wspomniane w relacji

Sortow

73

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-10, format: 290 x 210 mm, jęz. polski

Odpis (dublet)

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Autor **Henia Wollerówna**

ur. ....

Spisano: VII 1945

Bergen - Kraków

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

Kraków - getto; Płaszów
Auschwitz, Bergen-Belsen -
obozy

(autoryz.)

Treść relacji – **abstract**

bez tytułu

Autorka w marcu 1943 r. została wzięta z getta
krakowskiego do obozu w Płaszowie. Warunki życia i pracy
w obozie, zbrodnie dokonywane przez komendanta obozu,
wywózka dzieci do obozu zagłady. Autorka w październiku
1944 r. została wywieziona do Auschwitz. Selekcja,
kwarantanna, życie codzienne w obozie. Ewakuacja do
Bergen-Belsen w styczniu 1945 roku. Pobyt w Bergen-
Belsen, głód, epidemia tyfusu. Wyzwolenie.

Sortow

74

Osoby wspomniane w relacji

Opis archiwalny

Oryginał rękopis, s. 1-32, format: 210 x 150 mm (zeszyt), jęz. polski
Odpis: maszynopis, s. 1-20, format: 290 x 210 mm (3 egzemplarze)

rkp mnp

stron formatu

J'zyk relacji

Autor **Franciszek Jazwiecki**1942 – 1945

ur. ....

Spisano: VIII 1945

Tekst prot.

Kraków

Miejsca pobytu autora relacji

Kraków: Auschwitz, Gross-Rosen, Oranienburg - obóz

 (autoryz.)

Treść relacji – abstract

Przepraszam że żyję

Sceny z życia w obozach w Auschwitz i Gross-Rosen. Zbrodnie popełniane przez esesmanów i więźniów funkcyjnych. Informacja o śmierci gen. Bolesława Roji w obozie w Sachsenhausen.

Sortow

75

Osoby wspomniane w relacji

Praca konkursowa. Autor mieszkał w Krakowie, był malarzem (za rysunki przedstawiające więźniów dostał się w Gross-Rosen do karnej kompanii).

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-22, format: 290 x 210 mm, jęz. polski
Odpis (dublet) rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Nr 302/76

Obejmuje lata od

Autor **Franciszek Jazwiecki**

1942 – 1945

ur.

Spisano: VIII 1945

Tekst prot.

Kraków

Miejsca pobytu autora relacji

Kraków: Auschwitz, Gross-Rosen, Oranienburg - obóz

(autoryz.)

Treść relacji – abstract

Kanada. Wspomnienia obozowe

Sceny z życia w obozach w Auschwitz, Gross-Rosen i Oranienburgu. Opis magazynów (tzw. Kanady) w Auschwitz. Nalot na obóz w Oranienburgu w kwietniu 1945 roku.

Sortow

76

Osoby wspomniane w relacji

Praca konkursowa

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-17, format: 290 x 210 mm, jęz. polski

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Nr 302/77

Obejmuje lata od

Autor NN

1942

ur.

Spisano:

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

Warszawa - getto: Treblinka - obóz

Treść relacji – abstract

bez tytułu

Zbeletryzowana relacja o likwidacji getta warszawskiego. Główny bohater (Robert) usiłuje podjąć pracę w szopie, wraz z żoną, rodzicami i bratem zostaje odprowadzony na Umschlagplatz i wywieziony do Treblinka.

Sortow

77

Osoby wspomniane w relacji

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-25, format: 290 x 210 mm, jęz. polski

Odpis: maszynopis (dublet)

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Autor **Henia Karmel-Wolf**1939 – 1945

ur. ....

Spisano: 12.11.1946

Tekst prot.

Rychbach

Miejsca pobytu autora relacji

 (autoryz.)

Kraków, Siedliska, Brzesko -
 Słotwina; Brzesko - getto;
 Skarżysko-Kamienna - obóz

Treść relacji – abstract

Jak przeżyłam okres okupacji

Zbeletryzowane wspomnienia w formie majaczeń osoby przejechanej przez niemiecki czołg. Kampania wrześniowa - ucieczka z Krakowa do Siedlisk k. Lublina i powrót. Pobyt w Brzesku-Słotwinie, przesiedlenie do getta w Brzesku, ucieczka do Siedlisk. Pobyt w obozie w Skarżysku-Kamiennej, ewakuacja w Sudety.

Praca konkursowa. Autorka po wojnie opublikowała wraz z siostrą Ioną tom wierszy "Śpiew za drutami" (Nowy Jork 1947)

Ten sam tekst znajduje się w zbiorze relacji (nr 301/1692)

Osoby wspomniane w relacji

Sortow

78

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-12, format: 290 x 210 mm, jęz. polski

 rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Nr 302/79

Obejmuje lata od

Autor NN

1945

ur.

Spisano: [1946]

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

Brnenec - obóz

Treść relacji – abstract

Dni przełomu w obozie Brnenec

Ostatnie dni wojny w obozie Brnenec. Opieka rozłączana nad więźniami przez Oskara Schindlera. Ucieczka strażników, wkroczenie Armii Radzieckiej. Spotkania z Żydami służącymi w Armii Radzieckiej. Początek wysiedlenia Niemców z Czech.

Sortow

79

Osoby wspomniane w relacji

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-27, format: 290 x 210 mm, jęz. polski
Odpis: maszynopis (dublet), 2 egzemplarze

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Nr 302/80

Obejmuje lata od

Autor **M. Margulies**

1940 – 1945

ur. ....

Spisano: [1945 lub 1946]

Tekst prot.

Łódź

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

Łódź - getto

Treść relacji – abstract

Likwidacja getta łódzkiego

Warunki życia w getcie łódzkim (izolacja od świata).
Likwidacja getta latem 1944 roku. Bierny opór
mieszkańców getta, przebieg deportacji do Auschwitz.

Sortow

80

Osoby wspomniane w relacji

Praca konkursowa. Ten sam tekst znajduje się w dziale
relacji (nr 301/1401)

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-12, format: 290 x 210 mm, jęz. polski

Odpis: maszynopis (dublet)

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Nr 302/81

Obejmuje lata od

Autor **Mojżesz Frank**

1939 – 1942

ur. ur. 1 IX 1930 Zamość

s. Lejby Jakuba i Sprynzy

Spisano: [1945 lub 1946]

Kraków

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

Zamość, Izbica - getto

Treść relacji – abstract

bez tytułu

Losy Żydów w Zamościu podczas okupacji niemieckiej. Cztery kolejne akcje (wywózki do obozu zagłady w Bełżcu). Podczas ostatniej akcji w październiku 1942 r. autor został przesiedlony do Izbicy. Podczas wywózki do obozu zagłady uciekł z transportu i wrócił do Izbicy, podczas kolejnej akcji udało mu się uciec do lasu.

Praca konkursowa. Autor opublikował w Izraelu wspomnienia ("To survive and testify. Holocaust Traumas of a Jewish Child from Zamość", Tel Awiw 1998)

Osoby wspomniane w relacji

Sortow

81

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-20, format: 290 x 210 mm, jez. polski

Odpis: maszynopis (3 egzemplarze), s. 1-18 (2 x), 1-17

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Nr 302/82

Obejmuje lata od

Autor Irena G.

1944

ur.

Spisano: [1945 lub 1946]

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

Pionki, Auschwitz - obóz

Treść relacji – abstract

Jak dostałam się do Oświęcimia

Ewakuacja obozu w Pionkach, transport do Auschwitz.
Kwarantanna i selekcja w obozie Auschwitz. Wywózka do
obozu pracy do Niemiec.

Sortow

82

Osoby wspomniane w relacji

Praca konkursowa (godło: "Gniew 16")

Opis archiwalny

Oryginał rękopis, s. 1-15, format: 220 x 210 mm, jęz. polski

Odpis: maszynopis, s. 1-11, format: 290 x 210 mm (4 egzemplarze)

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Nr 302/83

Obejmuje lata od

Autor **Cesia Frymer, Pola Warszawska**

1942 – 1943

ur. ....

Spisano: 28 XII 1945

Tekst prot.

[Kraków]

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

Kraków, Rzeszów - getto

Treść relacji – abstract

bez tytułu

Działalność młodzieżowej grupy ruchu oporu w Krakowie zorganizowanej przez komunistów. Akcje sabotażowe, zamach na kawiarnię "Cyganeria". Młodzieżowy ruch oporu w Rzeszowie, wyjście grupy bojowców do lasu, ich powrót po dwóch tygodniach do getta. Rozbicie grupy rzeszowskiej - część uciekła ponownie do lasu, część do Krakowa. Zamachy na agentów gestapo w Krakowie. Śmierć przywódców organizacji. Pozostający w getcie członkowie grupy zginęli w bunkrze podczas likwidacji getta.

Praca konkursowa

Osoby wspomniane w relacji

Sortow

83

Opis archiwalny

Oryginał: rękopis, s. 1-40, format 210 x 150 mm (zeszyt), jęz. polski

Odpis: maszynopis, s. 1-18, format 290 x 210 mm (2 egzemplarze)

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Nr 302/84

Obejmuje lata od

Autor Jerachmil, Efroim, Menachem i Chananie

1941 – 1943

ur.

Spisano: 1941-1943

Tekst prot.

[ZSRR]

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

Usz Tobe

Treęc relacji – abstract

Kronik fun tribe teyg [Kronika okrutnych dni]

Listy braci Efroima i Menachema Glicensteinów do brata Jerachmila. Autorzy przebywali w różnych częściach ZSRR (Leningrad, Azja Środkowa), adresat - w Usz Tobe (Kazachstan). Czwarty z braci Chananie jest autorem tylko jednego, krótkiego listu, w którym zawiadamia, że wyruszył na front. Zakończenie stanowi "niewysłany list do rodziców w getcie".

Zbiór listów opracowany przez Jerachmila Glicensteina i poprzedzony przedmową Józefa Okrutnego.

Osoby wspomniane w relacji

Sortow

84

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-62, format: 290 x 210 mm, jęz. jidysz
Odpis: maszynopis (dublet)

rkp mnp

stron formatu

J'zyk relacji

Autor J. Kranc

1939 – 1944

ur.

Spisano: [po 1944]

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

 (autoryz.)

Siedlce

Treść relacji – abstract

bez tytułu

Położenie ludności żydowskiej w Siedlcach przed II wojną światową. Wzrost nastrojów antyżydowskich pod okupacją niemiecką. Utworzenie getta w Siedlcach (październik 1941 r.), wywózki do obozu zagłady. Losy ludzi ukrywających się w schronach. Autor ukrył się u znajomego Polaka nazwiskiem Zając. Spotkanie ze szwagierką, która uciekła z transportu do Treblinki. Wyzwolenie.

Osoby wspomniane w relacji

Autor był krawcem w Siedlcach. Odpis jego pamiętnika został przysłany do Żydowskiej Komisji Historycznej w Warszawie przez C. Rajaka. Oryginał pamiętnika musiał składać się z zeszytów (pierwsza część pamiętnika zawiera m. in. odpisy zeszytów od piątego do jedenastego). Ostatnia część pamiętnika nosi tytuł "Majne kryjuwkes" [Moje kryjówki]

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-228, 1-226, 1-26, s. 290 x 210 mm, jęz. jidysz

Odpis: maszynopis, s. 290 x 210 mm (niektóre fragmenty w 2 egzemplarzach, innych brak)

 rkp mnp

stron formatu

J'zyk relacji

Sortow

85

Nr 302/86

Obejmuje lata od

Autor NN

1942

ur.

Spisano: 24.II-18.III 1942

Tekst prot.

Łódź

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

Łódź - getto

Treść relacji – abstract

bez tytułu

Fragment dziennika młodej dziewczyny z getta łódzkiego (24 luty-18 marzec 1942 r.). Głód, wysiedlenia starców.

Pamiętnik został znaleziony w lipcu 1945 r. w Łodzi przy ul. Dworskiej przez N. Radzyna. Autorka pochodziła z robotniczej rodziny, miała na imię Minia lub Esterka. Wg prof. Lucjana Dobroszyckiego oryginał pamiętnika znajdował się w 1958 r. w rękach prywatnych.

Osoby wspomniane w relacji

Sortow

86

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-17, format: 290 x 210 mm, jęz. polski

Publikacja: Polska Anna Frank nazywała się? (opr. Lucjan Dobroszycki) "Mówia wieki" nr 7

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Autor Henryk Słobodzki

1943

ur.

Spisano:

Tekst prot.

 (autoryz.)

Miejsca pobytu autora relacji

Warszawa - getto, tzw.
aryjska strona, więzienie
Pawiak

Treść relacji – abstract

Dni na krawędzi

Wspomnienia z pobytu na Pawiaku od 20 listopada do 9
grudnia 1943 roku. Autor został ujęty po tzw. aryjskiej
stronie. Warunki życia w więzieniu, sylwetki współwięźniów,
praca w ruinach getta. Rozmowy między więźniami,
rozważania filozoficzne. Wyjazd do obozu pracy.

Osoby wspomniane w relacji

Autor był lekarzem, zginął nie doczekawszy wyzwolenia.
Jego pamiętnik został przekazany do archiwum ŻIH przez
Adolfa Bermana.

Opis archiwalny

Oryginał: rękopis, s. 1-84, format: 210 x 160 mm (zeszyt), jęz. polski
Odpis: maszynopis, s. 1-76, format: 290 x 210 mm (2 egzemplarze)

 rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Sortow

87

Autor **Krystyna Modrzewska**1939 – 1944

ur. ur. 14 IX 1919

c. Henryka i Franciszki

Spisano: [1945-1947]

[Lublin]

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

Lublin, Garwolin

 (autoryz.)

Treść relacji – abstract

bez tytułu

Losy autorki podczas okupacji. Prześladowanie Żydów w Lublinie, transporty przesiedleńców z Niemiec. Przed zamknięciem getta autorka opuściła Lublin i dzięki pomocy księdza zamieszkała w klasztorze na tzw. aryjskich papierach. Praca w urzędzie gminnym, następnie w urzędzie powiatowym w Garwolinie. Służba w Armii Krajowej (autorka organizowała zaopatrzenie dla oddziału partyzanckiego). Ucieczka Niemców z Garwolina.

Autorka nosiła przed wojną nazwisko Mandelbaum, do 1939 studiowała biologię we Włoszech. W 1947 r. przekazała pamiętnik do Centralnej Żydowskiej Komisji Historycznej. Po wojnie była pracownikiem naukowym Akademii Medycznej w Białymstoku i Lublinie, później wyemigrowała do Szwecji. Opublikowała wspomnienia

Osoby wspomniane w relacji

Opis archiwalny

Oryginał: rękopis, s. 1-177, format: 230 x 175 mm (2 zeszyty), jęz. polski

Odpis: maszynopis, s. 1-106, format: 290 x 210 mm (3 egzemplarze)

 rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Sortow

88

Autor **Marysia Szpiro**1939 – 1945

ur. ur. 1934

c. Pereca i Chaji

Spisano: [po 1945]

Łódź

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

 (autoryz.)

Warszawa - getto, tzw.

aryjska strona; Skierniewice -
dom dziecka

Treść relacji – abstract

Zyciorys

Obleżenie Warszawy we wrześniu 1939 roku. Pobyt w getcie warszawskim. Autorka wraz z rodzeństwem szmuglowała żywność spoza murów getta. Po śmierci rodziców opuściła getto, ukrywała się wraz z bratem i siostrą. Następnie wyjechała z siostrą z Warszawy, pasła krowy na wsi, później została przyjęta do sierocińca. Po wyzwoleniu przebywała w polskim Domu Dziecka w Skierniewicach, później w kibucu w Łodzi.

Autorka ukrywając się używała nazwiska Wójtowicz. W 1947 r. przekazała pamiętnik do Centralnej Żydowskiej Komisji Historycznej.

Osoby wspomniane w relacji

Sortow

89

Opis archiwalny

Oryginał, rękopis, s. 1-45, format: 210 x 170 mm (zeszyt), jęz. polski

Odpis: maszynopis, s. 1-19, format: 290 x 210 mm

 rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Nr 302/90

Obejmuje lata od

Autor **Henryk Bryskier (Władysław Janowski)**

1939 – 1943

ur. 3 VII 1899 Warszawa-18 X 1945 Warszawa

Spisano: 1943-1944

s. Juliana i Sury

Warszawa

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

Warszawa - getto; Lublin - obóz

Treść relacji – abstract

Żydzi pod swastyką, czyli getto w Warszawie w XX-tym wieku

Początki okupacji niemieckiej w Warszawie. Wprowadzenie przepisów antyżydowskich, wywłaszczenie przedsiębiorstw żydowskich. Działalność żydowskich organizacji społecznych. Powstanie i organizacja Judenratu. Warunki życia w getcie.

Osoby wspomniane w relacji

[brak znacznej części pamiętnika, dotyczącej życia w getcie i działalności społecznej autora].

Akcja likwidacyjna latem 1942 r., selekcje, organizacja szopów (autor znalazł się w szopie Brauera), budowa schronów. Relacja uciekiniera z Treblinki. Powstanie w getcie. Autor został wywieziony do Lublina i przebywał w obozie koncentracyjnym przy ul. Lipowej. Warunki życia w obozie.

Opis archiwalny

Maszynopis, s. I, II, XI, 1-39, 51-73, 92-104, 187-190, 202-335; format: 290 x 210 mm, jęz. polski

Odbis: maszynopis, s. 1-39 (3 egzemplarze)

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Sortow

90

Nr 302/91

Obejmuje lata od

Autor **Ida Gliksztejn**

1939 – 1943

ur. ur. 1910

c. Arona Izaaka i Cudnej

Spisano: 1947

Bytom

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

Lublin - getto, tzw. aryjska
strona

Treść relacji – abstract

bez tytułu

Wrzesień 1939 r. w Lublinie. Początek okupacji, antyżydowskie zarządzenia, grabieże dokonywane przez Niemców, przesiedlenia. Wywózki do obozów zagłady. Przeniesienie getta na Majdan Tatarski (kwiecień 1942 r.). Warunki życia na Majdanie Tatarskim, selekcje i wywózki. Likwidacja getta (9 listopada 1942 r.). Autorka z córką zdołała opuścić getto, jej mąż i syn zginęli w obozie na Majdanku. Życie na tzw. aryjskich papierach na przedmieściach Lublina, u życzliwych Polaków - zwolenników PPR.

Autorka była po wojnie współpracowniczką Żydowskiej Komisji Historycznej, w 1957 r. wyjechała do Izraela, zmarła na początku lat 90. Pamiętnik urywa się, brak informacji o wyzwoleniu

Osoby wspomniane w relacji

Opis archiwalny

Oryginał, rękopis, s. 1-224, format 210 x 140 mm (9 zeszytów, jeden innego formatu), jęz. polski

Odbis: maszynopis, s. 1-112, format 290 x 210 mm (2 egzemplarze)

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Sortow

91

Nr 302/92

Obejmuje lata od

Autor **Mosze Maik**

1942 – 1944

ur. ur. 1920 Sokóły

Spisano: [1942-1944]

Tekst prot.

Bruszewo

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

Sokoły, Bruszewo

Treść relacji – abstract

bez tytułu

Przeżycia grupy ośmiu Żydów, którzy po likwidacji getta w Sokółach (2 listopada 1942 r.) ukryli się w schronie w gospodarstwie mieszkańca kolonii Bruszewo i tam doczekali wyzwolenia.

Sortow

92

Osoby wspomniane w relacji

Autor był technikiem, po wojnie przebywał w Wałbrzychu. Jego pamiętnik został odnaleziony w Białymstoku, przy ul. Nowy Świat 18, w 1947 r., przepisany staraniem Wojewódzkiej Żydowskiej Komisji Historycznej i opatrzony tytułem "Togbuch fun sokoler jidn" [Dziennik sokołowskich Żydów].

Opis archiwalny

Oryginał, rękopis, s. 1-86, format: 190 x 150 mm, jęz. jidysz

Odpis: maszynopis, s. 1-39, format: 290 x 210 mm (2 egzemplarze)

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Autor Halina Złotnik

1939 – 1944

ur.

Spisano: 1946

Tekst prot.

Łódź

Miejsca pobytu autora relacji

 (autoryz.)

Łódź, Głowno; Warszawa -
getto, tzw. aryjska strona;
Łomna

Treść relacji – abstract

bez tytułu

Początek wojny w Łodzi, warunki życia w Głownie w pierwszym okresie okupacji, przesiedlenie do Warszawy. Akcja likwidacyjna w getcie warszawskim (autorka z matką ukrywała się w składzie szmat). Pobyt po tzw. aryjskiej stronie u Polaków, następnie w sierocińcu w Łomnej k. Lwowa. Warunki życia w sierocińcu (głód, zyczliwość opiekunek). Ewakuacja do Warszawy po napaści Ukraińców na sierociniec, powstanie warszawskie, wysiedlenie na wieś.

Osoby wspomniane w relacji

Sortow

93

Opis archiwalny

Oryginał, rękopis, s. 1-18, format: 210 x 150 mm (zeszyt), jęz. polski
Odpis: maszynopis, s. 1-16, format: 290 x 210 mm (3 egzemplarze)

 rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Nr 302/94

Obejmuje lata od

Autor Jehoszua Zoberman

1939 – 1944

ur.

Spisano: 1946

Tekst prot.

Łódź

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

Opatów, Sandomierz - getto

Treść relacji – abstract

Milchome zichroines [Wspomnienia wojenne]

Losy Żydów w Opatowie pod okupacją niemiecką.
Powołanie Judenratu. Likwidacja getta w Opatowie
(przesiedlenie do Sandomierza), likwidacja getta w
Sandomierzu i obozu pracy w Makoszynie, masowe
egzekucje i wywózki do obozu zagłady.

Osoby wspomniane w relacji

Autor był radnym miejskim i prezesem klubu sportowego
"Makabi" w Sandomierzu. Prawdopodobnie tożsamy z
Szyją Zobermanem z Sandomierza (ur. 1888), który po
wojnie zarejestrował się w Komitecie żydowskim w Łodzi.

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-68, format: 290 x 210 mm, jęz. jidysz
Odpis: maszynopis (dublet)

rkp mnp

stron formatu

J'zyk relacji

Sortow

94

Autor **Lejbusz Goldberg**1939 – 1945

ur. ur. 1 V 1920 Międzyrzec Podlaski

Spisano: 1946

Tekst prot.

Łódź

Miejsca pobytu autora relacji

 (autoryz.)

Międzyrzec Podlaski

Treść relacji – abstract

bez tytułu

Akcje likwidacyjne w Międzyrzecu, wywózki do obozów zagłady oraz do obozu pracy w Trawnikach (autor został wywieziony w październiku 1942 r., udało mu się zbiec). Działalność zbrojnej grupy żydowskiej, która do wyzwolenia ukrywała się w Międzyrzecu.

Autor był z zawodu szczeciniarzem. Jego wspomnienia spisała Klara Mirska. Ponadto pozostawił w archiwum ZIH dwie relacje.

Osoby wspomniane w relacji

Opis archiwalny

Oryginał: rękopis, s. 1-68, format: 290 x 210 mm, jęz. jidysz

Odpis: maszynopis, s. 1-92, format: 290 x 210 mm

 rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Sortow

95

Autor **Irena Markiewicz**1942 – 1945

ur. ....

Spisano: 23 IV 1945

Tekst prot.

Krzeszowice

Miejsca pobytu autora relacji

 (autoryz.)

Kraków, Krzeszowice,

Szklary, Skała, Kocmyrzów

Treść relacji – abstract

bez tytułu

Losy autorki w latach 1942-1945. Autorka z dzieckiem przebywała na tzw. aryjskich papierach w Krakowie i okolicach, często zmieniała mieszkanie, utrzymywała się z krawiectwa. Jej mąż przebywał w getcie krakowskim i obozie pracy, 14 IX 1943 r. został zastrzelony.

Autorka wraz z mężem prowadziła przed wojną sklep spożywczy w Krakowie.

Osoby wspomniane w relacji

Opis archiwalny

Oryginał: rękopis, s. 1-117, format: 210 x 150 mm (2 zeszyty), jęz. polski

Odpis: maszynopis, s. 1-49, format: 290 x 210 mm (2 egzemplarze)

 rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Sortow

96

Autor **Franciszka Grunberg**1943 – 1945

ur. ur. 1898 Łódź

z d. Grosberger, c. Izydora (Icka) i Reginy (Rywki)

Spisano: [1945-1947]

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

Warszawa - getto, tzw.
aryjska strona: Michałowice,
Kiedrzyń, Skarbkowa, Rudki (autoryz.)

Treść relacji – abstract

bez tytułu

Cz. I: Opuszczamy getto

Warunki życia w getcie warszawskim po pierwszej akcji likwidacyjnej. Budowa schronów, starania o znalezienie kryjówki po tzw. aryjskiej stronie. Autorka z mężem wydosłała się z getta i ukrywała się u Polaków, jej syn ukrywał się w innym miejscu.

Afera Hotelu Polskiego, ograbienie autorki i jej męża przez szantażystów

Cz. II: Fragment z pobytu w klasztorze

Pobyt w klasztorze księży zmartwychwstańców przy ul. Chełmskiej podczas powstania warszawskiego, opieka księży nad uchodźcami.

Cz. III: Przez pola i lasy

Przymusowa ewakuacja z Warszawy, tułaczka po wsiach. Autorka z mężem i synem od września 1944 r. do

Osoby wspomniane w relacji

Opis archiwalny

Oryginał, rękopis, s. 1-621, format: 210 x 150 mm (9 zeszytów), jęz. polski

Odpis: maszynopis, s. 1-327, format: 290 x 210 mm

 rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Sortow

97

Autor **Baruch Milch**1914 – 1944

ur. 1907 Podhajce - 27. I. 1989 Hajfa

Spisano: 1943-1944

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

 (autoryz.)

Podhajce, Tłuste

Treść relacji – abstract

Szkodliwe robactwo ludzkości czyli mój testament po Hitleriadzie

Autor opisuje swą młodość spędzoną w Podhajcach (m. in. I wojna światowa), następnie studia medyczne w Pradze, działalność w młodzieżowych organizacjach syjonistycznych, trudności z nostryfikacją dyplomu, okres okupacji radzieckiej.

Losy Żydów w Tłustem pod okupacją niemiecką: konfiskaty majątku żydowskiego, obozy pracy, epidemia tyfusu, szkodliwa (zdaniem autora) działalność Judenratu. Dramatyczny opis akcji likwidacyjnej w maju 1943 r. (w masowej egzekucji zginął m. in. synek autora). Autor schronił się w okolicach Tłustego, wkrótce jego żona została zamordowana przez Ukraińców. W kryjówce (wraz ze szwagrem) doczekał wyzwolenia.

Osoby wspomniane w relacji

Opis archiwalny

Rękopis, s. 1-426 (kserokopia), format: 290 x 210 mm, s. 427-800 (oryginał, 11 zeszytów), format: 210 x 150 mm, jęz. polski

 rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Sortow

98

Nr 302/99

Obejmuje lata od

Autor **Józef Makowski (Fiszman)**

1943

ur. ur. 1906

s. Jakuba i Bejli

Spisano: 1946

Łódź

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

Warszawa - getto, tzw.
aryjska strona; Treblinka -
obóz; Płońsk - getto; Mińsk

(autoryz.)

Treść relacji – abstract

bez tytułu

Przeżycia autora na robotach w Mińsku (zgłosił się
dobrowolnie jako Polak). Sylwetki towarzyszy pracy.
Warunki życia robotników, powszechne pijaństwo i
uchylanie się od pracy. W retrospekcji autor wspomina
ucieczkę z Treblinki, pobyt w getcie w Płońsku i powrót do
Warszawy.

Tekst niepełny, urywa się nagle. Autor przekazał pamiętnik
Żydowskiej Komisji Historycznej w Łodzi, skąd został
przesłany do Warszawy. Przeredagowana wersja
pamiętnika stanowi początek książki „Wehrmachtgefølge”,
obejmującej dalsze losy autora do 1945 roku.

Osoby wspomniane w relacji

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-69, format: 290 x 210 mm, jęz. polski
Odpis: maszynopis (dublet), 2 egzemplarze

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Sortow

99

Nr 302/100

Obejmuje lata od

Autor Israel Tabaksblat

1939 – 1944

ur. ....

Spisano: 1944-1945

Tekst prot.

Łódź

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

Łódź - getto

Treść relacji – abstract

6 jur gehenem [6 lat piekła]

Dzieje okupacji niemieckiej w Łodzi. Grabieże mienia żydowskiego, wyznaczenie Chaima Rumkowskiego na prezesa tzw. Starszeństwa Żydów. Utworzenie getta, ciężkie warunki materialne w getcie, nadużycia funkcjonariuszy administracji getta, charakterystyka Rumkowskiego. Tragiczny los przesiedleńców z Czech i Niemiec oraz z mniejszych miejscowości polskich. Wywózki do obozu zagłady w Chełmnie. Likwidacja getta w 1944 roku. Grupa Żydów pozostawiona w Łodzi po likwidacji getta. Do wspomnień dołączono informacje o działalności konspiracyjnej w getcie (Konspiratiwe arbet in lódzszer geto - a bletł geszichte [Praca konspiracyjna w łódzkim getcie - stronica historii]).

Sortow

100

Osoby wspomniane w relacji

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-160, 1-17, format: 290 x 210 mm, jęz. jidysz

Odpis: maszynopis (dublet)

rkp mnp

stron formatu

J'zyk relacji

Nr 302/101

Obejmuje lata od

Autor **Lejb Kuperszmidt**

1939 – 1942

ur.

Spisano: 1947

Tekst prot.

Łódź

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

Biała Rawska, Mińsk
Mazowiecki

Treść relacji – abstract

Churban Biała Rawska [Zagłada Białej Rawskiej]

Dzieje Żydów w Białej Rawskiej, postaci wybitnych Żydów
rodem z Białej Rawskiej. Okupacja niemiecka: grabieże,
spalenie domów modlitwy. Wywózka Żydów z Białej
Rawskiej do Mińska Mazowieckiego. Ocalało dziewięć
osób ukrywanych przez Polaka Jana Eliasza.

Sortow

101

Osoby wspomniane w relacji

Opis archiwalny

Oryginał: rękopis, s. 1-27, format: 290 x 210 mm, jęz. jidysz
Odpis: maszynopis, s. 1-34, format: 290 x 210 mm

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Nr 302/102

Obejmuje lata od

Autor **Abram Kajzer**

1944

ur.

Spisano: [1945]

Tekst prot.

Łódź

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

Łódź - getto; Auschwitz - obóz

Treść relacji – abstract

Za drutami śmierci

Transport z getta łódzkiego do obozu Auschwitz. Selekcja, rozstanie z żoną i dzieckiem. Warunki życia w obozie: głód, brutalność więźniów funkcyjnych, handel wymienny między więźniami. Tekst urywa się w pół słowa.

Osoby wspomniane w relacji

Autor mieszkał w Łodzi, był z zawodu tkaczem. Z Auschwitz został wywieziony do obozu pracy na Dolnym Śląsku. Jego wspomnienia spisane po wojnie na podstawie notatek sporządzonych w obozach opracował pod względem literackim Adam Ostoję. W ZIH przepisano tylko początek tekstu. Autor wyjechał do Izraela, całość jego wspomnień została opublikowana w 1962 roku.

Sortow

102

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-40, format: 290 x 210 mm, jęz. polski
Odpis: maszynopis (dublet)

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Autor Irena Grocher (Zeligowska)

1944 – 1945

ur. ....

Spisano: 1944-1945

Tekst prot.

Warszawa

Miejsca pobytu autora relacji

 (autoryz.)

Warszawa

Treść relacji – abstract

Przeżycia w bunkrze od 5 października 1944 r. do 17 stycznia 1945 r.

Opis pobytu w kryjówce po upadku powstania warszawskiego. Autorka ukrywała się w schronie (bunkrze) z kilkoma innymi osobami. Wzajemne stosunki między ukrywającymi się, ucieczki przed przeszukującymi ruiny Niemcami.

Autorka podjęła przed wojną studia medyczne, do 1943 r. przebywała w getcie warszawskim, następnie ukrywała się po tzw. aryjskiej stronie. Po wojnie ukończyła studia i pracowała jako lekarz, w 1975 r. opuściła Polskę. Pamiętnik przekazała Żydowskiej Komisji Historycznej w Łodzi.

Osoby wspomniane w relacji

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-31, format: 290 x 210 mm, jęz. polski

Odpis: maszynopis (dublet)

 rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Sortow

103

Nr 302/104

Obejmuje lata od

Autor Joel Ponczak

1939 – 1945

ur.

Spisano: 1946

Tekst prot.

Łódź

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

Chełm - getto

Treść relacji – abstract

bez tytułu

Losy Żydów w Chełmie podczas wojny. Krótkotrwałe zajęcie miasta przez Armię Czerwoną (28 września - 5 października 1939 r.), ucieczka części Żydów. Okupacja niemiecka, powołanie Judenratu, roboty przymusowe, utworzenie getta. Głód i epidemie. Od czerwca 1942 r. autor ukrywał się, najpierw w Chełmie, a później w okolicznych wioskach.

Osoby wspomniane w relacji

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-30, format: 290 x 210 mm; s. 1-6, format: 270 x 200 mm, jęz. jidysz.
Odpis: maszynopis, s. 1-30, format: 290 x 210 mm

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Sortow

104

Autor **Markus Willbach**1919 – 1944

ur. ur. 1892

s. Salomona i Bajli

Spisano: [po 1945]

Łódź

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

 (autoryz.)

Obertyn

Treść relacji – abstract

bez tytułu

Dzieje gminy żydowskiej w Obertynie. Położenie Żydów w Obertynie do 1939 r., działalność gospodarcza, życie społeczne. Losy Żydów w Obertynie pod okupacją radziecką. Przejściowa okupacja węgierska. Okupacja niemiecka, antyżydowskie rozporządzenia, kontrybucje. Wysiedlenie Żydów do Kołomyi 14 kwietnia 1942 r. (autor jako lekarz nie podlegał wysiedleniu). Powrót części Żydów za zgodą władz niemieckich i ponowne wysiedlenie do Horodenki 7 września 1942 roku. Losy Żydów ukrywających się w Obertynie (do wyzwolenia dotrwało 26 osób).

Autor był lekarzem w Obertynie, podczas okupacji ukrywał się w Czerniowcach, po wyzwoleniu wrócił na pewien czas do Obertyna

Osoby wspomniane w relacji

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-32, 37-54, format: 290 x 210 mm, jęz. polski

Odpis: maszynopis, dublet (niekompletny)

 rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Sortow

105

Nr 302/106

Obejmuje lata od

Autor **Ida Palkowsky z d. Reiske**

1938

ur. ur. 1874

Spisano: 1938

Tekst prot.

Bielsko

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

Bielsko

Treść relacji – abstract

bez tytułu

Dziennik niemieckiej gospodyni domowej z Bielska, obejmujący okres od kwietnia do listopada 1938 roku. Autorka pisze głównie o życiu codziennym swojej rodziny, komentuje także wydarzenia polityczne (kryzys sudecki).

Osoby wspomniane w relacji

Autorka była typową przedstawicielką mniejszości niemieckiej, w dzienniku uskarżała się na złe traktowanie Niemców w Czechosłowacji i Polsce, wyrażała radość z przyłączenia Sudetów do Rzeczy. Dziennik został przesłany w 1945 r. do Centralnej Żydowskiej Komisji Historycznej z oddziału komisji w Katowicach.

Opis archiwalny

Oryginał, rękopis, s. 1-342, format: 200 x 155 mm, jęz. niemiecki

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Sortow

106

Nr 302/107

Obejmuje lata od

Autor **Mosze Woszczyna**

1939 – 1944

ur. ur. 29 VIII 1929

s. Chaima i Cyrli z d. Zusman

Spisano: 1947-1948

Otwock, Wałbrzych

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

Stepań - getto

Treść relacji – abstract

bez tytułu

Stepań pod niemiecką okupacją. Utworzenie getta, wywózki do obozu pracy w Kostopolu. Masowe ucieczki do lasu na wieść o likwidacji getta w Równem. Utworzenie oddziału partyzanckiego w lasach nad Horyniem. Do wyzwolenia przetrwało w lasach 84 Żydów ze Stepania. Ostatnia z czterech części wspomnień nosi tytuł: Wen mir hobn farlojrn di hofnung cu lebn iz gekumen di Rojte Armej. [Gdy straciliśmy nadzieję przeżycia nadeszła Armia Czerwona]

Autor po wojnie mieszkał w Wałbrzychu, w 1947 r. przebywał na kuracji w Otwocku.

Osoby wspomniane w relacji

Sortow

107

Opis archiwalny

Oryginał, rękopis, s. 1-8; maszynopis, s. 1-10, 1-77, 1-103, 1-67, 1-22; format: 290 x 210 mm, jęz. jidysz

Odbis: dublet maszynopisu

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Nr 302/108

Obejmuje lata od

Autor Urele (Aron) Sztarkman

1939 – 194

ur. ur. 1919

s. Józefa

Spisano: 1947

Dzierżoniów

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

Opatów - getto; Narol - obóz;

Mydlów

Treść relacji – abstract

Maj adurchlebn fun jor 1939 biz 1945 [Moje przeżycie od roku 1939 do 1945]

Opatów pod okupacją niemiecką. Utworzenie Judenratu, łapanki na roboty przymusowe. Autor został wywieziony do obozu pracy w Narolu, udało mu się uciec. Wywózka Żydów z Opatowa do Sandomierza. Autor zaopatrzył się w tzw. aryjskie papiery i ukrył się we wsi Mydlów. W 1944 r. wstąpił do Wojska Polskiego.

Osoby wspomniane w relacji

Sortow

108

Opis archiwalny

Oryginał: rękopis, s. 1-80, format: 150 x 210 mm (zeszyt), jęz. jidysz

Odpis: maszynopis, s. 1-38, format: 290 x 210 mm

rkp mnp

stron formatu

J'zyk relacji

Autor **Szmul Zylberstein**1939 – 1945

ur. ....

Spisano: [1947]

Tekst prot.

[Wiedeń]

Miejsca pobytu autora relacji

 (autoryz.)

Warszawa - getto: Majdanek

Mielec, Wieliczka

Flossenburg, Mauthausen

Gusen - obóz

Treść relacji – abstract

bez tytułu

Obleżenie Warszawy w 1939 r. i początek okupacji. Praca w Centosie w getcie warszawskim. Wywózki do obozu zagłady w Treblince. Autor został wywieziony na Majdanek, stamtąd do obozu pracy do Mielca. Praca w fabryce samolotów. Ewakuacja do Wieliczki, stamtąd do Flossenburga i Mauthausen. Warunki życia w obozach, okrucieństwo więźniów funkcyjnych. Wyzwolenie 15 kwietnia 1945 roku.

Autor nadesłał pamiętnik w 1947 r. z Wiednia do Żydowskiej Komisji Historycznej.

Osoby wspomniane w relacji

Opis archiwalny

Oryginał rękopis, s. 1-115, format: 290 x 210 mm, jęz. jidysz

Odpis: maszynopis, s. 1-199, format: 290 x 210 mm (2 egzemplarze)

 rkp mnp

stron formatu

J'zyk relacji

Sortow

109

Autor **Jakub [Maul, Hochberg]**1939 – 1944

ur. ....

Spisano: 1943-1944

Warszawa

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

Warszawa - getto, tzw.
aryjska strona (autoryz.)

Treść relacji – abstract

bez tytułu

Osoby wspomniane w relacji

Opis przeżyć wojennych autora rozpoczyna się od kampanii wrześniowej 1939 r. (ucieczka z Warszawy i powrót). Autor przeprowadził się z getta na tzw. aryjską stronę, zamieszkał u Julii Rogozińskiej na Pradze, zajmował się handlem. Od 16 maja 1943 r. ukrywał się i unikał opuszczania mieszkania (parę razy wyjeżdżał poza Warszawę na szmugiel). Część pamiętnika opisująca lata 1943-44 zawiera głównie wiadomości o działaniach wojennych wzięte z gazet, pogłoski (m. in. o polskich organizacjach podziemnych), okolicznościowe wierszyki i informacje o rodzinie Julii. Pamiętnik urywa się w pół zdania przy opisie sytuacji w Warszawie w końcu lipca 1944 roku.

Nieznanym z nazwiska autor był buchalterem, zginął w powstaniu warszawskim. Pamiętnik przekazała do ŻIH Julia

Opis archiwalny

Oryginał, rękopis, s. 1-1029, format: 210 x 150 mm (37 zeszytów), jęz. polski

Odpis: maszynopis, s. 1-539, format: 290 x 210 mm

Nazwisko ustalone przez prof. Barbare Engelking. Pamiętnik ukazał się drukiem w 2019 r.

 rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Sortow

110

Nr 302/111

Obejmuje lata od

Autor **Józef Zelkowicz**

1941 – 1944

ur.

Spisano: 1941-1944

Tekst prot.

Łódź

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

Łódź - getto

Treść relacji – abstract

bez tytułu

Dziennik z getta łódzkiego. Ciężkie warunki życia, głód. Informacje o funkcjonowaniu poczty w getcie. Obszerny opis przebiegu wysiedleń we wrześniu 1942 roku.

Osoby wspomniane w relacji

Autor ukończył szkołę rabinacką, był sekretarzem łódzkiego towarzystwa przyjaciół YIVO, podczas okupacji uczestniczył w redagowaniu Kroniki getta łódzkiego. Odpis ze słabo czytelnego oryginału (26 zeszytów). Przepisano fragmenty dotyczące kwietnia-maja 1942 r., września- października 1942 r., lutego 1943 r. oraz kwietnia-maja 1944 roku.

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-22, 1-123, 2-39 i 41-51, 1-21, format: 290 x 210 mm, jęz. jidysz

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Sortow

111

Nr 302/112

Obejmuje lata od

Autor Leon Korman

1942 – 1943

ur. ur. 1912

Spisano: 1942-1948

s. Izraela i Liby

Łódź

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

Łódź - getto

Treęc relacji – abstract

Togbuch fun Korman Leon (Lejbusz) geszribn in Lodzer geto in di jorn 1942-1943 [Dziennik Kormana Leona pisany w łódzkim getcie w latach 1942-1943]

Warunki życia w getcie łódzkim. Głód, choroby, wzrost cen.

Osoby wspomniane w relacji

Autor był krawcem, został wywieziony z getta łódzkiego do obozu pracy w Częstochowie, następnie przebywał w obozach w Buchenwaldzie i Flossenburgu. Tekst pamiętnika składa się z rękopisów (wspomnienia Kormana przepisane ręcznie z oryginału przez M. Rajaka i Klarę Mirską w 1948 r.) oraz maszynopisu. Rękopis K. Mirskiej i maszynopis zostały poświadczone przez Kormana.

Sortow

112

Opis archiwalny

Oryginał rękopis, s. 1-92, 1-65, format: 290 x 210 mm; maszynopis, s. 1-97, format: 290 x 210 mm, język jidysz

Odbis: maszynopis, s. 1-21 (3 egzemplarze), s. 1-30 (1 egzemplarz), format: 290 x 210 mm

rkp mnp

stron formatu

J'zyk relacji

Autor **Leon Najberg**1942 – 1945

ur. ur. 10 III 1926 Warszawa

pseud. Marian

Spisano: 1948

Tekst prot.

Łódź

Miejsca pobytu autora relacji

 (autoryz.)Warszawa - getto, tzw.
aryjska strona; Pruszków

Treść relacji – abstract

Ostatni walczący w getcie warszawskim

Autor przebywał w getcie warszawskim, rozpoczyna wspomnienia od wiosny 1942 roku. Po wielkiej akcji pracował w warsztatach Opla na Żoliborzu. 17 kwietnia 1943 r. wrócił do getta. Powstanie w getcie warszawskim, schrony na terenie szopy szczotkarzy. 10 maja 1943 r. autor dołączył do grupy bojowców, ukrywali się w gruzach do września 1943 roku. Po wydostaniu się z getta autor ukrywał się po tzw. aryjskiej stronie na Bielanach. Powstanie warszawskie, ewakuacja do Pruszkowa. Losy rodziny autora.

Osoby wspomniane w relacji

Autor spisał wspomnienia (18 zeszytów) ukrywając się w Warszawie po tzw. aryjskiej stronie. Opuszczając Warszawę po powstaniu zakopał je, po wyzwoleniu odkopał i powierzył osobie, która miała je wywieźć za

Opis archiwalny

Oryginał, rękopis, s. 12-49 (rękopis J. Najberga) i 1-93 (rękopis K. Mirskiej), format: 290 x 210 mm (niektóre s. w innym formacie), jęz. polski

Odbis: maszynopis, format: 290 x 210 mm, s. 1-27 (odbis rękopisu J. Najberga), s. 1-184

 rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Sortow

113

Nr 302/114

Obejmuje lata od

Autor **Józef Zysman (Ziemian)**

1944

ur. 1922-1971

Spisano: [po 1945]

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

Warszawa

Treść relacji – abstract

bez tytułu

Przeżycia autora po kapitulacji powstania warszawskiego. Autor przebywał w schronie przy ul. Promyka na Żoliborzu, następnie z grupą towarzyszy przekradł się do Babi

Autor był uczestnikiem konspiracji, z ramienia Żydowskiego Komitetu Narodowego organizował pomoc dla Żydów ukrywających się po tzw. aryjskiej stronie. Po wydostaniu się z Warszawy przebywał w okolicach Główna. W 1957 r. wyjechał do Izraela. Oryginał pamiętnika został zwrócony autorowi w 1957 roku.

Osoby wspomniane w relacji

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-11, format: 290 x 210 mm, jęz. polski
Odpis: maszynopis (dublet)

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Sortow

114

Autor **Szmul Rozenstein**1941

ur. ....

Spisano: 1941

Tekst prot.

Łódź

Miejsca pobytu autora relacji

 (autoryz.)

Łódź - getto

Treść relacji – abstract

Arbetstog fun prezes [Dzień pracy prezesa]

Szczegółowy opis działalności prezesa Starszeństwa Żydów w Łodzi, Chaima Rumkowskiego. Ocena działalności Rumkowskiego

Osoby wspomniane w relacji

Autor przed wojną był dziennikarzem, łódzkim korespondentem warszawskiego dziennika "Hajnt". W łódzkim getcie był osobistym sekretarzem Rumkowskiego, podkreśla jego dobre intencje i wysiłki dla dobra ludności getta.

Opis archiwalny

Oryginał rękopis, s. 1-3, 91-161, format: 340 x 220 mm, jęz. jidysz

Odpis: maszynopis, s. 1-188, format: 290 x 210 mm

 rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Sortow

115

Autor **Rubinsteinowa**1939 – 1943

ur. ....

Spisano: 1943-1944

Tekst prot.

Lwów

Miejsca pobytu autora relacji

 (autoryz.)

Lwów, tzw. aryjska strona

Treść relacji – abstract

bez tytułu

Losy autorki i jej rodziny we Lwowie. Okupacja radziecka, wkroczenie Niemców, pogromy, przesiedlenia do getta, działalność Judenratu: obławy, wysiedlenia do obozu zagłady, egzekucje. Relacja obejmuje okres do czerwca 1942 r. i od stycznia do marca 1943 r. wiemy jednak ze wzmianek autorki, że między marcem a czerwcem 1943 r. wszyscy jej krewni oprócz męża zostali wymordowani.

Osoby wspomniane w relacji

Pamiętnik był spisywany od września 1943 r. do lutego 1944 r. we Lwowie po tzw. aryjskiej stronie, gdzie autorka ukryła się w czerwcu 1943 r. wraz z mężem. Środkowa część pamiętnika (drugi z trzech zeszytów) zaginęła. Na okładce zeszytu znajdują się nazwiska osób które przechowały pamiętnik (Marian Antonów, Anna Szumańska) Δ Szumańska przekazała pamiętnik w 1947

Opis archiwalny

Oryginał, rękopis, s. 1-36, 1-36, format: 210 x 150 mm (2 zeszyty), jęz. polski

Maszynopis, s. 1-37, format: 290 x 210 mm, jęz. polski, 2 egzemplarze

 rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Sortow

116

Autor **Sara Burko (Genowefa Dziekońska)**1944 – 1945

ur. ur. 1925. Rafałówka

c. Icchaka i Estery z d. Saskiej

Spisano: 1944-1945

Drezno, Sonnenfeld

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

Drezno, Sommerfeld

 (autoryz.)

Treść relacji – abstract

bez tytułu

Opis pobytu autorki w Dreźnie, gdzie pracowała w szpitalu jako Genowefa Dziekońska. Bombardowanie Drezna w lutym 1945 roku. Po wyzwoleniu autorka pojechała do Sonnenfeld, tam pozostała w szpitalu do listopada 1945 r. (najpierw jako pacjentka, potem pracownica), następnie przyjechała do Łodzi.

Osoby wspomniane w relacji

Pamiętnik pisany niegramatycznie, zawiera liczne dywagacje. Z retrospekcji wynika, że matka autorki zginęła w 1942 r. z rąk Ukraińców, a ona sama tułała się przez pewien czas po Wołyniu. W nieznanych okolicznościach zdobyła tzw. aryjskie papiery i wyjechała na roboty. W 1945 r. deklarowała chęć wyjazdu do siostry do Włoch. Pamiętnik został przekazany do Żydowskiej Komisji Historycznej w 1945 r. przez Grzegorzana. Odnis obejmuje

Opis archiwalny

Oryginał, rękopis, s. 1-96, format: 210 x 160 mm (zeszyt), jęz. polski, załączona fotografia autorki

Odbis: maszynopis, s. 1-15, format: 290 x 210 mm (2 egzemplarze)

 rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Sortow

117

Nr 302/118

Obejmuje lata od

Autor **Mosze Klajman**

1939 – 1944

ur. ur. 3 X 1914

s. Szymona i Chawy z d. Fiszbaum

Spisano: 1947

Łódź

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

Sobienie; Treblinka - obóz

Treść relacji – abstract

bez tytułu

Autor został wywieziony do Trebinki, przebywał w obozie zagłady, uczestniczył w powstaniu więźniów i ucieczce. Przekradł się w rodzinne strony, tam ukrywał się do wyzwolenia. Do wspomnień dołączone są szkice literackie (sceny z obozu zagłady).

Autor był robotnikiem. Po wojnie pozostał u gospodarza, u którego się ukrywał. Pracował w polu, unikał kontaktów z obcymi. Jego pamiętnik dostarczyła do Żydowskiej Komisji Historycznej w Łodzi w 1947 r. p. Gwiazda-Silberstein.

Osoby wspomniane w relacji

Opis archiwalny

Oryginał: rękopis, s. 1-180, format: 210 x 150 mm (2 zeszyty oraz luźne kartki), jęz. jidysz (częściowo alfabetem łacińskim)

Odbis: maszynopis, s. 1-72, format: 290 x 210 mm (2 egzemplarze)

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Sortow

118

Autor **Aurelia Jaworska**1939 – 1943

ur. ....

Spisano: .....

Tekst prot. ....

Miejsca pobytu autora relacji

 (autoryz.)

Chełm .....

Treść relacji – abstract

bez tytułu .....

Obrazki z życia Żydów w Chełmie pod okupacją niemiecką.
 Transporty Żydów z zagranicy przejeżdżające przez Chełm
 do Sobiboru. Wysiedlenie Żydów z getta chełmskiego.

Sortow

119

Osoby wspomniane w relacji

Wspomnienia Polki, mieszkanki Chełma .....

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-43, format: 290 x 210 mm, jęz. polski

Odpis: maszynopis, s. 11-52, format: 290 x 210 mm (odpis niepełny)

 rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Nr **302/120**

Obejmuje lata od

Autor **Beniamin Horowitz (Władysław Pawlak)**

1939 – 1945

ur. ....

Spisano: 1946

Tekst prot.

Warszawa

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

Warszawa

Treść relacji – abstract

bez tytułu

Część I. Ostatnia Wielkanoc - Scena z powstania w getcie warszawskim. Powstańcy odprawiają wieczór sederowy.

Część II. Nasz chorąży - Epizod z powstania w getcie, wywieszenie sztandarów przez powstańców na Placu Muranowskim.

Część III. Sumienie sędziego Riese - Wątpliwości niemieckiego sędziego obserwującego powstanie w getcie warszawskim.

Część IV. Człowiek, który miał zasługi dla Niemiec - Sylwetka konfidenta gestapo w getcie warszawskim.

Część V. Icek Koper - Losy przesiedleńca z prowincji, cierpiącego głód i umierającego na tyfus w getcie warszawskim.

Część VI. Bobuś i swastyka - Losy żydowskiego dziecka w getcie i na tzw. arwiskiej stronie

Osoby wspomniane w relacji

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-7, 1-12, 1-9, 1-18, 1-14, 1-18, format: 290 x 210 mm, jez. polski

Odpis: maszynopis (dublet)

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Sortow

120

Nr 302/121

Obejmuje lata od

Autor **Beniamin Horowitz (Władysław Pawlak)**

1939 – 1945

ur. ....

Spisano: 1944-1946

Tekst prot.

Warszawa-Lublin

Miejsca pobytu autora relacji

Warszawa - getto, tzw.
aryjska strona

Treść relacji – abstract

Przesiedlenie w zaświaty

Opracowanie poświęcone losom Żydów w getcie
warszawskim.

Rozdział I. Władza

Przepisy antyżydowskie, niemiecki nadzór nad gettem.

Rozdział II. Wykonawcy

Łapanki do robót przymusowych, rekwizycje i grabieże.

Utworzenie getta, jego granice. Warunki w obozach pracy
dla Żydów.

Rozdział III. Oprawcy

Akcja likwidacyjna w 1942 r., rola Żydowskiej Służby

Porządkowej. Sytuacja w getcie po zakończeniu akcji.

Wybuch powstania w getcie.

Rozdział IV. Wyzyskiwacze

Wyzysk ludności żydowskiej przez przedsiębiorców
niemieckich. Organizacja szponów

(autoryz.)

Osoby wspomniane w relacji

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-278, format: 290 x 210 mm, jęz. polski

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Sortow

121

Autor **Mieczysław Garfinkel**1939 – 1943

ur. 11.V.1898 Zamość - 9.XII.1990 Londyn

s. Samela i Blumy z d. WiElickiej

Spisano: 1946

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

Zamość - getto

 (autoryz.)

Treść relacji – abstract

bez tytułu

Losy Żydów Zamościa we wrześniu 1939 r. (przejściowe wkroczenie Armii Czerwonej i ucieczka znacznej części Żydów do ZSRR). Powołanie Judenratu, kontrybucje, przesiedlenia Żydów z Niemiec, Czech i terenów polskich włączonych do Rzeszy. Wysiedlenie Żydów na przedmieście Nowa Osada i utworzenie getta. Działalność Żydowskiej Służby Porządkowej. Funkcjonowanie obozów pracy. Selekcje i wywózki do obozu zagłady. Przesiedlenie pozostałych w Zamościu Żydów do Izbicy w październiku 1942 roku. Działalność Żydowskiej Samopomocy Społecznej.

Autor mieszkał w Zamościu, był adwokatem, ponadto właścicielem majątku ziemskiego i browaru. Podczas okupacji był szefem Żydowskiej Samopomocy Społecznej.

Osoby wspomniane w relacji

Opis archiwalny

Oryginał: rękopis, s. 1-92, format: 290 x 210 mm, jęz. polski

Odpis: maszynopis, s. 1-52, format: 290 x 210 mm (2 egzemplarze)

 rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Sortow

122

Autor **Brandla (Bronka) Siekierka z d. Fiszbajn**1942 – 1944

ur. ur. 1911

Spisano: 1944, 1949

Tekst prot.

Zwirówka, Łódź

Miejsca pobytu autora relacji

 (autoryz.)

Mińsk Mazowiecki

Stanisławów - getto

Zwirówka - kryjówka

Treść relacji – abstract

bez tytułu

Część I

Życie w kryjówce na strychu w czerwcu 1944 roku.

Część II

Położenie Żydów w getcie w Mińsku Mazowieckim. Akcja likwidacyjna w sierpniu 1942 roku. Autorka z dwojgiem dzieci uciekła na wieś, później przez krótki czas przebywała w getcie w Stanisławowie, a następnie ukrywała się do końca okupacji wraz z mężem i dziećmi na strychu u Bronisława Bylickiego we wsi Zwirówka.

Autorka mieszkała przed wojną na wsi, zajmowała się skupem i przerobem mleka. Pierwsza część jej pamiętnika (2 zeszyty) była spisywana na bieżąco w kryjówce, druga część (1 zeszyt) została spisana po wojnie w Łodzi. W ZIH znajduje się relacja Brandli Siekierki (301/1158) wspólna

Osoby wspomniane w relacji

Opis archiwalny

Oryginał: rękopis, s. 1-15, 1-12, 1-115, format: 210 x 150 mm (3 zeszyty), jęz. polski

Odpis: maszynopis, s. 1-32 (część I), 1-31 (część II), format: 290 x 210 mm (2 egzemplarze, drugi egzemplarz niekompletny)

 rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Sortow

123

Nr 302/124

Obejmuje lata od

Autor **Liza Taflowicz**

1939 – 1945

ur. ur. 15 XII 1911 Łódź

Spisano: [po 1945]

Tekst prot.

Łódź

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

Łódź - getto: Auschwitz

Heinichen, Theresienstadt -
obóz

Treść relacji – abstract

bez tytułu

Początki okupacji w Łodzi. Utworzenie getta. Warunki życia
w getcie (autorka pracowała w tkalni dywanów).

Przesiedleńcy z Niemiec i Czech, wywózki do obozu
zagłady. Likwidacja getta - transport do Auschwitz.

Selekcja i pobyt w Auschwitz. Transport do obozu pracy
Heinichen, warunki życia w obozie. Ewakuacja do
Theresienstadt, wyzwolenie.

Autorka utraciła matkę podczas selekcji w Auschwitz, mąż
zginął podczas ewakuacji obozu pracy.

Osoby wspomniane w relacji

Sortow

124

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-98, format: 290 x 210 mm, jęz. polski

Odpis: maszynopis (dublet), 2 egzemplarze

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Autor Władysław Całka1941 – 1944ur. ur. 29 V 1926s. Jana i Joanny z d. Kozielskiej

Spisano: [po 1945]

[Hrubieszów]

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

Hrubieszów

 (autoryz.)

Treść relacji – abstract

Pamiętnik z czasów okupacji niemieckiej

Relacja Polaka udzielającego pomocy Żydom w Hrubieszowie. Autor dostarczał żywność do getta, jego rodzice ukrywali Żydów w domu i zostali za to uwięzieni (ojciec został zamordowany przez Niemców w Lublinie). Przykłady denuncjowania Żydów przez Polaków.

Osoby wspomniane w relacji

Autor był synem dróżnika z Hrubieszowa, żołnierzem Batalionów Chłopskich.

Opis archiwalny

Oryginał: rękopis, s. 1-7, format: 210 x 150 mm (zeszyt), jęz. polski

Odpis: maszynopis, s. 1-3, format: 290 x 210 mm (2 egzemplarze)

 rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Sortow

125

Autor **Dunia Urbańska (Urysson) z d. Feldblum**1942 – 1945

ur. ur. 18 I 1915 Zytomierz

c. Jefima i Rebeki z d. Kaminier

Spisano: 1945

Katowice

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

 (autoryz.)

Angers; Auschwitz - obóz

Treść relacji – abstract

Co widziałam i słyszałam w Oświęcimiu

Relacja francuskiej Żydówki o pobycie w Auschwitz. Transport z Angers do Auschwitz. Warunki życia w żeńskim obozie (w Auschwitz, później w Birkenau): głód, ciężka praca, znęcanie się esesmanów i funkcyjnych nad więźniarkami, selekcje. Autorka została przeniesiona do biura Oddziału Politycznego (obozowego gestapo), gdzie warunki życia były lepsze. Działalność Oddziału Politycznego. Ewakuacja obozu. Autorka z przyjaciółką uciekła podczas tzw. marszu śmierci i ukrywała się na Śląsku do wyzwolenia.

Autorka mieszkała przed wojną we Francji. W lipcu 1942 r. została wywieziona z Angers do obozu Auschwitz, w obozie nosiła numer 10308. Jej mąż zginął w czasie wojny. Po wojnie wróciła do Francji, później osiadła w Meksyku.

Osoby wspomniane w relacji

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-56, format: 290 x 210 mm, jęz. polski

 rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Sortow

126

Nr **302/127**

Obejmuje lata od

Autor **Szymon Datner**

1941 – 1944

ur. 1902-1989

Spisano: 1946-1952

Tekst prot.

[Warszawa]

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

Białystok

Treść relacji – abstract

bez tytułu

Artykuły i referaty dotyczące zagłady Żydów z Białegostoku i Białostoczczyzny:

Cz. I

1. W 9-tą rocznicę Powstania w Getcie Warszawskim (maszynopis, jęz. pol.)

2. Der konfiskirn funm jidntum un der forfał mit dr Chwat [Konfiskaty mienia żydowskiego i los doktora Chwata]

(maszynopis, jęz. jidysz)

3. Di martir-sztot Słonim un di opklangen in bialystoker geto [Męczeństwo miasta Słonimia i echa w getcie białostockim]

(maszynopis, jęz. jidysz)

4. Fenigsztajn un Zelikowicz - di hienen fun bialystoker geto [Fenigsztajn i Zelikowicz - hieny białostockiego getta]

(maszynopis, jęz. jidysz)

5. "Bazuchn" in geto ["Odwiedziny" w getcie] (maszynopis

Osoby wspomniane w relacji

Opis archiwalny

Cz. I, maszynopis, s. 1-207, format: 290 x 210 mm, jęz. jidysz, polski; Cz. II: oryginał, rękopis, s. 1-122, jęz. jidysz; maszynopis, s. 1-104, format: 290 x 210 mm, jęz. jidysz, polski

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Sortow

127

Autor **Berl Glik**1939 – 1944

ur. ur. 1887 Budzanów

s. Israela i Lei

Spisano: 1946

Łódź

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

 (autoryz.)

Tłuste - getto; Hołowczyńce

Treść relacji – abstract

Wegn di geteniszn in Tłuste, zaleszczyker powiat, czortkower krajs, in der cajt fun dajcher okupacje [O wydarzeniach w Tłustem, powiat zaleszczycki, okręg czortkowski, w czasach niemieckiej okupacji]

Sortow

128

Osoby wspomniane w relacji

Położenie Żydów w Tłustem w okresie międzywojennym. Wkroczenie Niemców w 1941 r., pogrom zorganizowany przez Ukraińców, powołanie Judenratu. Przesiedlenie Żydów z Węgier do Tłustego. Praca przymusowa na folwarkach, wywózki do obozu zagłady w Bełżcu. Sylwetka Paula Friedricha (niemiecki zarządca folwarku, starał się ratować Żydów). Autor zbiegł i aż do wyzwolenia (do marca 1944 r.) ukrywał się we wsi Hołowczyńce.

Autor był kupcem w mieście Tłuste, po wojnie przebywał w Łodzi. Jego wspomnienia zostały spisane przez M. Rajaka.

Opis archiwalny

Oryginał, rękopis, s. 1-282, format: 290 x 210 mm, jez. jidysz

Odpis: maszynopis, s. 1-130, format: 290 x 210 mm (2 egzemplarze)

 rkp mnp

stron formatu

J'zyk relacji

Autor NN

1941 – 1943

ur. ....

Spisano: 1944

Tekst prot.

[Warszawa]

Miejsca pobytu autora relacji

 (autoryz.)Warszawa - getto, tzw.
aryjska strona

Treść relacji – abstract

bez tytułu

Organizacja Żydowskiej Służby Porządkowej (ZSP) w getcie warszawskim. Sylwetka komendanta ZSP, Józefa Szeryńskiego. Udział ZSP w łapaniach do obozów pracy. Współpraca funkcjonariuszy ZSP ze szmuglerami. Funkcjonowanie więzienia w getcie. Wielka akcja wysiedleńcza w 1942 roku. Działalność Sonderkommando SS urzędującego w budynku komendy ZSP. Sylwetki esesmanów. Udział ZSP w wysiedleniach. Selekcja funkcjonariuszy (część wywieziono do Treblinki, część na Majdanek). ZSP w szczątkowym getcie. Akcja wysiedleńcza w styczniu 1943 roku. Rozważania o psychologii Niemców i Żydów.

Osoby wspomniane w relacji

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-153, format: 290 x 210 mm, jęz. polski

 rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Sortow

129

Autor **Stanisław Nogaj**1940 – 1942

ur. ....

Spisano: [1945]

Tekst prot.

[Katowice]

Miejsca pobytu autora relacji

 (autoryz.)

Gusen - obóz

Treść relacji – abstract

bez tytułu

Głównym tematem pamiętnika są losy grupy Żydów - więźniów obozu koncentracyjnego w Gusen. Zostali oni w 1940 r. skierowani do karnej kompanii z zaleceniem, by w ciągu 3 miesięcy nikt z nich nie pozostał przy życiu. Dzięki życzliwości niektórych więźniów funkcyjnych udało im się przeżyć dłużej (ostatnich zamordowano w 1942 r.). Autor omawia różne aspekty życia w obozie koncentracyjnym, głównie postawę więźniów funkcyjnych (zniecanie się nad zwykłymi więźniami, kradzieże, homoseksualizm) oraz działalność obozowego ruchu oporu.

Autor był dziennikarzem katowickiej gazety "Polonia", przebywał w obozie w Gusen od 1940 do 1945 roku. Opublikował wspomnienia z obozu ("Gusen. Pamiętnik dziennikarza" Katowice-Chorzów 1945).

Osoby wspomniane w relacji

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-209, format: 290 x 210 mm, jęz. polski

Odpis: maszynopis, dublet niekompletny (s. 1-186)

 rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Sortow

130

Autor H. J. Lustman

1939

ur.

Spisano: [po 1945]

[Łódź]

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

okolice Zgierza, Warszawa,
Łódź (autoryz.)

Treść relacji – abstract

Majne zichrones. Der anfang. Oigust 1939. [Moje
wspomnienia. Początek. Sierpień 1939]Latem 1939 r. autor pracował na folwarku w okolicy
Zgierza. Powołanie do wojska, odwrót do Warszawy,
powrót do Łodzi.

Osoby wspomniane w relacji

Autor był członkiem Bundu. Do 1944 r. przebywał w getcie
łódzkim, następnie w obozach w Częstochowie,
Buchenwaldzie i Sonnenbergu. Po wojnie powrócił do
Łodzi. Miał zamiar opisać całość swoich przeżyć
wojennych, sporządził plan pracy w 17 punktach, z których
zostały wypełnione 4 pierwsze. Być może tożsamy z
Herszem Lustmanem (ur. 1914), zarejestrowanym w
komitecie żydowskim w Łodzi.

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-69, format: 290 x 210 m, jęz. jidysz, (2 egzemplarze)

 rkp mnp

stron formatu

J'zyk relacji

Sortow

131

Autor **Dawid Sierakowiak**1941 – 1942

ur. 25 VII 1924 Łódź - 8 VIII 1943 Łódź

s. Majlecha i Sury

Spisano: 1941-1942

Łódź

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

Łódź - getto

 (autoryz.)

Treść relacji – abstract

Dziennik

Dziennik młodego mieszkańca Łodzi, spisywany od kwietnia do października 1941 r. i od czerwca do września 1942 roku. Autor uczył się w szkole średniej, później pracował w warsztacie (resorcie) rymarskim. Pisał głównie o trudnościach żywnościowych i o działalności lewicowej organizacji młodzieżowej, do której należał. Opis akcji deportacyjnej we wrześniu 1942 r., podczas której autor stracił matkę.

Dawid Sierakowiak swój dziennik w siedmiu zeszytach. Dwa zeszyty zaginęły (prawdopodobnie zostały spalone w piecu w 1945 r.), dwa zostały przekazane Żydowskiej Komisji Historycznej i znajdują się w ZIH, trzy pozostałe (czerwiec-grudzień 1939 r., marzec-maj 1942 r. i listopad 1942 r. -kwiecień 1943 r.) zostały odnalezione w 1966 i

Osoby wspomniane w relacji

Opis archiwalny

Oryginał, rękopis, s. 1-142, 1-100, format 200 x 160 mm (2 zeszyty), jęz. polski

Odpis, maszynopis, s. 1-36, 1-47, format 290 x 210 mm

 rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Sortow

132

Autor **Noemi Szac-Wajnkranc**1939 – 1943

ur. 1918-1945

Spisano: 1944

Warszawa

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

Warszawa - getto, tzw.
aryjska strona; Sławek k.
Wołomina (autoryz.)

Treść relacji – abstract

Przeminęło z ogniem

Przeprowadzka do getta warszawskiego, warunki życia w getcie, akcja likwidacyjna w 1942 r., ucieczka na tzw. aryjską stronę. Pobyt w ukryciu w Warszawie i okolicach (autorka ukrywała się z mężem, jej rodzice nie mogąc znaleźć bezpiecznego schronienia powrócili do getta i zginęli podczas powstania). Częste szantaże i zmiany miejsca pobytu. Aresztowanie męża autorki. Autorka bezskutecznie usiłowała wydostać go z obozu koncentracyjnego na Majdanku.

Autorka była córką warszawskiego inżyniera, właściciela fabryki.

Wspomnienia pisała ukrywając się w Warszawie po śmierci męża, który zginął na Majdanku w listopadzie 1943 roku. Po powstaniu warszawskim przebywała na wsi pod Łodzią.

Osoby wspomniane w relacji

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-156, format: 290 x 210 mm, jęz. polski

Odpis, maszynopis, s. 1-196, format: 290 x 210 mm, jęz. polski

 rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Sortow

133

Autor **Hirsch Rozen**1940 – 1944

ur. ....

Spisano: .....

Tekst prot. ....

Miejsca pobytu autora relacji

 (autoryz.)Płońsk - getto; Pomiechówek
- obóz

Treść relacji – abstract

bez tytułu

Zbeletyzowany opis przeżyć Żydów w getcie w Płońsku i w obozie przejściowym dla przesiedleńców w Pomiechówku. Autor poświęca wiele uwagi postaci komendanta obozu, Maxa Ringa.

Sortow

134

Osoby wspomniane w relacji

Zachowany zeszyt nosi nr 9 i stanowi część większej całości.

Opis archiwalny

Oryginał: rękopis, s. 237-268, format: 160 x 250 mm (zeszyt), jęz. jidysz

Odpis: maszynopis, s. 1-157, 1-114, format: 290 x 210 mm (2 egzemplarze)

 rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Autor **Juliusz Feuerman**1939 – 1944

ur. 25.VII.1890 - 1944?

Spisano: 1943-1944

Stanisławów

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

 (autoryz.)

Stanisławów - getto, więzienie

Treść relacji – abstract

bez tytułu

Pamiętnik w formie listu, skierowanego częściowo do doktora Benedykta Libermana, częściowo do syna, o którym autor nie wiedział, czy jeszcze żyje. Położenie Żydów w Stanisławowie pod okupacją radziecką. Początek okupacji niemieckiej, powołanie i działalność Judenratu, masowa egzekucja na cmentarzu 12.X.1941 roku. Utworzenie getta, warunki życia w getcie, funkcjonowanie warsztatów pracujących dla Niemców, wywózki do obozu zagłady w Bełżcu. Likwidacja getta w lutym 1943 roku. Po likwidacji getta autor był przetrzymywany w koszarach gestapo, a od czerwca 1943 r. w więzieniu, pracował jako kartograf.

Autor był inżynierem, zasadniczą część pamiętnika spisał w więzieniu w lipcu 1943 r. spodziewając się rychłej

Osoby wspomniane w relacji

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-36, format: 290 x 210 mm, jęz. polski

Publikacja: J. Feuerman. Pamiętnik ze Stanisławowa (1941-1943). "Biuletyn ŻIH", nr 3 (59).

 rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Sortow

135

Autor **Salomon Gunsberg**1941 – 1943

ur. ....

Spisano: .....

[Stanisławów].....

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

 (autoryz.)

Stanisławów - getto.....

Treść relacji – abstract

bez tytułu.....

Losy Żydów w Stanisławowie pod okupacją niemiecką.
 Wymordowanie inteligencji żydowskiej 4 VIII 1941 r.,
 powołanie Judenratu, masowa egzekucja 12 X 1941 r.,
 utworzenie getta, dalsze masowe egzekucje, selekcje i
 wywózki do obozu zagłady. Likwidacja getta w lutym 1943
 r., tropienie ukrywających się Żydów przez funkcjonariuszy
 SS.

Autor był lekarzem, nie wiemy, w jaki sposób przetrwał
 wojnę. Jego wspomnienia zostały przekazane Żydowskiej
 Komisji Historycznej przez Horacego Safrina.

Osoby wspomniane w relacji

Opis archiwalny

Oryginał, rękopis, s. 1-29, format: 270 x 210 mm, jęz. polski

Odpis: 2 maszynopisy, format: 290 x 210 mm: s. 1-22 (3 egz.), s. 1-19 (2 egz.)

 rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Sortow

136

Nr 302/137

Obejmuje lata od

Autor NN

1939 – 1945

ur. ur. ok. 1930

Spisano: [1945-1946]

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

Warszawa, Radzymin - getto

Treść relacji – abstract

Zyciorys

Wojenne przeżycia młodego chłopca z Warszawy. Próba ucieczki z rodzicami do ZSRR po wybuchu wojny. Pobyt w getcie warszawskim, szmugiel żywności. Autor uciekł z Warszawy, znalazł się w getcie w Radzyminie, później przebywał na wsi do wyzwolenia, pracując w gospodarstwie rolnym.

Na okładce zeszytu napisano "Malczyk" (alfabetem łacińskim) oraz "Malcz" (alfabetem żydowskim). Być może jest to nazwisko autora. Pamiętnik przekazała do Centralnej Żydowskiej Komisji Historycznej w 1946 r. Genia Silkes.

Osoby wspomniane w relacji

Sortow

137

Opis archiwalny

Oryginał: rękopis, s. 1-28, format: 210 x 150 mm (zeszyt), jęz. jidysz

Odpis: maszynopis, s. 1-13, format: 290 x 210 mm

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Nr 302/138

Obejmuje lata od

Autor **Rachela Auerbach**

1941 – 1944

ur. zm. 1976

Spisano: [1947]

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

Treść relacji – abstract

Oj di felder fun Treblinke [Na polach Treblinki]

Reportaż z pobytu na terenie byłego obozu zagłady w Treblince. Zarys historii powstania, funkcjonowania i likwidacji obozu.

Sortow

138

Osoby wspomniane w relacji

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-84, format: 290 x 210 mm, jęz. jidysz

Odpis: maszynopis (dublet)

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Autor **Natan Zelechower (Jan Kurczab)**1942 – 1945

ur. ....

Spisano: [1945]

Tekst prot.

Zabrze

Miejsca pobytu autora relacji

 (autoryz.)

Warszawa - getto: Majdanek

Auschwitz, Jawiszowice

Buchenwald, Ohrdruf

Crawinkel - obóz

Treść relacji – abstract

bez tytułu

Warunki życia w getcie warszawskim. Pobyt w schronach po wielkiej akcji 1942 r., wywózka do obozu

koncentracyjnego na Majdanku. Cierpienia więźniów

Majdanka. Transport do Auschwitz, pobyt w obozie w

Jawiszowicach, praca w kopalni „Marsz śmierci” do

Wodzisławia Śląskiego i ewakuacja do Buchenwaldu.

Praca w obozach Ohrdruf i Crawinkel (w kamieniołomach).

Piesza ewakuacja do Buchenwaldu. Wyzwolenie, sytuacja

byłych więźniów po wyzwoleniu.

Autor był z zawodu technikiem dentystycznym. Pamiętnik, spisany po wojnie, przekazał Żydowskiej Komisji

Historycznej w Krakowie. Zbieżność jego przybranego

nazwiska z nazwiskiem publicysty prasy krakowskiej i

działacza społecznego jest przypadkowa

Osoby wspomniane w relacji

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-146, format: 290 x 210 mm, jęz. polski

Odpis: maszynopis, s. 1-219 (2 egzemplarze)

 rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Sortow

139

Autor **Lejb Szeffel**.....1944 – 1945

ur. ur. 1905.....

s. Izaaka i Estery.....

Spisano: [po 1945].....

[Łódź].....

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

 (autoryz.)

Stutthof - obóz.....

Treść relacji – abstract

Di jidn in Sztuthof. [Żydzi w Stutthof].....

Autor został przetransportowany do Stutthofu statkiem w 1944 r. z obozu w Estonii. Opis obozu Stutthof. Sylwetki esesmanów i więźniów funkcyjnych, eksterminacja chorych. Autor ukrył się w lesie podczas ewakuacji obozu i doczekał nadejścia Armii Czerwonej.

Osoby wspomniane w relacji

Autor przed wojną mieszkał w Wilnie, po wyzwoleniu przebywał w Łodzi, później wyjechał do Izraela. Pierwotny tytuł (przekreślony) brzmiał: Sztuthof in jidische oigen [Stutthof w żydowskich oczach]

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-109, format: 290 x 210 mm, jęz. jidysz.....

 rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Sortow

140

Nr 302/141

Obejmuje lata od

Autor **Gerszon Taffet**

1939 – 1943

ur. ur. 1910

s. Mechela i Jenty

Spisano: [po 1945]

Łódź

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

Zólkiew - getto; Lwów - obóz przy ul. Janowskiej

(autoryz.)

Treść relacji – abstract

bez tytułu

Krótki zarys dziejów gminy żydowskiej w Zólkwi. Losy Żydów w Zólkwi pod okupacją niemiecką. Pogrom zorganizowany przez Ukraińców w pierwszych dniach okupacji. Obóz pracy w Lackiem Wielkim. Wywózki do obozu zagłady w Bełżcu (autor uciekł z transportu). Utworzenie getta. Autor został w marcu 1943 r. wywieziony do obozu przy ul. Janowskiej we Lwowie. Likwidacja getta 25 marca 1943 roku.

Autor opracował pamiętnik po wojnie, wykorzystując także wspomnienia innych Żydów z Zólkwi.

Osoby wspomniane w relacji

Sortow

141

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-72, format: 290 x 210 mm, jęz. polski

Publikacja: G. Taffet, Załoga Żydów zólkiewskich, Łódź 1946.

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Autor Felicja Zyglar (Krystyna Nowakowska)

1942

ur. ur. 1919

c. Szmula i Chai z d. Turyn

Spisano: [po 1945]

[Warszawa]

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

Warszawa, Góra Kalwaria,
Choszczówka - tzw. aryjska
strona

 (autoryz.)

Treść relacji – abstract

Moja walka o życie

Przeżycia autorki w Warszawie i okolicach po tzw. aryjskiej stronie po ucieczce z getta we wrześniu 1942 roku. Nie mogąc znaleźć schronienia, autorka zgłosiła się na roboty i w listopadzie 1942 r. wyjechała do Niemiec.

Osoby wspomniane w relacji

Autorka w getcie warszawskim była m. in. sekretarką prof. M. Bałabana (pisze o tym w relacji nr 201/4816). Po ucieczce z getta legitymowała się fałszywymi dowodami na nazwisko Maria Błaszczuk i Krystyna Nowakowska (to ostatnie nazwisko zachowała po wojnie). Ukończyła studia prawnicze, osiadła w Szwajcarii. Dalszy ciąg jej wspomnień (z pobytu na robotach w Turynii w latach 1942-44), spisany w latach 1946-1947, został opublikowany pod tytułem "Tak było w Niemczech" (Warszawa 1950) oraz w języku niemieckim ("Das Brot der Feinde" Wiedeń 1971).

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-138, format: 290 x 210 mm, jęz. polski

Publikacja: Krystyna Nowakowska. Moja walka o życie. Warszawa 1948

 rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Sortow

142

Autor **Maria Bojarkowa z d. Bill**1942 – 1943

ur. ....

Spisano: .....

Tekst prot. ....

Miejsca pobytu autora relacji

 (autoryz.)

Wieliczka .....

Treść relacji – abstrakt

Urywek z pamiętnika .....

Opis akcji likwidacyjnej w Wieliczce we wrześniu 1942 roku. Koncentracja Żydów z okolicznych miast w Wieliczce, egzekucje w Puszczy Niepołomickiej (wymordowano m. in. chorych i personel szpitala), wywózki do obozu zagłady, tropienie ukrywających się Żydów.

Osoby wspomniane w relacji

Autorka była Polką, była radną miasta Wieliczki. Udzieliła znajomym Żydom pomocy w przedostaniu się do Krakowa i uzyskaniu fałszywych dokumentów.

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-25, format: 290 x 210 mm, jęz. polski

Odpis: maszynopis (dublet)

 rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Sortow

143

Autor **Marek Stok**1939 – 1942

ur. ur. 1903

s. Saula i Teofili z d. Kogan

Spisano: 1944

Warszawa

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

 (autoryz.)

Warszawa - getto, kryjówka

Treść relacji – abstract

bez tytułu

Losy Żydów warszawskich pod okupacją niemiecką.
 Konfiskaty majątków. Przesiedlenie do getta. Warunki życia
 w getcie: głód, epidemia tyfusu. Łapanie do obozów pracy.
 Krytyczna ocena Judenratu i Żydowskiej Służby
 Porządkowej. Zabójstwa dokonywane przez Niemców.
 Początek akcji likwidacyjnej latem 1942 roku.

Osoby wspomniane w relacji

Autor był adwokatem. Wspomnienia spisywał latem 1944 r.
 ukrywając się na Pradze. Po wojnie wyjechał do Brazylii.
 Jego krótka relacja o przeżyciach okupacyjnych znajduje
 się w książce W. Bartoszewskiego i I. Lewinówny "Ten jest
 z ojczyzny mojej".

Opis archiwalny

Oryginał, rękopis, s. 1-69, 71, format: 200 x 150 mm (3 zeszyty), jęz. polski

Odpis: maszynopis, s. 1-32, format: 290 x 210 mm (2 egzemplarze)

 rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Sortow

144

Nr 302/145

Obejmuje lata od

Autor **Jakub Smakowski**

1939 – 1945

ur. ur. 1923

Spisano: 1945, 1946

Tekst prot.

Warszawa, Leipheim

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

Warszawa - getto

Treść relacji – abstract

Lebn in gerangl [Zycie w walce] (I wersja)
Zichrones fun a jidishn geto-kempfer [Pamiętnik
żydowskiego bojowca z getta] (II wersja)

Sortow

145

Osoby wspomniane w relacji

Przeżycia w getcie warszawskim, szmugiel. Udział w
powstaniu w getcie warszawskim. Pobyt po tzw. aryjskiej
stronie, udział w powstaniu warszawskim w szeregach AK.
Po upadku powstania autor ukrywał się w bunkrze przy ul.
Wspólnej.

Jakub Smakowski walczył w powstaniu w getcie
warszawskim w grupie bojowej podlegającej Żydowskiemu
Związkowi Wojskowemu. Po wojnie jego wspomnienia
zostały spisane przez Blimę Wasser w Wojewódzkiej
Żydowskiej Komisji Historycznej w Warszawie (I wersja) i
przez Barucha Gelbluma w Leipheim (Niemcy) (II wersja)

Opis archiwalny

Oryginał, rękopis, s. 1-88, 1-5, 1-45, format: 290 x 210 mm, jęz. jidysz; załączone zdjęcia autora

Odbis: maszynopis, s. 1-85, 1-66, format: 290 x 210 mm

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Autor **Symcha Korngold**1942 —

ur. ur. 1902

Spisano: [po 1945]

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

Warszawa - getto

 (autoryz.)

Treść relacji — abstract

bez tytułu

Warunki życia w getcie warszawskim, praca w szopie
dziewiarskim Schulza, selekcje w szopach. Krytyka
instytucji żydowskich w getcie. Budowa schronów.

Osoby wspomniane w relacji

Autor uczestniczył w konspiracji w getcie, następnie
przebywał po tzw. aryjskiej stronie, w 1943 r. zgłosił się do
"Hotelu Polskiego" i został wywieziony do obozu w Bergen-
Belsen.

Opis archiwalny

Oryginał: rękopis, s. 1-93, format: 210 x 160 mm, jęz. jidysz; załączone zdjęcia autora.
Odpis: maszynopis, s. 1-97, format: 290 x 210 mm rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Sortow

146

Nr **302/147**

Obejmuje lata od

Autor **NN**.....

1939 – 1940

ur. ....

Spisano: 1939-1940.....

Tekst prot.

Piotrków Trybunalski.....

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

Piotrków Trybunalski.....

Treść relacji – abstract

bez tytułu.....

Dziennik mieszkańca Piotrkowa Trybunalskiego. Życie Żydów pod okupacją niemiecką: łapanki do pracy przymusowej, grabież mienia żydowskiego, nędzne przydziały żywności.....

Sortow

147

Osoby wspomniane w relacji

Oryginał opatrzony napisem "A gefunener heft" [Znaleziony zeszyt].....

Opis archiwalny

Oryginał rękopis, s. 1-70, format: 195 x 155 mm (zeszyt), jęz. jidysz.....

Odpis: maszynopis, s. 1-45, format: 290 x 210 mm.....

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Autor **Józef Skokun**1941 – 1945

ur. ur. 1919 Nowogródek

Spisano: 1946

Tekst prot.

Warszawa

Miejsca pobytu autora relacji

 (autoryz.)

Nowogródek

Treść relacji – abstract

Bajm dem wolf cwiszn di cejn [Między zębami wilka]

Autor przeżył okupację podając się za Tatara. Pracował w urzędzie komendanta miasta w Nowogródku, później został wywieziony na roboty do Niemiec i tam doczekał wyzwolenia.

Osoby wspomniane w relacji

Autor był absolwentem szkoły rabinackiej w Mirze. Jego wspomnienia spisała Blima Wasser w Żydowskiej Komisji Historycznej w Warszawie.

Opis archiwalny

Oryginał: rękopis, s. 1-51, format: 290 x 210 mm, jęz. jidysz, załączona fotografia autora

Odpis: maszynopis, s. 1-15, format: 290 x 210 mm

 rkp mnp

stron formatu

J'zyk relacji

Sortow

148

Autor **Mosze Jeruchemson (Mieczysław Jankowski)**1939 – 1944

ur. ur. 19 X 1898 Warszawa

s. Pinkusa i Ewy z d. Gertner

Spisano: 1946

Warszawa

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

Warszawa - getto: Kobyłany

Górne Włódki: Węgrów

Kraków - obóz

 (autoryz.)

Treść relacji – abstract

Iberlebungen fun a jid als krist [Przeżycia Żyda jako chrześcijanina]

Autor w maju 1941 r. opuścił getto warszawskie wraz z rodziną, ale wrócił nie mogąc znaleźć schronienia. Po śmierci żony i córki (tyfus) ponownie wyszedł z getta, ukrywał się wraz z synem na Podlasiu pod nazwiskiem Mieczysław Jankowski. Po śmierci syna dostał się do obozu pracy w Węgrowie, w 1943 r. został zwolniony.

Autor przed wojną używał także imienia Maurycy, po wyzwoleniu powrócił do Warszawy. Jego wspomnienia zostały spisane w Żydowskiej Komisji Historycznej w Warszawie przez Blimę Wasser.

Osoby wspomniane w relacji

Opis archiwalny

Oryginał: rękopis, s. 1-165, format różny, jęz. jidysz

Odpis: maszynopis, s. 1-116, format: 290 x 210 mm

 rkp mnp

stron formatu

J'zyk relacji

Sortow

149

Autor **Rela Sapot**1939 – 1945

ur. ur. 20 V 1913 Błonie

c. Szymona i Racheli z d. Goldman

Spisano: 1947

Błonie

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

Warszawa - getto: Błonie

 (autoryz.)

Treść relacji – abstract

Arisze zajt [Aryjska strona]

Przesiedlenie mieszkańców Błonia do getta warszawskiego w lutym 1941 roku. Autorka wykradała się z getta i zarabiała szyciem na żywność dla matki i sióstr. Od sierpnia 1942 r. pozostała na stałe poza gettem, pod opieką Józefa Barcza z Błonia.

Autorka była z zawodu krawcową, po wyzwoleniu pozostała w Błoni, opiekując się z kolei swoim starym i chorym gospodarzem.

Osoby wspomniane w relacji

Opis archiwalny

Oryginał: rękopis, s. 1-22, format: 420 x 350 mm, jęz. jidysz

Odpis: maszynopis, s. 1-42, format: 290 x 210 mm

 rkp mnp

stron formatu

J'zyk relacji

Sortow

150

Autor **Elie Rozenberg**1939 – 1944

ur. ur. 10 V 1924

s. Chaima i Rywki z d. Auslender

Spisano: .....

Tekst prot. ....

Miejsca pobytu autora relacji

Warszawa - getto: Treblinka - obóz

 (autoryz.)

Treść relacji – abstract

Cz. I: Treblinka [Treblinka]

Przeżycia autora w getcie warszawskim (głód, ciężka praca, śmierć ojca zamordowanego przez pijanego Niemca). Wywózka do Treblinka, śmierć matki i sióstr. Autor został zatrudniony przy paleniu zwłok ofiar. Bunt więźniów i ucieczka.

Sortow

151

Osoby wspomniane w relacji

Cz. II: Partizantka [Partyzantka]

Ucieczka za Bug, przystąpienie do radzieckiego oddziału partyzanckiego, a po wyzwoleniu - do Armii Czerwonej.

Autor osiadł w Izraelu, był świadkiem w procesie Eichmanna. W archiwum ŻIH znajduje się również jego relacja o pobycie w Treblince (sygn. 301/481).

Opis archiwalny

Oryginał, rękopis, s. 1-68, format: 300 x 235 mm (cz. I); s. 1-23, format: 190 x 145 mm (cz. II), jez. jidysz

Odbis: maszynopis, s. 1-51, format: 290 x 210 mm (cz. II) oraz odbisy niekompletne

 rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Nr **302/152**

Obejmuje lata od

Autor **Zygmunt Goldtater**

1939 – 1944

ur. ur. 10 VII 1908 Warszawa

s. Zewa i Chany Abramowicz

Spisano: 1946

Warszawa

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

Modlin, Węgry

Treść relacji – abstract

Iberlebungen fun a jidishn krigs-gefangenen [Przeżycia żydowskiego jeńca wojennego]

Kampania wrześniowa 1939 r.: obrona Modlina, przedzieranie się na Węgry. Pobyt w niewoli na Węgrzech: wyodrębnienie jeńców pochodzenia żydowskiego w osobnym obozie, praca w kamieniołomach, w kopalni i na roli. Ucieczka, życie w ukryciu po okupowaniu Węgier przez wojska niemieckie.

Osoby wspomniane w relacji

Autor był z zawodu instruktorem sportowym. Jego wspomnienia zostały zaprotokołowane przez Blimę Wasser w Wojewódzkiej Żydowskiej Komisji Historycznej w Warszawie

Opis archiwalny

Oryginał: rękopis, s. 1-61, format: 290 x 210 mm, jęz. jidysz

Odpis: maszynopis, s. 1-67, format: 290 x 210 mm

rkp mnp

stron formatu

J'zyk relacji

Sortow

152

Nr 302/153

Obejmuje lata od

Autor **Tanchum Grinberg**

1939 – 1944

ur. ur. 1913 Błonie

s. Chaskiela i Sury

Spisano: 1945

Warszawa

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

Warszawa - getto, Treblinka - obóz

Treść relacji – abstract

Trebinke [Treblinka]

Przesiedlenie z Błonia do Warszawy, pobyt w getcie warszawskim, głód, praca w szopie Schulza. Wywózka do Treblinki. Warunki życia w obozie. Bunt więźniów i ucieczka. Autor przeżył jako jedyny z grupy czterech ukrywających się razem uciekinierów.

Osoby wspomniane w relacji

Autor był z zawodu szewcem. Jego wspomnienia spisała Blima Wasser w Wojewódzkiej Żydowskiej Komisji Historycznej w Warszawie.

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-60, format: 290 x 210 mm, jęz. jidysz (2 egzemplarze)

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Sortow

153

Nr 302/154

Obejmuje lata od

Autor **Mordechaj Majerowicz**

1941 – 1944

ur. ur. 1920 Różanka

Spisano: 1946

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

Nowogródek - getto

Treść relacji – abstract

bez tytułu

Wojenne przeżycia autora. Po wkroczeniu Niemców został uwięziony w obozie pracy, udawał głuchoniemego, aby ukryć swe pochodzenie. Po zdemaskowaniu został wysłany do getta w Nowogródku. Działalność ruchu oporu w getcie, ucieczki. Po likwidacji getta autor znalazł się w grupie więźniów sortujących żydowskie mienie. Zbiegł do lasu, przyłączył się do oddziału partyzantki radzieckiej.

Autor był z zawodu krawcem, przed wojną mieszkał w Koreliczach, po wojnie repatriował się do Polski.

Osoby wspomniane w relacji

Opis archiwalny

Oryginał, rękopis, s. 1-41, format: 290 x 210 mm, jęz. jidysz

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Sortow

154

Autor **Salomon Szlakman**1941 – 1943

ur. ....

Spisano: 1945

Tekst prot. ....

Miejsca pobytu autora relacji

Słonim - getto; Białystok,
Warszawa (autoryz.)

Treść relacji – abstract

Żądam sprawiedliwości (tragedia słonimska)

Losy Żydów w Słonimiu pod okupacją niemiecką. Utworzenie Judenratu, konfiskaty mienia, roboty przymusowe. Sylwetki zbrodniarzy. Masowa egzekucja w listopadzie 1941 r., autor wydostał się spod stosu trupów i wrócił do Słonima. Utworzenie getta, kolejne egzekucje i selekcje. Autor i przeczekał akcję likwidacyjną w schronie. Pobyt w obozie pracy (tzw. Beutelager). Ucieczka przez Białystok do Warszawy.

Autor był aktorem teatru żydowskiego, w Słonimiu została zamordowana jego żona i córka.

Osoby wspomniane w relacji

Opis archiwalny

Oryginał, rękopis, s. 1-57, format: 210 x 150 mm, jęz. polski
Odpis: maszynopis, s. 1-27, format: 290 x 210 mm

 rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Sortow

155

Nr 302/156

Obejmuje lata od

Autor **Dwojra Altman**

1938 – 1945

ur. ur. 28 I 1928 Łódź

c. Szaj

Spisano: 1945

Łódź

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

Łódź - getto: Auschwitz

Halbstadt - obóz

(autoryz.)

Treść relacji – abstract

Pamiętnik

Przeżycia autorki w getcie łódzkim, wywózka do Auschwitz, selekcje, utrata rodziców. Autorka wraz z siostrami została wywieziona z Auschwitz do obozu pracy w Halbstadt.

Po wojnie autorka osiadła w Izraelu.

Sortow

156

Osoby wspomniane w relacji

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-9, 290 x 210 mm, jęz. polski

Odpis: maszynopis (dublet)

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Autor **Chaim Hasenfuss**1939 – 1941

ur. ....

Spisano: [po 1945]

Tekst prot. ....

Miejsca pobytu autora relacji

 (autoryz.)

Warszawa - getto

Treść relacji – abstract

Dwa lata wojny (przeżycia i refleksje)

Dziennik

Zapiski dotyczące oblężenia Warszawy, początków okupacji (m. in. o pracach przymusowych) oraz życia w getcie warszawskim.

Diary

Skrócona wersja dziennika w języku angielskim

Refleksje

Krytyka polityki przedwojennego państwa polskiego, streszczenie wypowiedzi Heinricha Heinego dotyczących Żydów i Polaków, przypomnienie prześladowań Żydów w różnych epokach, wypisy z pamiętników Ludendorffa, dotyczące Polski, refleksje o dyktaturze i dyktatorach, sytuacja demograficzna Francji w oświetleniu książki Jeana Giraudoux "Pleins pouvoirs"

Osoby wspomniane w relacji

Opis archiwalny

Oryginał rękopis, s. 1-184, format: 195 x 160 mm (zeszyt), jęz. polski, angielski

Odpis: maszynopis, s. 1-42, format: 290 x 210 mm, 3 egzemplarze

 rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Sortow

157

Autor **Jeanetta Margules**1941 – 1944

ur.

Spisano: 1946

Tekst prot.

Warszawa

Miejsca pobytu autora relacji

Tarnopol - getto; Lwów

 (autoryz.)

Treść relacji – abstract

Moje przeżycia w getcie tarnopolskim

Pogrom Żydów w Tarnopolu w lipcu 1941 r. dokonany przez Niemców i nacjonalistów ukraińskich (autorka straciła całą rodzinę). Warunki życia w getcie, krytyka działalności Judenratu.

Osoby wspomniane w relacji

Egzekucje, wywózki do obozu zagłady, budowa schronów. Autorka w listopadzie 1942 r. została wywieziona, uciekła z transportu i do końca okupacji ukrywała się u Polaków we Lwowie.

Autorka była nauczycielką w Tarnopolu.

Opis archiwalny

Oryginał: rękopis, s. 1-131, format: 190 x 160 mm (zeszyt), jęz. polski

Odpis: maszynopis, s. 1-39, format: 290 x 210 mm, jęz. polski

 rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Sortow

158

Autor **Janina Neuding**1942

ur. ur. 3 XII 1906 Warszawa

c. Feliksa i Gustawy, psycholog

Spisano: 1945

Warszawa

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

Warszawa - getto

 (autoryz.)

Treść relacji – abstract

Śmierć Jerzego Neudinga

Aresztowanie, rozstrzelanie i pogrzeb Jerzego Neudinga,
męża autorki.Jerzy Neuding był działaczem konspiracyjnej organizacji
Polskich Socjalistów w getcie warszawskim. Był jednym z
pięćdziesięciu kilku zamordowanych 17 IV 1942 roku.

Osoby wspomniane w relacji

Opis archiwalny

Oryginał, rękopis, s. 1-13, format: 210 x 150 mm, jęz. polski

 rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Sortow

159

Autor Sabina Gurfinkiel-Glocer

1939 – 1943

ur. ur. 1903

piel'gniarka

Spisano: [po 1945]

Warszawa

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

Warszawa - getto, tzw.
aryjska strona (autoryz.)

Treść relacji – abstract

Szpital na Czystem i ja

Działalność szpitala żydowskiego na Czystem podczas kampanii wrześniowej 1939 r. i w początkach okupacji. Przeniesienie szpitala do getta i jego praca w getcie. Autorka wysłała córkę na tzw. aryjską stronę w styczniu 1943 r., wkrótce potem sama wydostała się z getta, spotkała się z córką, przez dwa tygodnie ukrywały się razem, ale musiały się rozstać.

Pamiętnik urywa się na 1943 r., nie wiemy, jak autorka dotrwała do końca okupacji ani jak zginęła jej córka.

Osoby wspomniane w relacji

Opis archiwalny

Oryginał, rękopis, s. 1-150, format: 210 x 150 mm (6 zeszytów), 290 x 210 mm (luźne kartki),
jęz. polski

Odbis: maszynopis, s. 1-55, format: 290 x 210 mm

 rkp mnp

stron formatu

J'zyk relacji

Sortow

160

Autor **Helena Midler**1944

ur. ur. 1919 Lublin

Spisano: 1944

Warszawa

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

 (autoryz.)Warszawa - tzw. aryjska
strona

Treść relacji – abstract

bez tytułu

Życie grupy 9 osób w bunkrze w ruinach Warszawy po powstaniu warszawskim (listopad-grudzień 1944 r.). Do pamiętnika dołączone zostały 2 numery satyrycznego "Tygodnika Bunkrowego".

Osoby wspomniane w relacji

Autora była córką właściciela domu bankowego, przed wojną studiowała prawo. Przebywała w getcie warszawskim, w kwietniu 1943 r. przedostała się na tzw. aryjską stronę i do powstania warszawskiego ukrywała się przy ul. Wilczej. Bunkier, w którym przebywała po powstaniu, znajdował się przy pl. Trzech Krzyży. Po wojnie autorka wyjechała do Australii, po zamążpójściu nosiła nazwisko Goldstein. Do pamiętnika dołączona została korespondencja autorki z M. Grynbergiem z 1995 r. oraz jej fotografia z lat wojny

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-8, 1-6, format: 290 x 210 mm, jęz. polski
Odpis: maszynopis (dublet), 4 egzemplarze

 rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Sortow

161

Nr 302/162

Obejmuje lata od

Autor **Rywka Potasz**

1941 – 1944

ur. ur. Zofiówka

Spisano: [po 1945]

Tekst prot.

Bytom

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

Zofiówka (pow. Łuck)

TreEć relacji – abstract

Unzer iberlebung in meszech fun dem krig [Nasze przeżycia w czasie wojny]

Losy Żydów w Zofiówce pod okupacją niemiecką. Autorka wraz z mężem i dziećmi ukrywała się podczas wysiedleń, później uciekli do lasu. Tułaczka po lasach, pomoc Polaków, pobyt w radzieckiej partyzantce.

Jeden z synów autorki poległ walcząc w szeregach radzieckiej partyzantki. Po wojnie autorka repatriowała się do Polski, mieszkała w Bytomiu, później wyjechała do Izraela.

Osoby wspomniane w relacji

Sortow

162

Opis archiwalny

Oryginał: rękopis, s. 1-39, format: 350 x 220 mm (księga wyplat), jęz. jidysz

Odpis: maszynopis, s. 1-25, format: 350 x 220 mm

rkp mnp

stron formatu

J'zyk relacji

Nr 302/163

Obejmuje lata od

Autor **Jecheskiel Brzeziński**

1939

ur. ur. 1901 Gąbin

Spisano: 1946

Warszawa

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

Tarnopol, Lublin

Treść relacji – abstract

Materialen fun a krigs-gefangenem in der polischer armee
[Materiały jeńca wojennego z armii polskiej]

Kampania wrześniowa 1939 roku. Autor był przydzielony do obsługi balonów zaporowych w Warszawie, ewakuował się do Rumunii, powrócił do Tarnopola, został przekazany Niemcom.

Autor był mechanikiem, przebywał w wielu obozach koncentracyjnych. Jego wspomnienia spisała Blima Wasser w Żydowskiej Komisji Historycznej w Warszawie.

Osoby wspomniane w relacji

Sortow

163

Opis archiwalny

Oryginał: rękopis, s. 1-20, format: 290 x 210 mm, jęz. jidysz

Odpis: maszynopis, s. 1-18, format: 290 x 210 mm

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Nr 302/164

Obejmuje lata od

Autor **Abraham Szlachtowicz**

1941 – 1944

ur. ur. 1897 Łuków

Spisano: .....

Tekst prot. ....

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

Mińsk - getto .....

Treść relacji – abstract

Minsker geto, partizantke [Getto mińskie, partyzantka]

Początek wojny niemiecko-radzieckiej. Panika w Armii Czerwonej, autor (żołnierz w formacji zaopatrzenia) uciekł do lasu. Organizowanie się oddziałów partyzanckich. Autor dostał się do niewoli niemieckiej, był więziony w Mińsku, zbiegł i nawiązał kontakt z komunistyczną konspiracją.

Autor (z zawodu szewc) był komunistą, przedwojennym więźniem politycznym, w konspiracji nosił pseudonimy "Der geler Mosze" i "Mosze Łukower"

Osoby wspomniane w relacji

Opis archiwalny

Oryginał, rękopis, s. 1-41, format: 300 x 100 mm, jęz. jidysz

Odpis: maszynopis, s. 1-47, format: 290 x 210 mm (2 egzemplarze)

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Sortow

164

Autor **Lola Botner**1939 – 1945

ur. ur. 18. IV. 1923. Lubaczów

Spisano: [po 1945]

Tekst prot.

Warszawa

Miejsca pobytu autora relacji

 (autoryz.)Lubaczów -getto; Hrebenne -
obóz; Warszawa - tzw.
aryjska strona

Treść relacji – abstract

Z życia lubaczowskiego podczas okupacji niemieckiej

Okupacja niemiecka w Lubaczowie. Ucieczka autorki z
obożu pracy w Hrebennem, zamknięcie getta w
Lubaczowie. Wyjazd do Warszawy (z siostrą, bratem i
bratową) i pobyt po tzw. aryjskiej stronie. Śmierć siostry
(postrzelona przez szantażystę, zmarła po 4 miesiącach).
Ewakuacja z Warszawy podczas powstania
warszawskiego.Autorka ukończyła szkołę kupiecką, pod okupacją
radziecką pracowała jako księgowa w gorzelni.

Osoby wspomniane w relacji

Opis archiwalny

Oryginał: rękopis, s. 1-13, format: 290 x 210 mm, jęz. polski

Odpis: maszynopis, s. 1-5, format: 290 x 210 mm (3 egzemplarze)

 rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Sortow

165

Autor **Samuel Kahan**1939 – 1945

ur. ur. 1877

Spisano: 1945

Warszawa

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

 (autoryz.)Warszawa - getto, tzw.
aryjska strona: Gołków,
Przerab (pow. Radomsko)

Treść relacji – abstract

Przeżycia i skutki drugiej wojny wszechświatowej od 1. 9. 1939 do 9. 5. 1945 oraz powstania Warszawy od 1. 8. 1944 do 7. 10. tegoż roku

Sortow

166

Osoby wspomniane w relacji

Zarys rozwoju stosunków międzynarodowych w okresie międzywojennym. Opis oblężenia Warszawy. Konfiskata własności żydowskiej przez Niemców. Ucieczka z getta i pobyt po tzw. aryjskiej stronie w Warszawie (od marca do grudnia 1943 r. w Gołkowie). Zmiany kryjówek wymuszone szantażami. Materialne warunki życia w Warszawie pod okupacją. Przeżycia podczas powstania warszawskiego (na Starym Mieście). Ewakuacja do Pruszkowa i dalej na wieś (Przerab, pow. Radomsko). Położenie uchodźców na wsi, warunki życia w zrujnowanej Warszawie po wyzwoleniu.

Autor był współwłaścicielem domu handlowego w

Opis archiwalny

Oryginał, rękopis, s. 1-73, format: 210 x 150 mm, jęz. polski

 rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Autor **Stefania Szochur (Staszewska)**1941 – 1942

ur. ur. 1922

c. Samuela

Spisano: [1945-1946]

Warszawa

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

Warszawa - getto

 (autoryz.)

Treść relacji – abstract

bez tytułu

Warunki życia w getcie warszawskim, głód, epidemia tyfusu. Udział autorki w konspiracyjnej komórce PPR. Wielka akcja wysiedleńcza latem 1942 roku. Poszukiwanie pracy w szopie. Ogólna selekcja (tzw. kocioł), rozstanie z matką.

Autorka została wywieziona do obozu w Poniatowej, udało jej się zbiec i dzięki pomocy towarzyszy ukryć się w Warszawie po tzw. aryjskiej stronie. Pamiętnik złożyła w Żydowskiej Komisji Historycznej w 1946 r., później była aktorką Państwowego Teatru Żydowskiego w Warszawie. Fragmenty jej wspomnień dotyczące lat 1942-1944 ukazały się w "Folksztyme" (1961, nr 7 oraz 1977, nr 11, 12).

Osoby wspomniane w relacji

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-25, 1-5, format: 290 x 210 mm, jęz. polski

Odpisy: maszynopis, s. 1-25 (2 egzemplarze), s. 1-31 (2 egzemplarze). Obie wersje odpisu niepełne.

 rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Sortow

167

Autor **Helena Gutman-Staszewska**1939 – 1940

ur. ur. 1894

c. Michał i Anny z d. Lindenbaum

Spisano: 1945

Tekst prot.

Warszawa

Miejsca pobytu autora relacji

 (autoryz.)

Warszawa - getto

Treść relacji – abstract

Wspomnienia z okupacji niemieckiej. Sierpień 1939 r. - 25
listopad 1940 r.Obleżenie Warszawy we wrześniu 1939 roku. Początki
okupacji - przepisy antyżydowskie i szykany. Utworzenie
getta. Praca w żydowskiej opiece społecznej.

Osoby wspomniane w relacji

Autorka była nauczycielką. Bezpośrednio po wojnie
mieszkała w Warszawie pod nazwiskiem Jadwiga
Fajkowska, w 1945 przekazała pamiętnik do Żydowskiej
Komisji Historycznej.

Opis archiwalny

Oryginał: rękopis, s. 1-21, format: 290 x 225 mm (księga kasowa), jęz. polski

Odpis: maszynopis, s. 1-8, format: 290 x 210 mm (3 egzemplarze)

 rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Sortow

168

Autor **Józef Seeman**1944 – 1945

ur. ....

Spisano: 1943-1944

Tekst prot.

Leminin, Chlewczyce

Miejsca pobytu autora relacji

 (autoryz.)Leminin, Chlewczyce i
okolice; Żółkiew

Treść relacji – abstract

Pamiętnik członka partyzantki

Autor należał do uzbrojonej grupy Żydów ukrywających się w lasach na tzw. Małym Polesiu (na południe od Bełży). Pierwszy zapis w dzienniku - 19 lipca 1943 roku. Wsparcie okolicznych mieszkańców-Ukraińców. Budowa obozu w lesie. Obława 8 grudnia 1943 r. i zniszczenie obozu. Autor wraz z mniejszą grupą uciekinierów schronił się u Ukraińców we wsi Leminin, później przeniósł się do Chlewczyc. Od stycznia 1944 r. zagrożenie przez nacjonalistyczną partyzantkę ukraińską. W maju 1944 r. autor opuścił kryjówkę. Wraz z dwójką towarzyszy, a później samotnie przebywał w okolicach Żółkwi. W ostatnich dniach przed wyzwoleniem (23 lipca 1944 r.) ukrywał się w Żółkwi.

Autor najprawdopodobniej pochodził z Żółkwi (miał tam

Osoby wspomniane w relacji

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-33, format: 290 x 210 mm, jęz. polski
Odpis: maszynopis (dublet), 3 egzemplarze rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Sortow

169

Autor **Samuel Weiler**1941 – 1944

ur. ur. 12 XI 1914 Wiedeń

Spisano: .....

Tekst prot. ....

Miejsca pobytu autora relacji

Brody - getto, obóz, okolice
Brodów - partyzantka (autoryz.)

Treść relacji – abstract

bez tytułu

Część I

Napaść Niemiec na ZSRR. Autor walczył w Armii Czerwonej, po rozbiciu jego oddziału przez Niemców powrócił do domu, do Brodów. Położenie Żydów w Brodach pod okupacją niemiecką: egzekucje, roboty przymusowe, grabież. Akcje likwidacyjne jesienią 1942 roku. Utworzenie getta.

Część II. Pamiętniki partyzantki. Dzieje Żydowskiej Organizacji Bojowej. Okręg Brody.

Powstanie organizacji konspiracyjnej, na której czele stanął autor. Część członków organizacji wydostała się z getta do okolicznych lasów i stworzyła oddział partyzancki (rozbity przez obławę niemiecką 17 maja 1943 r.).

Likwidacja getta w Brodach (20-21 maja 1943 r.).

Część III. Pamiętniki partyzantki. Dzieje Żydowskiej

Osoby wspomniane w relacji

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-20, 1-25, 1-3, 1-5, format: 290 x 210 mm, jęz. polski

Odpis: maszynopis, część II-IV, 2 egzemplarze

 rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Sortow

170

Nr 302/171

Obejmuje lata od

Autor NN

1942

ur.

Spisano: 1942

Tekst prot.

Łódź

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

Łódź - getto

Treść relacji – abstract

Hajom jabija [Co dzień przynosi]

Opis sytuacji w getcie łódzkim i działalności prezesa Chaima Rumkowskiego. Charakterystyka przesiedleńców przybyłych z Niemiec do getta łódzkiego.

Sortow

171

Osoby wspomniane w relacji

Autor był prawdopodobnie nauczycielem szkoły hebrajskiej.

Opis archiwalny

Oryginał rękopis, s. 1-22, format: 200 x 150 mm, jęz. hebrajski

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Autor **Jan (Jonas) Przedborski**1942 —

ur. ....

Spisano: 1943

Tekst prot.

[Warszawa]

Miejsca pobytu autora relacji

Pińsk; Warszawa - getto, tzw.
aryjska strona (autoryz.)

Treść relacji — abstract

Wspomnienia i wrażenia z okresu drugiej wielkiej wojny
światowejCzęść V. "Likwidacja" getta warszawskiego
Przebieg wielkiej akcji likwidacyjnej w getcie warszawskim
w lipcu i sierpniu 1942 roku. Samobójstwo A. Czerniakowa.
Relacja uciekiniera z Treblinki. Próby uniknięcia
wysiedlenia poprzez uzyskanie zaświadczeń o
zatrudnieniu.

Osoby wspomniane w relacji

Autor był lekarzem, uczestniczył w kampanii wrześniowej
1939 r., następnie do maja 1940 r. przebywał w Pińsku,
skąd przedostał się do Warszawy. W getcie był
kierownikiem sierocińca przy ul. Wolność. 7 sierpnia 1942
r. (pod jego nieobecność) Niemcy wywieźli dzieci i personel
sierocińca). Następnego dnia autor wy dostał się na tzw.
aryjska strona. Ukrywając się sniewał wspomnienia

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-4, 1-36, format: 290 x 210 mm, jęz. polski

Odpis: maszynopis, s. 1-36

 rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Sortow

172

Autor [zbiorowe]

1940 – 1945

ur.

Spisano: 1945

Tekst prot.

Oświęcim

Miejsca pobytu autora relacji

 (autoryz.)

Auschwitz - obóz

Treść relacji – abstract

An die internationale Öffentlichkeit [Do międzynarodowej opinii publicznej]

Apel byłych więźniów obozu Auschwitz. Autorzy wymieniają różne sposoby mordowania ludzi w obozie (śmierć w komorach gazowych, śmiertelne zastrzyki w bloku szpitalnym, egzekucje przez zastrzelenie lub powieszenie, zgony wskutek pracy nad siłą oraz podczas pieszej ewakuacji obozu). Żądanie ukarania zbrodniarzy z Auschwitz oraz ich przełożonych.

Apel ogłoszony 4 marca 1945 r., przekazany przez O. Wolkena.

Osoby wspomniane w relacji

Sortow

173

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-6, format: 290 x 210 mm, jęz. niemiecki

 rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Nr 302/174

Obejmuje lata od

Autor **Guta Szynowłoga z d. Latrowska**

1942 – 1944

ur. ur. 27 X 1909 Warszawa

c. Icka i Małki

Spisano: [po 1945]

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

Warszawa - getto: Zelechów,
Chęciny, Jędrzejów

Treść relacji – abstract

bez tytułu

Autorka opuściła getto warszawskie w sierpniu 1942 r.,
udała się do Zelechowa licząc na pomoc rodziny męża,
następnie do Chęciny, gdzie ukrywała się wraz z kuzynem.

Sortow

174

Osoby wspomniane w relacji

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-17, format: 290 x 210 mm, jęz. jidysz

Odpis: maszynopis (dublet), 4 egzemplarze

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Autor **Horacy Safrin**1941 – 1943

ur. 1899-1980

Spisano: [po 1945]

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

 (autoryz.)

Stanisławów - getto

Treść relacji – abstract

bez tytułu

Losy Żydów w Stanisławowie pod okupacją. Krótkotrwała okupacja węgierska, masowa egzekucja inteligencji żydowskiej w sierpniu 1941 roku, powołanie Judenratu, przesiedlenie Żydów węgierskich do Stanisławowa.

Osoby wspomniane w relacji

Masowa egzekucja na cmentarzu 12 X 1941 r., utworzenie getta, działalność gospodarcza w getcie. Głód, epidemia, funkcjonowanie służby zdrowia. Przedstawienie teatralne zorganizowane na rozkaz gestapo. Dalsze masowe egzekucje i wywózki do obozu zagłady. Likwidacja getta w lutym 1943 roku. Informacja o grupie partyzantów żydowskich, przebywającej w lesie koło Stanisławowa.

Horacy (Hirsz) Safrin, bajkopisarz i satyryk, spędził lata okupacji w ZSRR. Jego opracowanie o losach Żydów stanisławowskich nie jest oparte na osobistych

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-78, format: 290 x 210 mm, jęz. polski

Odpis: maszynopis, s. 1-32 (2 egz.) oraz kserokopia pozostałej części pamiętnika (s. 1-11 i 43-78).

 rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Sortow

175

Autor **Stanisław Taubenschlag**1939 – 1945

ur. ur. 30 I 1920 Kraków

Spisano: [po 1945]

Nowy Jork

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

Lwów, Kraków; Auschwitz,
Buchenwald, Escherhausen,
Drutte - obóz (autoryz.)

Treść relacji – abstract

bez tytułu

Notatki do wspomnień z czasu wojny: ucieczka z Krakowa do Lwowa we wrześniu 1939 r., powrót do Krakowa w styczniu 1940 r., pobyt w Krakowie (na tzw. aryjskich papierach), udział w konspiracji, aresztowanie przez Gestapo w czerwcu 1942 r., pobyt w obozie koncentracyjnym w Auschwitz (nadal na aryjskich papierach). Funkcjonowanie obozu, warunki życia. Transport do Buchenwaldu w 1943 roku. Transport do obozu Holzen-Hecht w Escherhausen (wrzesień 1944 r.). Ewakuacja do obozu Drutte, stamtąd do Celle, autor uciekł i ukrywał się przez tydzień do nadejścia wojsk brytyjskich. Konspekt wspomnień w języku angielskim, sporządzony przez matkę autora.

Autor był synem sławnego historyka Rafała

Osoby wspomniane w relacji

Opis archiwalny

Oryginał rękopis, s. 1-7, 1-7, 1-11, 1-44, 1-74, 1-53, format: 130 x 90 mm, jęz. polski; rękopis, s. 1-14, format: 270 x 200 mm, jęz. angielski

 rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Sortow

177

Autor **Luba Prawer (Julianna Domagała)**1943 – 1945

ur. 1904-8.VIII.1963 Szczecin

Spisano: 1954

Tekst prot.

[Szczecin]

Miejsca pobytu autora relacji

 (autoryz.)

Sosnowiec - getto;

Klippenmuhle, Steinbrucken

Treść relacji – abstract

"Vogel"

Ucieczka autorki z getta sosnowieckiego 9 sierpnia 1943 r., wędrownia przez Niemcy, spotkanie z córką, praca na roli w niemieckich gospodarstwach, wyzwolenie. Sylwetki Niemców i robotników przymusowych. W retrospekcjach wspomnienia o pracy w szopie w getcie sosnowieckim i o likwidacji getta.

Autorka była księgową, podczas okupacji pracowała w szopie Brauna w getcie w Sosnowcu, wysłała córkę na roboty do Niemiec po czym sama poszła w jej ślady. Pracując u Niemców udawała osobę niezrównoważoną umysłowo, stąd tytuł wspomnień (niem. "sie hat einen Vogel" oznacza "ona ma bzika").

Osoby wspomniane w relacji

Sortow

178

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-232, format: 290 x 210 mm, jęz. polski

Publikacja: Życie i załada Żydów polskich 1939-1945. Warszawa 2003, s. 415-420 (fragment)

 rkp mnp

stron formatu

Jzyk relacji

Nr 302/179

Obejmuje lata od

Autor Izaak Gitler

1943

ur. zm. 1985

Spisano: 1943

Warszawa

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

Warszawa - getto, tzw.
aryjska strona

Treść relacji – abstract

bez tytułu

List do brata o sytuacji w getcie warszawskim po wybuchu powstania. Autor wraz z rodziną uciekał przed niemieckimi obławami, w maju 1943 r. udało im się wydostać na tzw. aryjską stronę.

Sortow

179

Osoby wspomniane w relacji

Autor był bratem Józefa Gitlera (Barskiego), po wojnie wyjechał do Izraela, przybrał nazwisko Ben Mosze. List do brata, napisany wkrótce po wydostaniu się z getta, został przekazany do ZIH przez J. Barskiego.

Opis archiwalny

Oryginał, rękopis, s. 1-18, format: 195 x 135 mm, jęz. polski

Publikacja: Izaak Gitler, wydarzenia w getcie warszawskim w kwietniu-maju 1943 r., "Biuletyn

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Nr 302/180

Obejmuje lata od

Autor **Stella Fidelseid**

1943

ur. ur. 1917

Spisano: [po 1945]

Tekst prot.

[Łódź]

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

Warszawa -getto

Treść relacji – abstract

bez tytułu

Początek powstania w getcie, mieszkańcy getta ukrywają się w schronach. Rozstanie z mężem, ucieczka przed niemieckimi obławami. Od maja 1943 r. pobyt w bunkrze przy ul. Wołyńskiej (w grupie 11 osób).

Osoby wspomniane w relacji

Autorka była żoną lekarza. Początek jej wspomnień (s. 1-8) został wyodrębniony jako relacja 301/ 4873. Dalszy ciąg wspomnień znany tylko z publikacji w "Naszym Słowie", rękopis nie zachował się. Autorka ukrywała się w ruinach getta do grudnia 1943 r., urodziła w bunkrze dziecko, które wkrótce zmarło. W grudniu 1943 r. opuściła teren getta i znalazła schronienie po tzw. aryjskiej stronie. W 1945 r. mieszkała w Łodzi.

Opis archiwalny

Oryginał: rękopis, s. 9-59, format: 290 x 210 mm, jęz. polski

Odpis: maszynopis, format: 290 x 210 mm, jęz. polski

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Sortow

180

Nr 302/181

Obejmuje lata od

Autor **Aron Bekerman**

1940

ur. 1897. Biała Podlaska - 1943

Spisano: 1940

Tekst prot.

Paryż

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

Paryż

Treść relacji – abstract

In zajten fin umzin [W czasach bezsensu]

Refleksje o położeniu Żydów polskich na uchodźstwie we Francji. Przytoczone fragmenty listów oraz artykułów prasy francuskiej.

Sortow

181

Osoby wspomniane w relacji

Tekst niepełny (s. 51-149 oryginału). Autor mieszkał w Paryżu od 1926 roku, był zwolennikiem lewicy, w 1943 r. został wywieziony do obozu zagłady.

Opis archiwalny

Manuskrypt (fotokopia), 48 kart, format: 210 x 150 mm, jęz. jidysz

Odpis: maszynopis, s. 1-34, format: 290 x 210 mm

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Autor **Janina Masłowska**1941 – 1944

ur. ....

Spisano: 1954-1955

Ciechocinek

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

Lwów - getto, Lwów, Stryj,
Mościce k. Tarnowa - tzw.
aryjska strona (autoryz.)

Treść relacji – abstract

bez tytułu

Położenie Żydów we Lwowie pod okupacją niemiecką. Konfiskata mienia żydowskiego, kontrybucje, utworzenie getta, organizacja warsztatów rzemieślniczych w getcie, wysiedlenia do obozów zagłady w sierpniu 1942 roku. Autorka uciekła na tzw. aryjską stronę, podjęła pracę we młynie w Stryju (przychylność Niemca, właściciela młyna). Podczas ewakuacji autorka zatrzymała się k. Tarnowa i tam doczekała wyzwolenia.

Pamiętnik stanowi III część większej całości, obejmuje okres od września 1941 r. do stycznia 1945 roku. Autorka zapowiedziała także napisanie IV części.

Osoby wspomniane w relacji

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-77, format: 290 x 210 mm, jęz. polski

Publikacja: Życie i zagłada Żydów polskich 1939-1945. Warszawa 2003, s. 274-280 (fragment)

 rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Sortow

182

Autor **Symcha Ratajzer (Rotem)**1943

ur. ....

Spisano: .....

Tekst prot. ....

Miejsca pobytu autora relacji

Warszawa - getto, tzw.
aryjska strona (autoryz.)

Treść relacji – abstract

Sprawozdanie bojowe

Sprawozdanie z walk oddziału ŻOB na terenie szopu
szczętkarskiego podczas powstania w getcie warszawskim.
Stan osobowy i uzbrojenie grupy bojowej na terenie szopu.
Przebieg walk. Nawiązanie kontaktu z PPR, próba
wydostania się bojowców kanałem przy ul. Prostej
(pierwsza grupa przeszła, druga została zatrzymana przez
Niemców, wszyscy zginęli w walce).

Osoby wspomniane w relacji

Autor był żołnierzem ŻOB (pseud. Kazik) po wojnie
wyjechał do Izraela, przybrał nazwisko Rotem.

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-12, format: 290 x 210 mm, jęz. polski
Odpis: maszynopis (dublet)

 rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Sortow

183

Autor NN

1939 – 1940

ur. ....

Spisano: .....

Tekst prot.

[Warszawa].....

Miejsca pobytu autora relacji

 (autoryz.)

Warszawa - getto

Treść relacji – abstract

bez tytułu

Obleżenie Warszawy w 1939 r., sypanie wałów obronnych.
Przesiedlenie do getta w 1940 r., przychylna dla Żydów
postawa władz Warszawskiej Spółdzielni Mieszkaniowej.
Działalność Żydowskiej Samopomocy Społecznej.

Sortow

184

Osoby wspomniane w relacji

Pamiętnik nieznannej autorki, podpisującej się H. S. L.
(prawdopodobnie Helena Syrkus). Niepełny odpis z
Archiwum Ringelbluma (sygn. I/1071)

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-14, format: 290 x 210 mm, jez. polski

Odpis niepełny, maszynopis, s. 1-3, format: 290 x 210 mm

 rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Nr **302/185**

Obejmuje lata od

1939 – 1943

Autor **Sophie Goetzel-Leviatan**

ur. ur. Wiesbaden

Spisano: 1945

St. Maur k. Paryża

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

Warszawa - getto, tzw.
aryjska strona

Treść relacji – abstract

Die Judenverfolgung in Polen unter den Nazis
[Prześladowanie Żydów w Polsce pod władzą hitlerowców]

Pamiętnik stanowi 5 pierwszych rozdziałów pamiętnika nr
302/231

(autoryz.)

Sortow

185

Osoby wspomniane w relacji

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-74, format: 255 x 190 mm, jęz. niemiecki

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Autor **Baruch Goldman**1942 – 1943

ur. ....

Spisano: 1943-1944

Tekst prot.

Warszawa

Miejsca pobytu autora relacji

 (autoryz.)Warszawa - getto, tzw.
aryjska strona

Treść relacji – abstract

75 dni w płonącym getcie warszawskim

Sytuacja w getcie warszawskim po wielkiej akcji 1942 roku.
Budowa schronów (autor jako architekt brał udział w ich
projektowaniu i budowie). Obławy na ukrywających się
Żydów podczas powstania w getcie. Autor wy dostał się na
tzw. aryjską stronę w lipcu 1943 roku.

Osoby wspomniane w relacji

Autor był inżynierem-architektem, w getcie warszawskim
był jednym z kierowników w szopie szczotkarzy. Pamiętnik
spisał po tzw. aryjskiej stronie (od sierpnia 1943 r. do
lutego 1944 r.), zginął przed sierpniem 1944 roku.

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-54, format: 290 x 210 mm, jęz. polski

Publikacja: B. Goldman. 75 dni w płonącym getcie warszawskim. "Biuletyn ŻIH" nr 2 (42).

 rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Sortow

186

Nr 302/187

Obejmuje lata od

Autor Sara Białkówna

1939 – 1944

ur. ....

Spisano: .....

Tekst prot. ....

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

Żelechów - getto

Treść relacji – abstract

bez tytułu

Położenie Żydów w Żelechowie pod okupacją niemiecką. Konfiskata futer, egzekucje członków Judenratu, nastroje wśród mieszkańców getta. Likwidacja getta. Autorka do wyzwolenia ukrywała się u Polaków.

Osoby wspomniane w relacji

Pamiętnik odnaleziony w 1957 roku. Autorka używała imienia Stasia, nie wiadomo czy nosiła nazwisko Białek czy Białko.

Opis archiwalny

Oryginał: rękopis, s. 1-68, 1-30 (2 zeszyty), format: 210 x 150 mm, jęz. jidysz
Odpis: maszynopis, s. 1-18, format: 290 x 210 mm

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Sortow

187

Autor **Ber Warm**1942 – 1943

ur. ....

Spisano: 1943

Tekst prot.

Warszawa

Miejsca pobytu autora relacji

 (autoryz.)Warszawa - getto, tzw.
aryjska strona

Treść relacji – abstract

Część I. Niska i Prosta czyli ostatnie dni legalnego życia
Żydów w WarszawieSytuacja ludności getta szczątkowego po akcji
likwidacyjnej latem 1942 roku. Funkcjonowanie szopów w
tzw. małym getcie, działalność Werterfassung
(przedsiębiorstwo zajmujące się gromadzeniem mienia
pożydowskiego).

Osoby wspomniane w relacji

Część II. Befehlstelle (Żelazna 103)

Funkcjonowanie komendy SS (Befehlstelle) w getcie
warszawskim przy ul. Ogrodowej, następnie Żelaznej.
Sylwetki esesmanów.Autor był magistrem, w getcie warszawskim był
funkcjonariuszem Żydowskiej Służby Porządkowej,
podczas likwidacji getta był przydzielony do Befehlstelle.
Pamiętnik spisany w Warszawie na tzw. aryjskiej stronie

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-41, 1-25, format: 290 x 210 mm, jęz. polski

Publikacja: Pamiętniki z getta warszawskiego. Warszawa 1993, s. 73-81, 253-259

 rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Sortow

188

Autor **Beniamin Babic vel Glosszmidt**1939 – 1944

ur. ur. 22 III 1920 Warszawa

s. Kalmana i Sary z d. Glosszmidt

Spisano: 1943

Słodków

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

Warszawa - getto: Słodków -
kryjówka (autoryz.)

Treść relacji – abstract

bez tytułu

Życie w getcie warszawskim, głód. Autor dobrowolnie
zgłosił się do obozu pracy. Obóz położony nad Bugiem
(prace drogowe). Ucieczka z obozu, kryjówka w lesie i u
mieszkańca jednej z okolicznych wsi.

Osoby wspomniane w relacji

Pamiętnik spisany w kryjówce, odnaleziony po wojnie w
Słodkowie.

Opis archiwalny

Oryginał: rękopis, s. 1-18, 1-29, format: 200 x 145 mm (2 zeszyty), jęz. jidysz

Odpis: maszynopis, s. 1-17, format: 290 x 210 mm

 rkp mnp

stron formatu

J'zyk relacji

Sortow

189

Autor **Tojwie Blatt**1939 – 1944

ur. ur. 1927 Izbica

Spisano: 1951

Jelenia Góra

Tekst prot.

 (autoryz.)

Miejsca pobytu autora relacji

Izbica, Stryj - getto; Sobibór - obóz

Treść relacji – abstract

Bóg się od nas odwrócił

Cz. I Mrok i otchłań

Okupacja niemiecka w Izbicy. Łapanie do obozów pracy, przesiedleńcy z Czech i Niemiec. Autor z kolegami uciekł z Izbicy w listopadzie 1942 r., został rozpoznany w Stryju i wtrącony do więzienia. Pobyt w Stryju (więzienie, szpital, getto) i powrót do Izbicy.

Cz. II Krew i popiół

Wywózka do Sobiboru. Informacja o organizacji obozu zagłady, sylwetki esesmanów. Likwidacja załogi obozu w Bełżcu. Przygotowania do powstania i powstanie (14 października 1943 r.).

Cz. III Szakale i cienie

Ucieczka z obozu. Autor z dwoma towarzyszami ukrył się u znajomego gospodarza we wsi k. Krasnegostawu. W kwietniu 1944 r. gospodarz usiłował ich zamordować autora

Osoby wspomniane w relacji

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-68, 1-44, 1-42, 1-11, format: 290 x 210 mm, jęz. polski

Publikacja: Życie i zagłada Żydów polskich 1939-1945. Warszawa 2003, s. 97-105 (fragment)

 rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Sortow

190

Nr **302/191**

Obejmuje lata od

Autor **NN**

1940 –

ur.

Spisano: 1940

Tekst prot.

Łódź

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

Łódź - getto

Treść relacji – abstract

bez tytułu

Wspomnienie z getta łódzkiego. Głód, brutalność
Żydowskiej Służby Porządkowej wobec ludzi stojących w
kolejce po chleb. Autor został uwięziony w więzieniu
gettowym przy ul. Czarnieckiego pod zarzutem napaści na
funkcjonariusza.

Sortow

191

Osoby wspomniane w relacji

Epizod z listopada 1940 roku.

Opis archiwalny

Oryginał: rękopis, s. 1-16, format: 200 x 150 mm, jęz. polski

Odpis: maszynopis, s. 1-10, format: 290 x 210 mm (2 egzemplarze)

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Nr 302/192

Obejmuje lata od

Autor **Bejnisz Berkowicz**

1941 – 1942

ur. ....

Spisano: 1943

Tekst prot.

Nowogródek

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

Nowogródek

Treść relacji – abstract

bez tytułu

Losy Żydów w Nowogródku pod okupacją niemiecką.
Powołanie Judenratu, masowe egzekucje w Nowogródku i
okolicznych miejscowościach.

Sortow

192

Osoby wspomniane w relacji

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-13, format: 290 x 210 mm, jęz. hebrajski, jidysz

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

_____
_____

Autor **brak**.....

ur. ....

Spisano: .....

Tekst prot. ....

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

Treść relacji – abstract

Sortow

193

Osoby wspomniane w relacji

Opis archiwalny

.....
.....

rkp mnp

stron formatu

Jzyk relacji

Autor **Lucja Seid**1939 – 1945

ur. ....

Spisano: [1945]

Tekst prot. ....

Miejsca pobytu autora relacji

 (autoryz.)Warszawa - getto, tzw.
aryjska strona; Klembów,
Kielce

Treść relacji – abstrakt

bez tytułu

Początek okupacji w Warszawie. Utworzenie getta, głód, epidemia. Wywózki do obozu zagłady. Autorka dwukrotnie wychodziła z getta na tzw. aryjską stronę, ale nie mogła znaleźć schronienia. Praca w szopie, pomyślna ucieczka z getta (kwiecień 1943 r.). Pobyt u znajomych w Warszawie (przejściowo w Klembowie), powstanie warszawskie, wysiedlenie. Autorka doczekała wyzwolenia w Kielcach.

Autorka była żoną lekarza z Kalisza, podczas okupacji używała nazwisk Janina Dąbrowska i Janina Jaran.

Osoby wspomniane w relacji

Sortow

194

Opis archiwalny

Oryginał: rękopis, s. 1-12, format: 290 x 210 mm, jęz. polski
Odpis: maszynopis, s. 1-10, format: 290 x 210 mm

 rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Autor **Stefan Ernest (Szpigelman Stefan)**1939 – 1943

ur. ....

Spisano: 1943

Warszawa

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

Warszawa - getto, tzw.
aryjska strona (autoryz.)

Treść relacji – abstract

Trzeci front. O wojnie wielkich Niemiec z Żydami Warszawy.
1939-1943Historia warszawskiego getta. Położenie Żydów Warszawy
przed utworzeniem getta. Utworzenie getta,
funkcjonowanie Judenratu i organizacji społecznych.
Warunki bytowania poszczególnych grup zawodowych.
System robót przymusowych. Życie kulturalne getta.
Sylwetki członków Judenratu. Przebieg wysiedleń do obozu
zagłady. Funkcjonowanie Judenratu w getcie szczątkowym.
Akcja wysiedleńcza w styczniu 1943 roku.

Osoby wspomniane w relacji

Nieznany z nazwiska autor był urzędnikiem Wydziału
Zatrudnienia (Arbeitsamtu) w warszawskim Judenracie. W
styczniu 1943 r. opuścił getto, sporządził swoje
opracowanie ukrywając się po tzw. aryjskiej stronie. Nie
mamy informacji o jego dalszych losach

Opis archiwalny

Oryginał, rękopis, s. 1-306, format: 210 x 150 mm (zeszyt), jęz. polski

Kopia: maszynopis, s. 1-321, 1-68, format: 290 x 210 mm, jęz. pol. (całość oraz fragmenty
opracowane przez M. Grvnberga) rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Sortow

195

Autor **Heinrich Sturm**1918 – 1919

ur. ....

Spisano: 1918-1919

Tekst prot.

Greifswald

Miejsca pobytu autora relacji

 (autoryz.)

Greifswald

Treść relacji – abstract

Tagebuchnotizen aus dem ersten Friedensjahre nach dem Weltkrieg. [Dziennik notatek z pierwszego roku pokoju po wojnie światowej]

Komentarze o sytuacji politycznej w Niemczech po I wojnie światowej i o rozwoju wypadków w krajach bałtyckich.

Osoby wspomniane w relacji

Autor pochodził z Kuldyngi na Łotwie, wiosną 1919 r. uzyskał stopień doktora praw na uniwersytecie w Greifswaldzie. Był zwolennikiem prawicy (komunizm uważał za twór żydowski).

Opis archiwalny

Oryginał, rękopis, s. 1-60, format: 210 x 170 mm (zeszyt), jęz. niemiecki

 rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Sortow

196

Nr 302/197

Obejmuje lata od

Autor **Renia Knoll**

1940 – 1941

ur. ur. 12 II 1927 Kraków

Spisano: 1940-1941

c. Ozjasza i Lorci z d. Poss

Kraków

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

Kraków - getto

Treść relacji – abstract

Pamiętnik

Dziennik młodej dziewczyny z Krakowa. Warunki życia codziennego pod okupacją niemiecką, nauka na kompletach, przeprowadzka do getta i życie w getcie. Próby twórczości literackiej (wiersze i krótkie opowiadania).

Sortow

197

Osoby wspomniane w relacji

Pamiętnik obejmuje okres od maja 1940 r. do sierpnia 1941 r., autorka kontynuowała go w innym zeszycie, który się nie zachował. Autorka podczas likwidacji getta (marzec 1943 r.) ukryła się u Polaków, zaopatrzona w tzw. aryjskie dokumenty wyjechała na roboty do Austrii, do końca wojny pracowała w hotelu w Solbad Hall, po wojnie powróciła do Krakowa (relacja, sygn. 301/1223). Dziennik został odnaleziony w marcu 1943 r. w makulaturze przez pracownika papierni w Jeziornej k. Warszawy i w 1958 r. przekazany do ŻIH

Opis archiwalny

Oryginał, rękopis, s. 1-250, format: 190 x 150 mm (zeszyt), jęz. polski

Publikacja: Życie i zaślada Żydów polskich 1939-1945. Warszawa 2003, s. 10-17 (fragment)

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Autor **Stanisław Sznapman**1939 – 1943

ur. ....

Spisano: [1943]

[Warszawa]

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

 (autoryz.)

Warszawa - getto

Treść relacji – abstract

Dziennik z getta

Obleżenie Warszawy w 1939 roku. Początki okupacji niemieckiej, prześladowanie Żydów, łapanki na roboty przymusowe. Utworzenie getta. Opis życia codziennego w getcie: napływ przesiedleńców, głód, epidemia. Wielka akcja wysiedleńcza latem 1942 r., selekcje robotników w szopach. Warunki życia w getcie szczątkowym. Szantaże grożące Żydom po tzw. aryjskiej stronie, rola policji polskiej i Żydowskiej Służby Porządkowej.

Autor napisał pamiętnik ukrywając się po tzw. aryjskiej stronie. Wiadomo, że nie doczekał wyzwolenia. Pamiętnik przekazali do ŻIH pisarze: Helena Boguszevska i Jerzy Kornacki.

Osoby wspomniane w relacji

Opis archiwalny

Oryginał: rękopis, s. 1-114, format: 150 x 190 mm, jez. polski

Odpis: maszynopis, s. 1-64, format: 290 x 210 mm

 rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Sortow

198

Autor **Józef Żytkiewicz**1944

ur. ur. 29 V 1904

s. Stanisława i Stefanii

Spisano: 1958

Tel. Awiw

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

 (autoryz.)

Warszawa

Treść relacji – abstract

Bunkier na ulicy Promyka

Po powstaniu warszawskim autor był sanitariuszem w szpitalu Czerwonego Krzyża w Boernerowie k. Warszawy. 15 listopada 1944 r. kierował akcją ewakuacji grupy osób ukrywających się w gruzach na Żoliborzu, przy ul. Promyka.

Osoby wspomniane w relacji

Autor był lekarzem, podczas okupacji ukrywał się pod nazwiskiem Kazimierz Sytkiewicz. Po wojnie wyjechał do Izraela. Fragment jego wspomnień dostarczył do ZIH Zygmunt Warman (jeden z uratowanych).

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-8, format: 290 x 210 mm, jęz. polski; załączone fotokopie dokumentów

 rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Sortow

199

Autor **Roma Elster z d. Chaskielewicz**1939 – 1945

ur. ur. 1907

c. Izaaka i Blimy

Spisano: 1960-61

Thonon-les-Bains

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

Warszawa - getto, tzw.
aryjska strona; Brwinów (autoryz.)

Treść relacji – abstract

bez tytułu

Cz. I

Powrót męża autorki z terenów okupacji radzieckiej do Warszawy. Warunki życia w getcie warszawskim: głód, epidemie. Wielka akcja latem 1942 r., organizacja szopów, selekcje pracowników szopów. Autorka wraz z mężem i córką przedostała się na tzw. aryjską stronę. Zagrożenie ze strony szantażystów. Autorka straciła nogę wyskakując z tramwaju w ucieczce przed agentami gestapo. Powstanie warszawskie. Podczas ewakuacji ludności po powstaniu autorka wraz z mężem zbiegła z transportu i do wyzwolenia przebywała w Brwinowie.

Cz. II

Sceny z życia w getcie warszawskim. Konieczność wyprzedazy majątku. Funkcjonowanie szkół. Niemcy strzelali do dzieci szmudlujących żywność.

Osoby wspomniane w relacji

Opis archiwalny

Rękopis, s. 1-69, format 215 x 170 mm (2 zeszyty); s. 1-24, format: 270 x 210 mm, jęz. polski
Odpis: maszynopis, s. 1-26, format: 290 x 210 mm (3 egzemplarze, tylko cz. I)

 rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Sortow

200

Autor Szapiro Marek

1943 – 1944

ur. 4. II. 1917. Warszawa - 26. VII. 2002. Sztokholm

s. Kaufmana i Elli z d. Mandelsztam

Spisano: 1943-1944

Wawer

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

 (autoryz.)

Warszawa - getto. Wawer

Treść relacji – abstract

bez tytułu

Dziennik prowadzony w ukryciu w Wawrze pod Warszawą od czerwca 1943 r. do września 1944 roku. Opis życia codziennego ukrywających się, informacje o sytuacji na frontach, refleksje na temat stosunków polsko-żydowskich.

Osoby wspomniane w relacji

Autor od stycznia 1943 r. ukrywał się w domu rodziny Petri w Wawrze wraz z rodzicami i bratem. Po wojnie ukończył studia lekarskie, był docentem neurofizjologii, w 1970 r. opuścił Polskę i osiadł w Szwecji. Oryginał jego dziennika znajduje się w Szwecji w posiadaniu rodziny. Do dziennika dołączono kserokopię jego skróconej wersji (39 s.) sporządzonej w 1965 r. oraz kserokopię książki "Deszcz pada wszędzie" (159 s.), opublikowanej w Sztokholmie w 1981 r. pod pseudonimem Mieczysław Stawski.

Opis archiwalny

Rękopis (kserokopia), 22 zeszyty (łącznie 792 s.), 150 x 190 mm, jęz. polski

Publikacja: Marek Szapiro. Nim słońce wszędzie... Dziennik pisany w ukryciu 1943-1944. opr.

 rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Sortow

340

Nr 302/343

Obejmuje lata od

Autor **Gross Natan**

1939 – 1945

ur. 16 XI 1919 Kraków - 5 X 2005 Tel Awiw

Spisano: 1945

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

Treść relacji – abstract

Na papierach aryjskich

Poszczególne rozdziały pamiętnika znajdują się również w zespole Relacje (301/237, 331-332, 420-423, 425, 427-429, 578, 597-598, 616-617, 621, 5324, 7238-7240). W zespole Relacje znajdują się również dwa teksty (301/332 i 302/578), których brak w pamiętniku, a zostały opublikowane w książce "Kim pan jest panie Grymek", natomiast 6 rozdziałów pamiętnika nie weszło do książki.

Osoby wspomniane w relacji

Sortow

343

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 290 x 210 mm, jęz. polski

Publikacja: Natan Gross. Kim pan jest panie Grymek?. Kraków 1991

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Nr 302/341

Obejmuje lata od

Autor Turzyńska Ewa (Ludwika Traunstein z d. Sigall)

1913 – 1946

ur. ur. 1913. Wiśniowczyk

Spisano: 1961

Tekst prot.

[Izrael]

Miejsca pobytu autora relacji

Rozwadów, Rożyszcze,
Lwów, Markowa (pow.
Podhajce)

Treść relacji – abstract

Sądzeniem było życie

Dzieciństwo, młodość i wojenne losy autorki. Okupacja niemiecka w Rożyszczach, rozstrzelanie męża autorki przez Niemców, ucieczka wraz z matką i synkiem w grudniu 1942 r. do Lwowa. Pobyt we Lwowie, schronienie u księdza Mikołaja Ferencza w Markowej, jego zamordowanie przez banderowców 15 stycznia 1944 roku. Wyzwolenie i repatriacja.

Autorka była adoptowaną córką aptekarza z Rozwadowa. Przed wojną poślubiła adwokata i ukończyła studia farmaceutyczne.

Podczas wojny uratowała się wraz z synem dzięki pomocy Polaków. Wspomnienia spisane w Izraelu zostały przekazane do ZIH przez rodzinę autorki w 2009 roku. Do wspomnień dołączono tektury z 1955 r. o organizacji

Osoby wspomniane w relacji

Opis archiwalny

Oryginał, rękopis, s. 1-450 (6 zeszytów), format różny, jęz. polski

(autoryz.)

Sortow

341

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Nr **302/342**

Obejmuje lata od

Autor **Czarnecki Bogumił (Symcha Glikzman)**

1939 – 1945

ur. 1907 - 1972

Spisano: .....

Tekst prot. ....

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

Łódź, Głowno; Warszawa -
getto, tzw. aryjska strona;
Ried in der Riedmark

Treść relacji – abstract

bez tytułu

Pamiętnik prawnika z Łodzi. Ucieczka z Łodzi podczas kampanii wrześniowej i powrót do domu, pobyt w Głownie i w getcie warszawskim. Życie środowiska teatralnego w getcie. Ucieczka na tzw. aryjską stronę, życie w ukryciu w Głownie i w Warszawie. Powstanie warszawskie, wywózka na na przymusowe roboty, pobyt na wsi w Austrii, powrót do Polski.

Pamiętnik pisany w formie zbeletryzowanej, narrator występuje pod nazwiskiem Stefan Brokman (Bogdan Siciński).

Osoby wspomniane w relacji

Sortow

342

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-699, 290 x 210 mm, jęz. polski

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Nr 302/344

Obejmuje lata od

Autor **Berenson Leon**

1941

ur. 27 VII 1882 Warszawa - 22 IV 1941 Warszawa

Spisano: 1941

Warszawa

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

Warszawa - getto

Treść relacji – abstract

bez tytułu

Dziennik z getta warszawskiego z marca i kwietnia 1941 r., zawiera wspomnienia z przeszłości, rozważania o życiu w getcie i o sytuacji na frontach.

Sortow

344

Osoby wspomniane w relacji

Autor, sławny adwokat, pisał swój dziennik u schyłku życia (zmarł 8 dni po dacie ostatniego datowanego wpisu). Dziennik został odnaleziony w ruinach getta i zachował się w bardzo złym stanie (większa część tekstu nieczytelna).

Opis archiwalny

Oryginał, rękopis, s. 1-15, 1-14, 1-17, 1-15, 1-16, 1-18, 150 x 210 mm, jęz. polski

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Nr 302/345

Obejmuje lata od

Autor **Liwerant Szymson**

ur. ur. 1904 Radzymin

Spisano: 1967

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

Krasnoarmiejsk (obwód doniecki)

Treść relacji – abstract

Kapiteln fun zichroines in der Stalin-ktufe [Rozdział wspomnień z epoki stalinowskiej]

(autoryz.)

Sortow

345

Osoby wspomniane w relacji

Opis archiwalny

Oryginał rękopis (2 zeszyty), s. 1-100, 150 x 210 mm, jęz. jidysz (załączone 1 zdjęcie)

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Nr 302/346

Obejmuje lata od

Autor **Temkin Gabriel**

ur. 16 II 1921 Łódź - 15 VII 2006 Sarasota (USA)

Spisano: 1988

Tekst prot.

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

Treść relacji – abstract

Moja sprawiedliwa wojna. Wspomnienia Żyda polskiego
żołnierza Armii Czerwonej w Drugiej Wojnie Światowej

Polski przekład wspomnień opublikowanych w 1998 r. pod
tytułem: "Just War. The Memoir of a Jewish Red Army
Soldier in World War II". Przekładu dokonała żona autora
Hanna Temkin.

Sortow

346

Osoby wspomniane w relacji

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-306, 290 x 210 mm, jęz. polski

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Nr 302/347

Obejmuje lata od

Autor Tusk-Scheinwechslerowa Franciszka

1942 – 1945

ur. ....

Spisano: .....

Tekst prot. ....

Miejsca pobytu autora relacji

(autoryz.)

Warszawa - getto, tzw.
aryjska strona

Treść relacji – abstract

Cena jednego życia

Wspomnienia nauczycielki języka polskiego, ukrywającej
się w Warszawie po tzw. aryjskiej stronie

Autorka po wojnie używała okupacyjnego nazwiska Natalia
Obrebska

Sortow

347

Osoby wspomniane w relacji

Opis archiwalny

Rękopis, s. 1-37, 290 x 210 mm, jęz. polski

Publikacja: Tusk-Scheinwechslerowa Franciszka. Cena jednego życia "Biuletyn ŻIH" nr 1 (33)

rkp mnp

stron formatu

Język relacji

Nr **302/348**

Obejmuje lata od _____

Autor **Jurandot Jerzy** .....

ur. ....

Spisano: 1942 .....

Tekst prot. ....

Miejsca pobytu autora relacji

Warszawa .....

(autoryz.)

Treść relacji – abstract

Wspomnienia z getta warszawskiego 1940-1942 .....

Sortow

348

Osoby wspomniane w relacji

Opis archiwalny

Rekopis, s. 1-163, 143 x 200 mm, jęz. polski; dołączone zeszyty z notatkami redakcyjnymi i koperta od listu wysłanego z Anglii przez Fryderyka Jarosy'ego (1958 r.).

Pamiętnik wydany „Miasto skazanych. 2 lata w warszawskim getcie” Warszawa 2014

rkp mnp

stron formatu

Język relacji Polski

Nr 302/349

Obejmuje lata od

Autor **Leśniewski [Zysman] Adam**

ur. ....

Spisano: 1997

Tekst prot. ....

Miejsca pobytu autora relacji

Łódź, Birkenau
Braunschweig, Watenstedt-
Ludwiglust

Treść relacji – abstract

Wspomnienia z getta łódzkiego i obozów

(autoryz.)

Sortow

349

Osoby wspomniane w relacji

Opis archiwalny

Maszynopis, s. 1-158, jęz. polski; PDF

rkp mnp

stron formatu

Język relacji Polski

Nr 302/350

Obejmuje lata od

Autor Jan Górnicki [Ber Oszer Weisbaum]

ur. ....

Spisano: 1945

Tekst prot. ....

Miejsca pobytu autora relacji

Warszawa

(autoryz.)

Treść relacji – abstract

Opis przeżyć autora od wielkiej „spery” (22.07.1942 r.) w
getcie warszawskim do aresztowania (11.1942 r.)

Sortow

350

Osoby wspomniane w relacji

Opis archiwalny

Manuskrypt, s. 1-104, 80x130 mm, język polski

Publikacja: Jan Górnicki (Ber Oszer Weisbaum), Notatki [oprac. Barbara Engelking] [w:]

„Zadania Żydów. Studia i materiały” nr 9, 2013 r.

rkp mnp

stron formatu

Język relacji Polski